

**GERMANTO REGIONINIO PARKO
PLANAVIMO SCHEMA
ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ**

Gamtos paveldo fondas

Vilnius, 2026

PLANUOJAMA TERITORIJA	Preliminarios steigiamo regioninio parko ribos numatytos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane. Planuojama teritorija apima Telsių ir Plungės rajonų savivaldybių dalis, į kurias patenka keturi draustiniai (Abokų botaninis-zoologinis, Buožėnų geomorfologinis, Germanto kraštovaizdžio, Vilkaičių geomorfologinis) su apylinkėmis, Dievo Krėslo miškas bei Alsėdžių ežeras
PLANAVIMO ORGANIZATORIUS	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos
PLANAVIMO PAGRINDAS	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. sausio 3 d. nutarimas Nr. 26 „Dėl steigiamo Germanto regioninio parko planavimo schema (ribų ir tvarkymo planų) rengimo pradžios ir planavimo tikslų“
PLANAVIMO LYGMUO IR RŪŠIS	Savivaldybės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentas, tvirtinamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės
PLANAVIMO DOKUMENTAS	Germanto regioninio parko planavimo schema (ribų ir tvarkymo planai)

GERMANTO REGIONINIO PARKO PLANAVIMO SCHEMA. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ				
UŽSAKOVAS		VYKDYTOJAS		
 VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS		 GAMTOS PAVELDO FONDAS A. Vivulskio g. 41-113, 03114 Vilnius Tel. +370 5 263 6269, el. p. info@gpf.lt		
2024 m. rugpjūčio 2 d. sutartis Nr. F4-61 „Steigiamo Germanto regioninio parko planavimo schema ir nuostatų projekto parengimas“		Pareigos	Pavardė	Data
		Direktorius	G. Raščius	2026-04-30
		Projekto vadovas	M. Pileckas (TPV 0043)	
		Vykdytojai:	D. Baronas, Z. Gulbinas, V. Janušauskaitė, G. Motiejūnas, G. Raščius, A. Stoškus, V. Valskys	

Planavimo vadovas

Marijus Pileckas, atestato Nr. TPV 0043

Ekspertai:

Dainius Baronas – miškai

Dr. Zenonas Gulbinas – kraštovarkiniai konfliktai

Dr. Viltė Janušauskaitė – nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga

Giedrius Motiejūnas – žemėtvarka, GIS

Marijus Pileckas – rekreacija, GIS

Gediminas Raščius – kraštovaizdis

Argaudas Stoškus – biologinė įvairovė, ekologija

Dr. Vaidotas Valskys – hidrografija, GIS

TURINYS

SANTRUMPOS	5
ĮVADAS	6
1. Gamtosauginis statusas	7
2. Geografinė padėtis ir ribos	11
3. Reljefas	14
4. Klimatas	18
5. Hidrografinis tinklas	19
6. Gyvoji gamta	25
6.1. Europos Bendrijos svarbos buveinės	25
6.2. Reprezentatyvūs plotai ir kertinės miško buveinės	35
6.3. Saugomos rūšys	37
6.3.1. Saugomos grybų rūšys	37
6.3.2. Saugomos augalų rūšys	39
6.3.3. Saugomos gyvūnų rūšys	45
6.4. Svetimžemės ir invazinės rūšys	52
7. Kraštovaizdis	55
8. Kultūros paveldas	59
8.1. Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių tinklas ir pagrindiniai bruožai	59
8.2. Kultūros paveldo apskaita	61
8.3. KVR neregistruoti kultūrinės vertės turintys objektai	62
9. Socialinė ir ekonominė apžvalga	63
10. Ekogeologinės sąlygos	67
11. Žemėnauda ir žemėvalda	72
12. Miškų naudojimas	76
13. Rekreacinis potencialas ir naudojimas	81
14. Galiojantys teritorijų planavimo dokumentai	90
15. Probleminės situacijos ir arealai	98
LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI	103
PRIEDAI	107
1 priedas. Planuojamoje teritorijoje esantys kultūros paveldo objektai	107
2 priedas. Siraičių dvaro sodybos (u. k. 742) vertingosios savybės	110
3 priedas. Siraičių dvaro sodybos (u. k. 742) teritorijos ribų planas	111
4 priedas. Valstybinės reikšmės miškai	113
5 priedas. Miškų grupės	114
6 priedas. Miškų augavietės	115
7 priedas. Medynai pagal vyraujančias medžių rūšis	116
8 priedas. Medynų brandumo klasės	117
9 priedas. Miško ūkinės priemonės	118

SANTRUMPOS

BAST	– buveinių apsaugai svarbi teritorija
BD	– 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyva)
BĮDB	– Biologinės įvairovės duomenų bazė
BĮST	– Biologinės įvairovės apsaugai skirta saugoma teritorija
EB	– Europos Bendrija
ES	– Europos Sąjunga
FSC	– Darnaus miškų valdymo standartas (<i>angl. Forest Stewardship Council</i>)
GEOLIS	– Valstybinė geologijos informacinė sistema
GRPK	– Georeferencinio pagrindo kadastras
KMB	– kertinė miško buveinė
KPD	– Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos
KPO	– kultūros paveldo objektas
KVAD	– Kultūros vertybių apsaugos departamentas
KVR	– Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registras
LGT	– Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos
LIFE	– ES aplinkos ir klimato politikos finansavimo priemonė (<i>pranc. L'instrument financier pour l'environnement</i>)
NKPVT	– Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba
NP	– nacionalinis parkas
NTR	– Nekilnojamojo turto registras
NŽT	– Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos
PAST	– paukščių apsaugai svarbi teritorija
PD	– 2009 m. lapkričio 30 d. – Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (Paukščių direktyva)
PKMB	– potenciali kertinė miško buveinė
PTŽ	– potencialus geologinės aplinkos taršos židinytis
RP	– regioninis parkas
SRIS	– Saugomų rūšių informacinė sistema
STĮ	– Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas
SŽNS PG	– natūralių pievų ir ganyklų teritorijų, kurioms taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos (SŽNS), žemėlapis
SŽNS PŠ	– pelkių ir šaltynų teritorijų, kurioms taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos (SŽNS), žemėlapis
TCI	– klimatinis turizmo indeksas (<i>angl. Tourism climate index</i>)
TPD	– teritorijų planavimo dokumentas
TRP	– teritorijos ribų planas
UAB	– uždaroji akcinė bendrovė
UETK	– Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastras
u. k.	– unikalus objekto kodas Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registre
VĮ	– valstybės įmonė
VMU	– Valstybinių miškų urėdija
VSTT	– Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos

ĮVADAS

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau – VSTT) užsakyta rengiama Germanto regioninio parko (toliau – Germanto RP) planavimo schema. Tvirtinant planavimo schemą bus steigiamas naujas regioninis parkas. Planuojama teritorija – galima Germanto RP ir jo buferinės apsaugos zona su aplinkine teritorija.

Planavimo dokumento rengimo pagrindas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. sausio 3 d. nutarimas Nr. 26 „Dėl steigiamo Germanto regioninio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) rengimo pradžios ir planavimo tikslų“.

Planavimo tikslai:

- nustatyti Germanto RP ir jo funkcinio prioriteto zonų ribas;
- nustatyti Germanto RP buferinės apsaugos zonos ribas, numatyti priemones, mažinančias šioje zonoje neigiamą ūkinės veiklos poveikį Germanto RP ir padedančias išsaugoti šios teritorijos regimąją aplinką;
- nustatyti Germanto RP kraštovaizdžio tvarkymo zonas, jose taikomas gamtos ir kultūros vertybių apsaugos ir tvarkymo kryptis ir priemones;
- nustatyti priemones, užtikrinančias palankią EB svarbos natūralių buveinių ir saugomų rūšių būklę;
- nustatyti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos ir veiklos plėtojimo paveldosaugos reikalavimus, nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkymo, naudojimo ir atgaivinimo priemones;
- nustatyti kraštovaizdžio formavimo, rekreacinės infrastruktūros kūrimo ir kitas tvarkymo priemones, reikalingas tinkamai Germanto RP apsaugai ir darniai teritorijų plėtrai užtikrinti.

Planavimo uždaviniai nustatyti VSTT direktoriaus 2024 m. rugpjūčio 12 d. įsakymu Nr. V-79 „Dėl steigiamo Germanto regioninio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) planavimo darbų programos patvirtinimo“ patvirtintoje planavimo darbų programoje. Planuojamos teritorijos ribų schema patikslinta 2024 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. V-113 „Dėl Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2024 m. rugpjūčio 12 d. įsakymo Nr. V-79 „Dėl steigiamo Germanto regioninio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) planavimo darbų programos patvirtinimo“ pakeitimo“.

Su planavimo schemos rengimo darbų programa galima susipažinti Planavimo organizatoriaus svetainėje (<https://vstt.lrv.lt/>) ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje (<https://www.planuojustatau.lt/>). Teritorijų planavimo dokumento numeris šioje informacinėje sistemoje Nr. S-RJ-00-24-706.

1. Gamtosauginis statusas

Šiuo metu planuojamoje teritorijoje yra 4 draustiniai (iš jų 3 valstybiniai, 1 savivaldybės) ir 3 BAST. Planuojamoje teritorijoje taip pat yra dvi BAST atrankos kriterijus atitinkančios vietovės (toliau – BAST vietovė). Planuojamos teritorijos centrinę dalį užima Germanto kraštovaizdžio draustinis, kurio didžiąją dalį dengia BAST vietovė „Germanto apylinkės“. Šalia geležinkelio, į šiaurės vakarus nuo Germanto ežero, yra BAST „Gelžio ežeras“. Planuojamos teritorijos šiaurėje yra Buožėnų geomorfologinis draustinis, kurio ribos sutampa su BAST „Kęstaičių kaimo apylinkės.“ Planuojamos teritorijos pietuose – Vilkaičių geomorfologinis draustinis. Tarp jo ir Germanto ežero dar įsiterpia Abokų botaninis-zoologinis draustinis. Pastarojo dalis Lušinės slėnyje iš dalies persidengia su vienu iš BAST vietovės „Kantaučių apylinkės“ segmentu (BAST vietovė sudaryta iš 9 atskirų segmentų). Dar du šios BAST vietovės segmentai patenka į Vilkaičių geomorfologinį draustinį, kiti yra už planuojamos teritorijos ribų.

Seniausia saugoma teritorija – Germanto kraštovaizdžio (anksčiau – *landšaftinis*) draustinis įsteigtas 1960 m. Draustinio tikslas buvo apsaugoti Germanto ežero vaizdingas apylinkes su gausia gyvūnija – mėgstamą žmonių poilsio vietą. Anksčiau vienas iš kraštovaizdžio draustinių steigimo tikslų buvo išsaugoti teritorijas, turinčias estetinę, turistinę ar poilsinę reikšmę. Dabar tokioms teritorijoms steigiami valstybiniai parkai. Germanto kraštovaizdžio draustinis užima 923,9 ha.

Buožėnų ir Vilkaičių valstybiniai geomorfologiniai draustiniai pasiūlyti dar 1985 m. [1] [2]. Geomorfologiniai draustiniai buvo įsteigti Lietuvai jau atgavus nepriklausomybę ir vykdant žemės reformą. Abu geomorfologiniai draustiniai įsteigti Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos-Atkuriamojo Seimo 1992 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. I-2913 „Dėl regioninių parkų ir draustinių įsteigimo“. Šie draustiniai įtraukti į Valstybinių geomorfologinių draustinių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 1486 „Dėl naujų draustinių įsteigimo ir draustinių sąrašų patvirtinimo“.

Geomorfologinių draustinių sąvoka atsirado 1993 m. priėmus Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą (toliau – STĮ). Šie draustiniai steigiami tipiškiems ir unikaliems reljefo formų kompleksams saugoti. Juose saugoma šalies reljefo įvairovė: moreninės kalvos ir gūbriai, fliuvioglacialiniai senslėniai, upių slėniai, ežeruoti dubakloniai, eroziniai raguvynai, žemyninių kopų ruožai [3]. Buožėnų draustinio (732,7 ha, Telšių ir Plungės r. sav.) steigimo tikslas išsaugoti raiškų Žemaičių aukštumos ruožą, Vilkaičių (845,7 ha, Plungės r. sav.) – išsaugoti moreninį kalvyną Žemaičių aukštumoje.

Abokų botaninis-zoologinis draustinis įsteigtas Plungės rajono valdybos 1990-10-16 potvarkiu Nr. 250V. Draustinio steigimo tikslas – išsaugoti retųjų ir nykstančių gyvūnų laikymosi vietas bei retųjų augalų augimvietes. Savivaldybės draustinio plotas pagal Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastrą yra 47,2 ha [4].

Germanto ežero apylinkėse steigti regioninį (gamtos) parką buvo numatyta dar 1982–1984 m. parengtoje ir 1986 m. patvirtintoje Lietuvos kompleksinėje gamtos apsaugos schemoje. Tačiau 1992 m., steigiant regioninius parkus, Germanto RP liko neįsteigtas. Galimybė šioje vietovėje steigti regioninį ar rekreacinį parką numatyta įvairių lygmenų teritorijų planavimo dokumentuose: Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane, Plungės ir Telšių rajonų savivaldybių

teritorijų bendruosiuose planuose (plačiau žr. 14 skyrių „Galiojantys teritorijų planavimo dokumentai“).

2002 m. patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane buvo numatyta atlikti Germanto RP organizavimo galimybių analizę. 2008 m. VSTT užsakymu buvo parengta galimybių studija [5], kuri pasiūlė galimas regioninio parko ribas. Buvo pasiūlyti 3 parko ribų variantai (minimalus, vidutinis ir maksimalus). Planuojama teritorija artimesnė minimaliam ribų variantui, kuris atitinka teritorijų planavimo dokumentuose pažymėtas preliminaras ribas, papildomai įtraukiant Dievo Krėslo miško dalį.

Veiklą Germanto RP reglamentuos STĮ, Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Aplinkos apsaugos, Saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, Laukinės gyvūnijos, Laukinių augalų ir grybų, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, Miškų, Teritorijų planavimo, Statybos bei kiti įstatymai, taip pat Germanto RP planavimo schema ir Germanto RP nuostatai. Germanto RP tvarkymo apsaugos režimą užtikrintų ir regioninio parko steigimo tikslų įgyvendinimą koordinuotų Žemaitijos nacionalinio parko (toliau – Žemaitijos NP) direkcija.

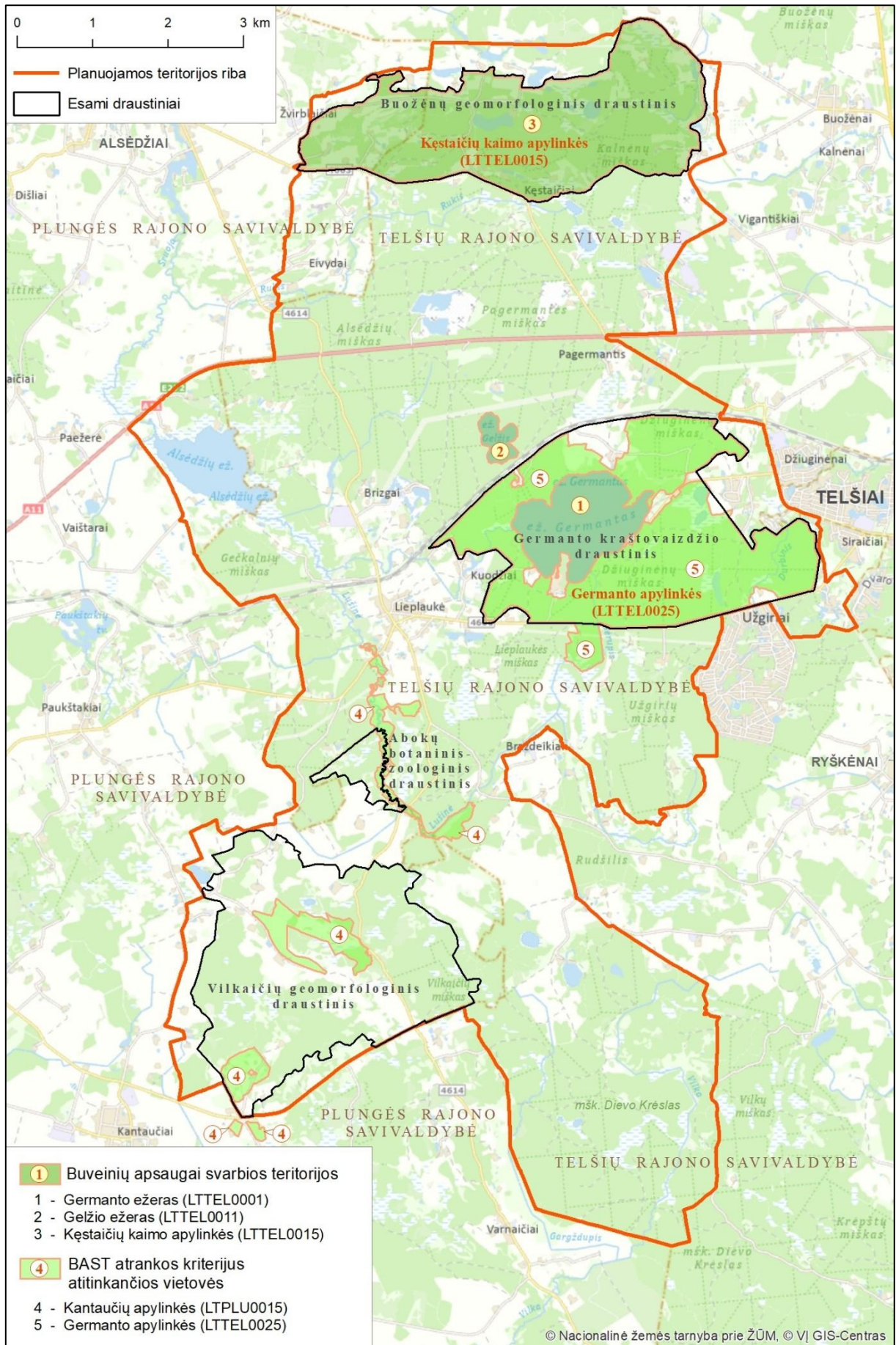
Planuojamoje teritorijoje yra trys buveinių apsaugai svarbios teritorijos (1 pav., 1 lentelė): „Germanto ežeras“ (LTTEL0001), „Gelžio ežeras“ (LTTEL0011) ir Kęstaičių kaimo apylinkės (LTTEL0015). Buveinių apsaugai svarbių teritorijų sąrašas, ribos ir apsaugos tikslai patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. rugsėjo 7 d. įsakymo Nr. D1-518 redakcija) „Dėl buveinių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“. Visų trijų BAST bendras plotas 920 ha. Taip pat planuojamoje teritorijoje yra dvi BAST atrankos kriterijus atitinkančios vietovės (1 pav., 2 lentelė): „Germanto apylinkės“ (LTTEL0025) ir „Kantaučių apylinkės“ (LTPLU0015), įtrauktos į Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210 „Dėl Vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašo, skirto pateikti Europos Komisijai, patvirtinimo“. Šios dvi vietovės planuojamoje teritorijoje užima 859,1 ha plotą. Paukščių apsaugai svarbių teritorijų planuojamoje teritorijoje nėra.

1 lentelė. Buveinių apsaugai svarbios teritorijos planuojamoje teritorijoje.

ES kodas	Pavadinimas	Visas plotas, ha	Plotas planuojamoje teritorijoje, ha	Dalis planuojamoje teritorijoje, %
LTTEL0001	Germanto ežeras	164,4	164,4	100
LTTEL0011	Gelžio ežeras	22,9	22,9	100
LTTEL0015	Kęstaičių kaimo apylinkės	732,7	732,7	100
	Iš viso	920,0	920,0	

2 lentelė. BAST atrankos kriterijus atitinkančios vietovės planuojamoje teritorijoje.

ES kodas	Pavadinimas	Visas plotas, ha	Plotas planuojamoje teritorijoje, ha	Dalis planuojamoje teritorijoje, %
LTPLU0015	Kantaučių apylinkės	217,0	135,9	49,7
LTTEL0025	Germanto apylinkės	713,2	713,2	100
	Iš viso	930,2	849,1	

1 pav. Buveinių apsaugai svarbios teritorijos.

Bendrujų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gegužės 25 d. nutarimo Nr. 614 redakcija), patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Bendrujų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“, reglamentuoja buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ir būtinų jų apsaugos priemonių nustatymą, taip pat EB svarbos natūralių buveinių ir rūšių buveinių, kurių apsaugai nustatytos buveinių ir paukščių apsaugai svarbios teritorijos, blogėjimo ir rūšių reikšmingo trikdymo prevenciją. Šių nuostatų 1 priede pateikiamas Bendrujų buveinių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos ir tvarkymo reikalavimų aprašas, kuriame nustatyti reikalavimai atskirų buveinių apsaugai ir tvarkymui.

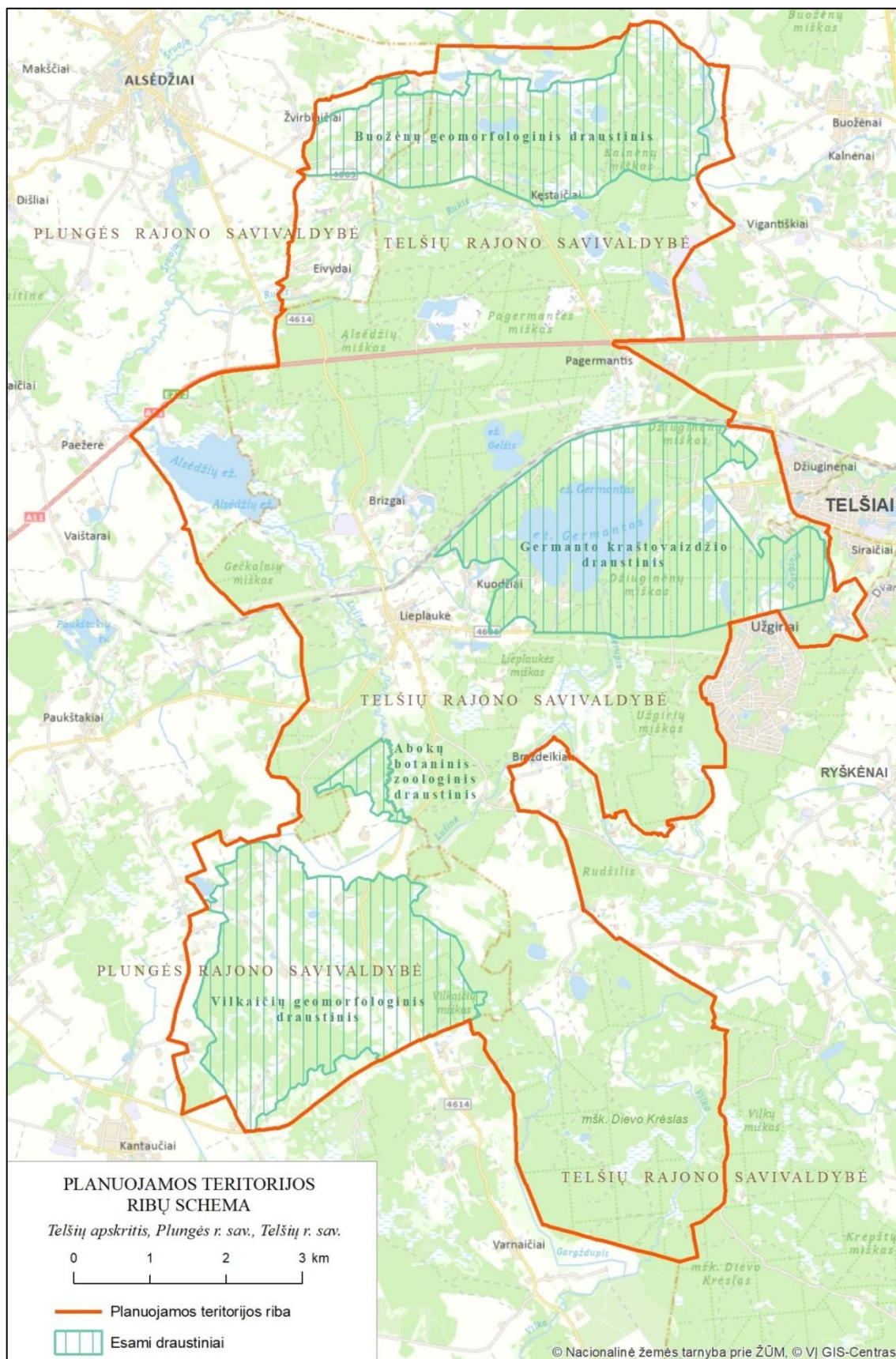
Planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimo poveikio įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. D1-255. Šis tvarkos aprašas taikomas nustatant, kokį poveikį įsteigtoms ar potencialioms „Natura 2000“ teritorijoms gali daryti būsimų planų ar programų ir planuojamos ūkinės veiklos įgyvendinimas.

Saugomų kultūros paveldo objektų [6] planuojamoje teritorijoje sąrašai pateikiami 1 priede. Saugomų gamtos paveldo objektų planuojamoje teritorijoje nėra [4]. Tačiau yra teritorijų, nurodytų Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme, kurioms taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos: paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostos, paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos, pelkės ir šaltinynai, požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonos, kelių apsaugos zonos, geležinkelio kelių ir jų įrenginių, geležinkelio želdinių apsaugos zonos, žemės gelmių išteklių telkiniai, miško žemė ir kt.

Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymu nustatytas specialiausias žemės naudojimo sąlygas, valstybiniuose parkuose draudžiama įrengti naujus karjerus. Įsteigus Germanto RP, jo ribose negalėtų atsirasti nauji karjerai, tačiau galėtų būti tęsiamas esamų karjerų naudojimas. Šią aplinkybę reikia įvertinti, nustatant RP ribas ir zonas.

2. Geografinė padėtis ir ribos

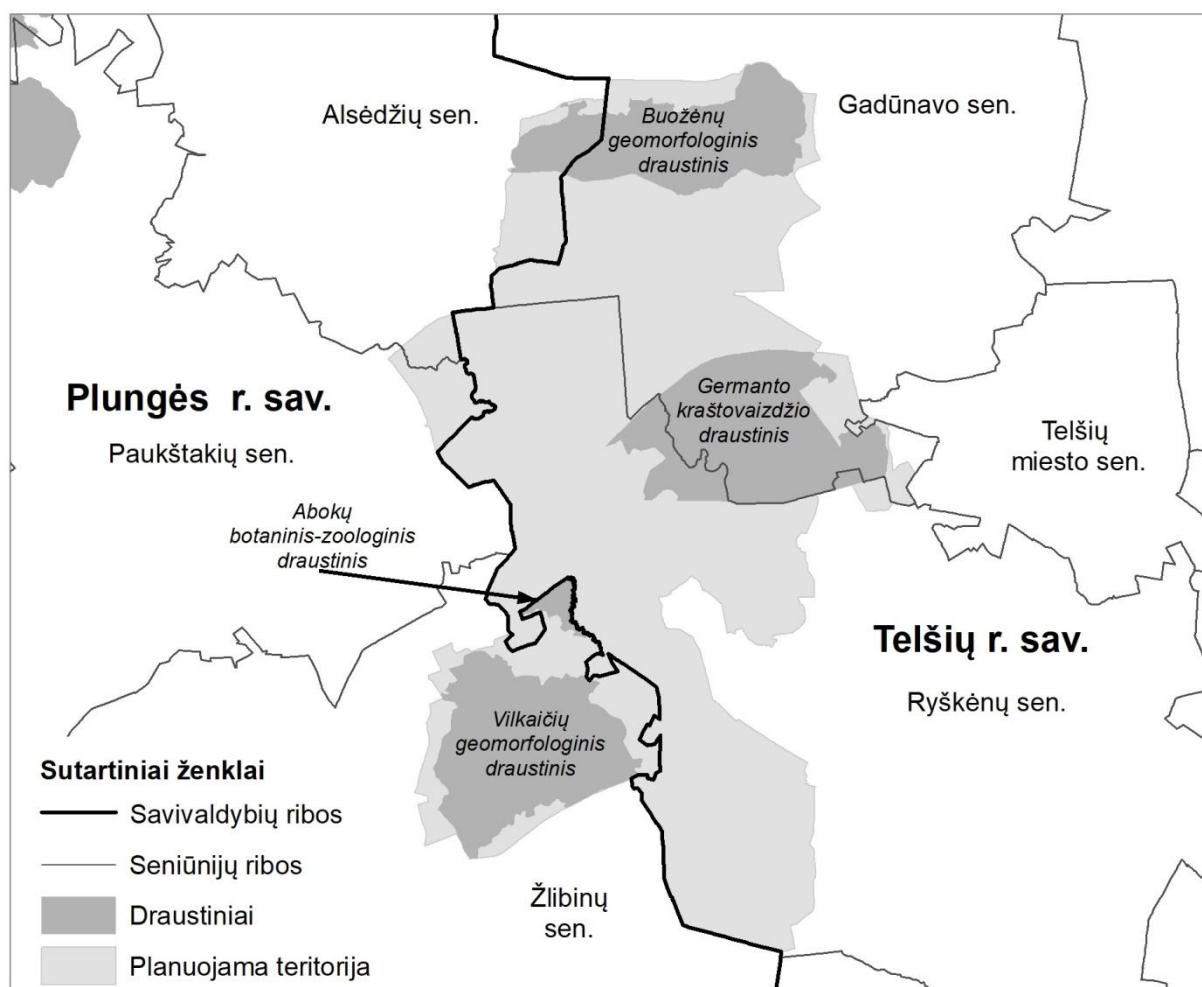
Planuojama teritorija (2 pav.), ištįsusi iš šiaurės į pietus. Bendras planuojamos teritorijos plotas 8 752,4 ha, iš jų 2 549,5 ha užima draustiniai.

2 pav. Planuojama teritorija.

Planuojama teritorija apima Alsėdžių, Gelžio, Germanto ir Kurmio ežerų apylinkes, Alsėdžių, Džiuginėnų, Gečkalnių, Kalnėnų, Lieplaukės, Pagermantės, Užgirio, Vilkaičių miškus, Dievo Krėslo miško dalį (2 pav.). Iš rytų į vakarus planuojamą teritoriją kerta Šiaulių–Klaipėdos geležinkelis, ir magistralinis kelias Nr. A11 Šiauliai–Palanga. Pietinė planuojamos teritorijos riba iš dalies prisišlieja prie rajoninio kelio Nr. 3207 Staneliai–Vilkaičiai, iš dalies sutapdinta su Plungės ir Telsių rajonų savivaldybių administracine riba.

Administraciniu požiūriu planuojama teritorija yra Telsių apskrityje, Plungės ir Telsių rajonų savivaldybėse. Didžioji dalis (6 838,9 ha arba 78,1 %) patenka į Telsių rajono savivaldybę. Į planuojamą teritoriją Telsių rajono savivaldybėje patenka Gadūnavo, Ryškėnų ir Telsių miesto seniūnijų dalys. Plungės rajono savivaldybei tenka 1 913,5 ha arba 21,9 % planuojamos teritorijos, ją užima Alsėdžių, Paukštakių ir Žlibinų seniūnijų dalys (3 pav.).

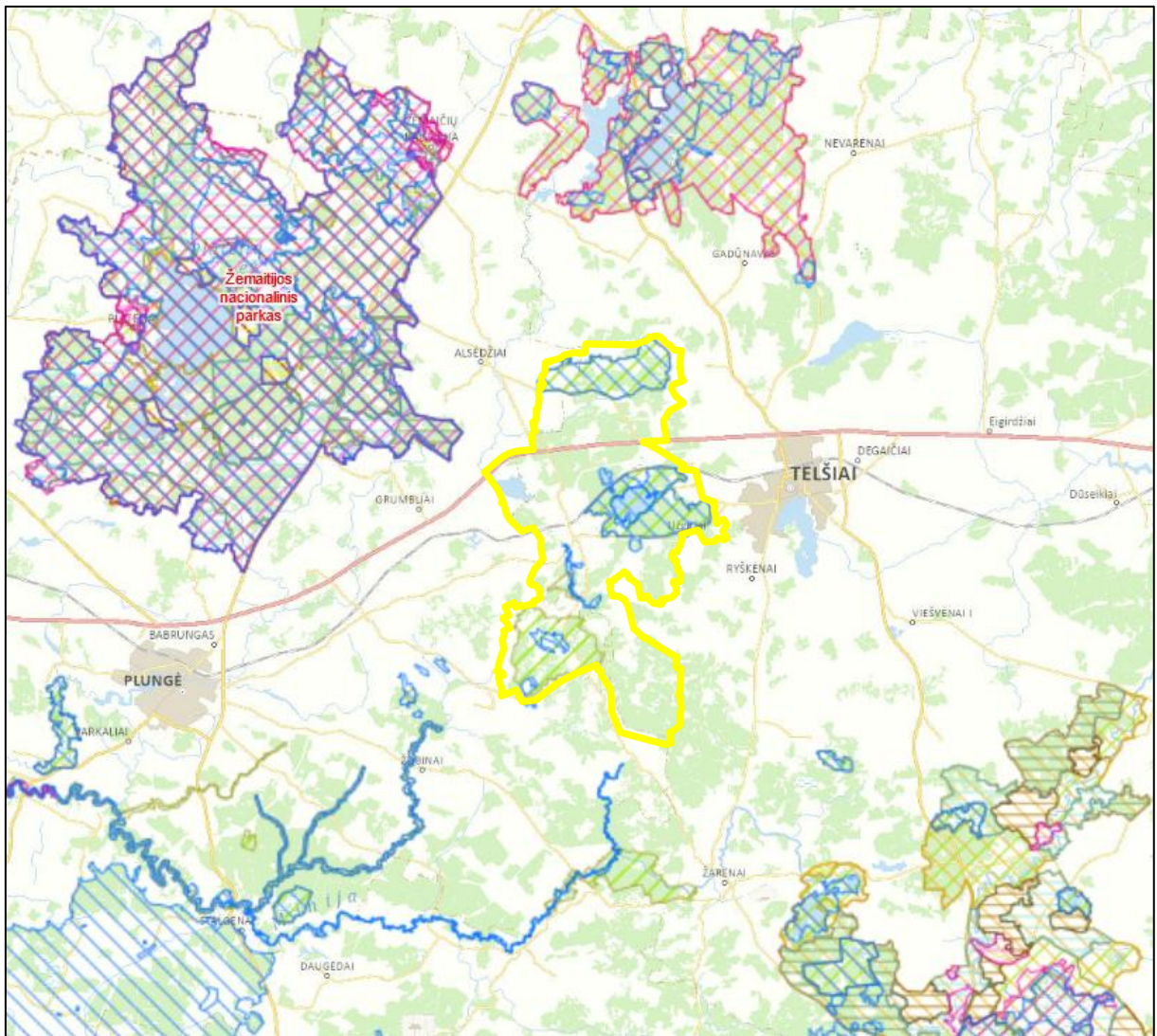
3 pav. Administracinės ribos.

Atstumas¹ iki Vilniaus – 280 km. Savivaldybių centrai: Telsiai (10 km), Plungė (19 km). Kaimyninių apskričių centrai: Klaipėda (75 km), Šiauliai (80 km), Tauragė (91 km).

Planuojamas Germanto RP yra tarp dviejų valstybinių parkų – Žemaitijos NP šiaurės vakaruose (už 1,6 km) ir Varnių RP parko pietryčiuose (už 7,1 km). Už 5,5 km į šiaurę tęsiasi Plinkšių valstybinis kraštovaizdžio draustinis ir Plinkšių miško biosferos poligonas, taip pat PAST „Plinkšių miškas“ ir BAST „Plinkšių apylinkės“. Iš pietų pusės planuojamą teritoriją

¹ Atstumai iki miestų paskaičiuoti nuo Lieplaukės naudojant www.maps.lt maršrutų apskaičiavimo įrankį.

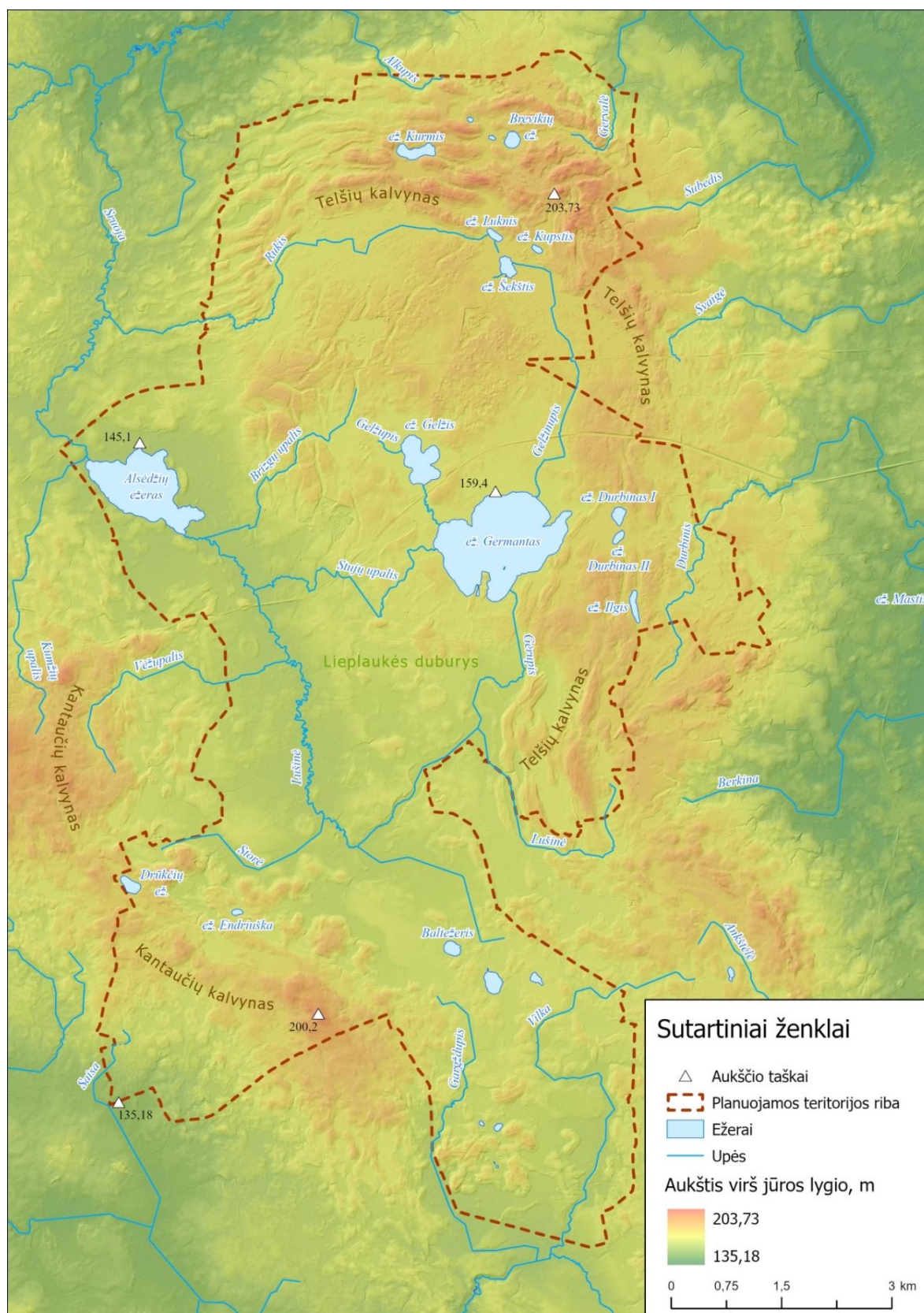
lanku juosia valstybiniai draustiniai: Kepurėnų botaninis-zoologinis, Minijos ichtiologinis, Minijos pralaužos kraštovaizdžio, Lauko Sodos botaninis-zoologinis (4 pav.).

4 pav. Planuojamas Germanto RP ir aplinkinės saugomos teritorijos [4]. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.

3. Reljefas

Planuojamoje teritorijoje (centrinėje dalyje) driekiasi fluvioglacialinė Lieplaukės dubuma, suklotą iš smėlio ir žvyro (5 pav., 6 pav.). Būtent todėl šios apylinkės yra turtingos smėlio ir žvyro ištekliais. Pakraščiais teritorija juosia Vidurio Žemaičių kalvynai.

5 pav. Germanto apylinkių reljefas.

Žemaičių vandenskyrinis kalvynas arba Vidurio Žemaičių aukštuma – Žemaičių aukštumos aukščiausia dalis. Ji driekiasi ~40 km tarp Luokės šiaurėje ir Kaltinėnų pietuose, masyvo plotis – 10 km. Tai Minijos, Virvytės, Jūros ir Kražantės upių baseinų vandenskyra. Virš gretimų Rytų ir Vakarų Žemaičių plynaukščių ji iškilusi 140 m. Būdingos didelės, padrikos moreninės kalvos ir keimai, įlomės, įdubos, erdvūs duburiai. Masyvų pakraščiuose yra žemesnių, mažesnių kalvų. Tarpukalvių dugnų altitudė yra 160–170 m. Santykinis plokščiakalvių aukštis – 20–30 m. Vėlyvajame ledynmetyje čia buvo patvanka (tai rodo smėlingų, žvirgždingų, priemolingų kalvų ir klonių gausa). Kalvyno duburiuose telkšo dideli ežerai, taip pat ir Germantas bei Alsėdžių ežeras.

Planuojama teritorija yra Žemaičių sališkos aukštumos srities (C) Vidurio Žemaičių kalvynų rajone (C IX). Parajonių lygmenyje teritorijos centrinė dalis patenka į Vidurio Žemaičių fluvio-glacialinį duburį (C IX 8), kurį iš šiaurės, rytų ir vakarų supa Vidurio Žemaičių šiaurinis moreninis kalvynas (C IX 6) [7].

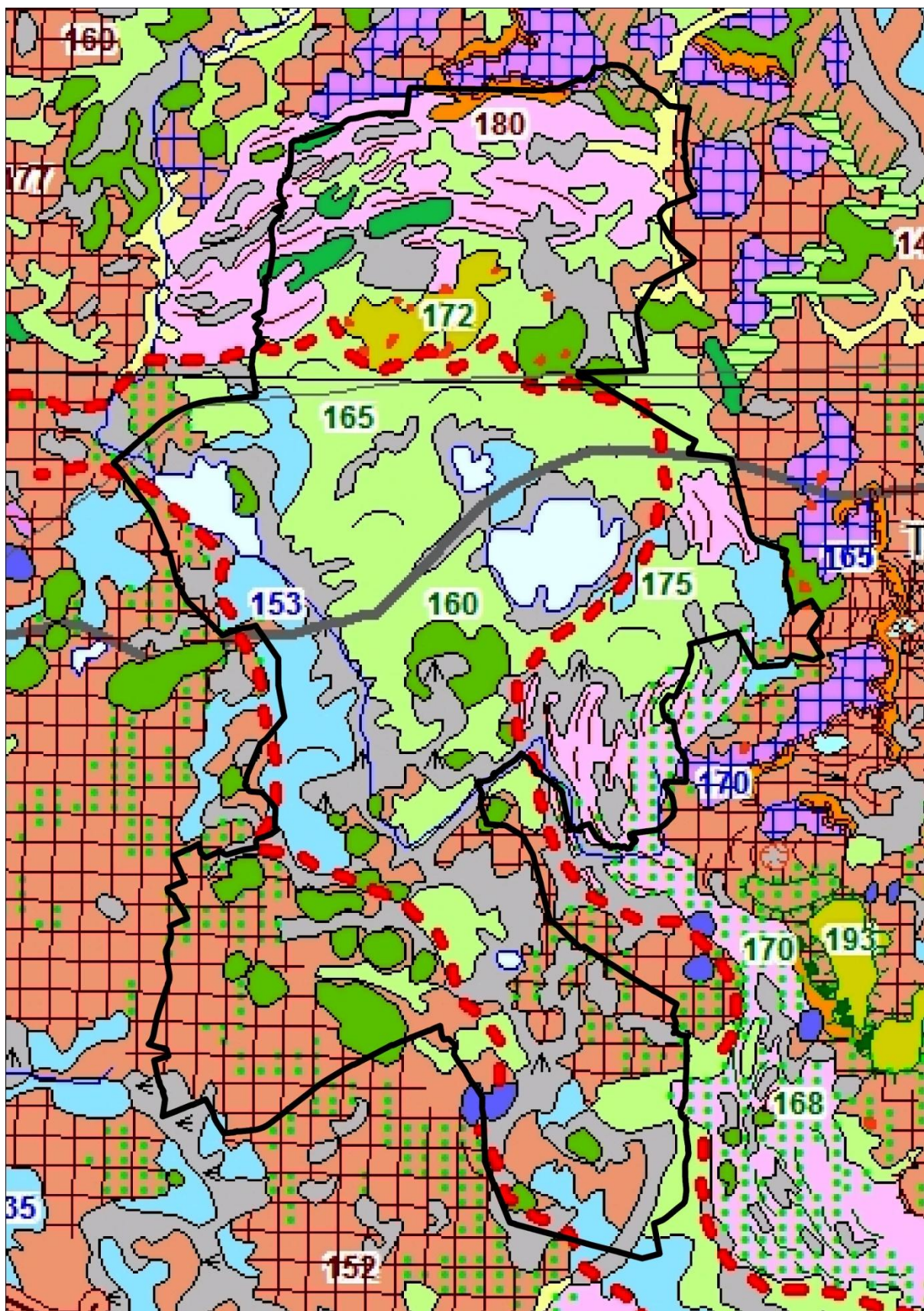
Planuojamos teritorijos pagrindinius orografinius bruožus suformavo paskutinis ledynas prieš 15 tūkst. metų. Baigiantis ledynmečiui vyko intensyvūs ledo tirpsmo procesai, plūdo fluvio-glacialiniai srautai, kurie teritorijos moreninį pamatą daug kur užklojo smėlingų-žvyringų nuosėdų danga. Holoceno pradžioje svarbų vaidmenį atliko organinės akumuliacijos procesai, suformavę pelkynus, pelkutes bei mažuosius ežerėlius.

Planuojamos teritorijos reljefas yra sudėtingas, turi labai plačią kilmės, litologinės sudėties, morfologijos įvairovę. Taip pat jis turi aiškiai išreikštas juostas – Kęstaičių paralelinių moreninių gūbrių ruožus Buožėnų geomorfologiniame draustinyje.

Vilkaičių geomorfologinis draustinis išsiskiria kalvotais ledyno pakraščio dariniais su fluvio-glacialinėmis kalvomis bei keimais. Keimai tai limnoglacialinės kilmės kupoliškos formos aukštos kalvos. Ledo tirpsmo vandenys sunesė žvyrų, smėlių ir molių sąnašas į ledyno tuštumas. Ištirpus ledynui, jos raiškėmis kalvomis nusėdo ant žemės paviršiaus ir suformavo keimų santalkas.

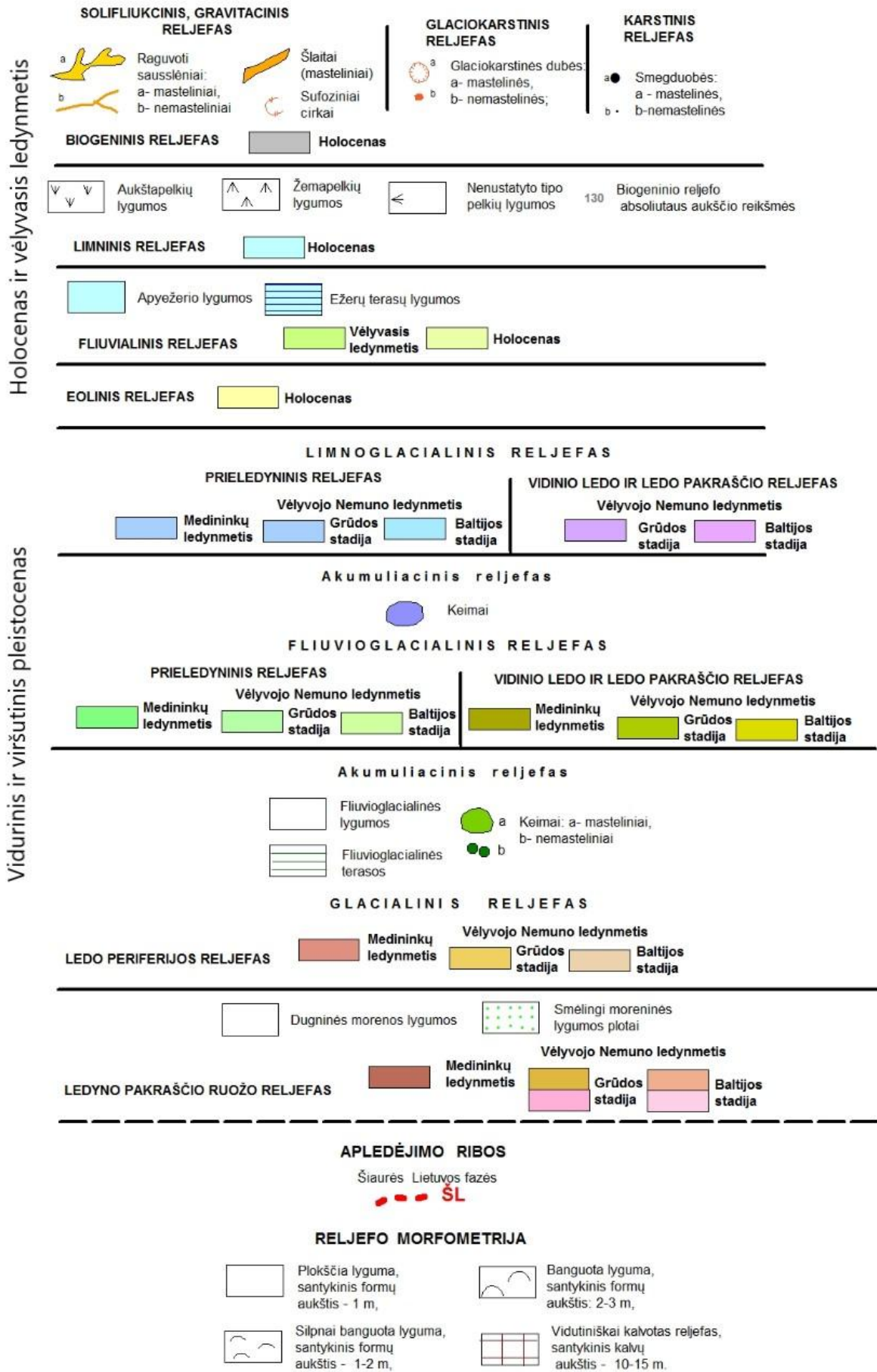
Reljefo absoliutiniai aukščiai planuojamoje teritorijoje kinta nuo 145 iki 204 m (5 pav.). Didžiausias pažemėjimas – Lieplaukės duburys – yra centrinėje teritorijos dalyje. Jame telkšo Alsėdžių ir Germanto ežerai. Šį duburį iš visų pusių juosia Kantaučių ir Telšių kalvynai, išskylantys apie 200 m virš jūros lygio, ir priskiriami Vidurio Žemaičių šiauriniam moreniniam kalvynui. Tai labiausiai kalvota teritorijos dalis, turinti sudėtingą kalvotą-daubotą reljefą. Kalvynus vieną nuo kito skiria Lušinės ir Sruojos upių slėniai.

Aukščiausiai reljefas pakyla 203,7 m virš jūros lygio Buožėnų gūbryje (Buožėnų geomorfologinis draustinis) ir 200,2 m Kantaučių kalvyne (aukščiausia visos Plungės rajono savivaldybės vieta, Vilkaičių geomorfologinis draustinis). Žemiausia vieta (144 m virš jūros lygio) yra Sruojos slėnyje ties magistraliniu keliu A11, vakariniame planuojamos teritorijos pakraštyje. Bendras reljefo peraukštėjimas planuojamoje teritorijoje siekia beveik 60 metrų.

6 pav. Germanto apylinkių geomorfologinis žemėlapis. Lietuvos geomorfologinio žemėlapiu M 1:200 000 iškarpa. Žemėlapiu legenda kitame puslapyje.

LEGENDA

Holocenas ir vėlyvasis ledynmetis

Vidurinis ir viršutinis pleistocenas

4. Klimatas

Pagal Lietuvos klimatinį rajonavimą planuojama teritorija yra Žemaičių klimatinio rajono Žemaičių aukštumos parajonyje [7]. Artimiausios meteorologinės stotys, kuriose renkami ilgalaikiai meteorologiniai duomenys yra Laukuvoje (nuo 1923 m.) ir Šiauliuose Klaipėdoje (nuo 1924 m.). Telšiuose yra automatinė meteorologinė stotis.

Metinis planuojamos teritorijos radiacinis balansas yra apie 1 700 MJ/m². Pagal nustatytas Lietuvos klimatinį rajonų ir parajonių ypatybes vidutinė metinė oro temperatūra Žemaičių aukštumos parajonyje siekia 6,0–6,3 °C. Šilčiausio mėnesio (liepos) vidutinė temperatūra 16,4–16,7 °C. Žemaičių aukštumos parajonyje šalčiausi mėnesiai yra sausis–vasaris, vidutinė temperatūra –3,8––3,3 °C [7].

Iki XXI a. vidurio numatomi oro temperatūros pokyčiai pagal įvairius RCP scenarijus mažai skiriasi. Remiantis RCP4.5 scenarijumi² iki 2035 m. oro temperatūra augs visoje Lietuvoje. Vidutinė metinė temperatūra, lyginant su 1986–2005 m. laikotarpiu, planuojamos teritorijos regione padidės 1,2 °C. Didžiausi pokyčiai prognozuojami pavasarį (+1,3 °C), kitais metų laikais po +1,1 °C. Iki 2100 m. vidutinė metinė oro temperatūra Lietuvoje toliau augs. Augimas gali siekti +2,7 °C. Mažiausiai vidutinė oro temperatūra turėtų pasikeisti vasaros mėnesiais (+2,3 °C). Žiemą temperatūra turėtų kilti vidutiniškai 2,9 °C [8].

Teritorijai būdingi vyraujantys vakarų, pietvakarių ir pietų krypties vėjai, kurių vidutinis metinis greitis siekia 3–3,5 m/s. Žiemą dėl aktyvios cikloninės veiklos vėjo greitis 1 m/s didesnis negu vasarą. Žemaičių aukštumos parajonyje vidutinis kritulių kiekis per metus siekia 800–820 mm. Kritulių kiekis dėl atmosferos cirkuliacijos ypatumų konkrečiais metais gali skirtis nuo vidutinių reikšmių daugiau kaip 1,5 karto [7].

Vidutinis maksimalus dirvos įšalo gylis siekia 30–35 cm, sniego dangos storis siekia 20–25 cm. Laikotarpis su sniego danga vidutiniškai trunka ilgiau nei 80 dienų ir prasideda gruodžio antroje pusėje. Dažnos žiemos, kai pastovioji sniego danga iš viso nesusidaro [7].

Svarbiausi veiksniai, lemiantys vietinius klimato ypatumus planuojamoje teritorijoje, yra reljefas ir ežerai. Germanto ežero duburį supantys gana aukšti Telšių ir Kantaučių kalvynai sukuria virš 40 m reljefo peraukštėjimus. Šie veiksniai sudaro palankias sąlygas turbulentinei oro apykaitai ir terminei konvekcijai. Mikroklimatiniu požiūriu reljefo ir žemės dangos įvairovė leidžia susidaryti gana nemažiams meteorologinių rodiklių skirtumams.

Iki 2035 m. vidutinis metinis kritulių kiekis planuojamos teritorijos regione pagal RCP4.5 scenarijų turėtų išaugti apie 4,4 %, mažiausiai (2,1 %) vasarą. Didesni kritulių kiekio pokyčiai prognozuojami XXI a. pabaigoje. Vidutinis metinis kritulių kiekis gali išaugti iki 7,8 %. Manoma, kad kritulių kiekio reikšmės labiausiai išaugs žiemos laikotarpiu. Šiltuoju metų laiku prognozuojamas kritulių kiekio mažėjimas [8].

² Scenarijus sukurtas JAV Jungtinio globalios kaitos tyrimo instituto. Pagal šį scenarijų užtikrinamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo į aplinką stabilizavimas iki 2100 m., o vėliau – nuoseklus mažėjimas. Taip pat laikoma, kad visuomenė plačiai taikys naujas technologijas ir įgyvendins įvairias strategijas, skirtas mažinti teršalų emisijas.

5. Hidrografinis tinklas

Planuojamai teritorijai būdingas metinis vandens išgaravimas siekia apie 500 mm (Lietuvoje jis svyruoja nuo 420 iki 625 mm). Garavimas iš vandens paviršiaus šalyje didėja, einant iš vakarų į rytus ir iš šiaurės į pietus (nuo 550 iki 700 mm), todėl mažiausias garavimas iš vandens paviršiaus būdingas takoskyrinei Žemaitijai. Garavimas iš vandens paviršiaus per balandžio–lapkričio mėnesius planuojamoje teritorijoje siekia apie 575 mm. Didžioji likusio kritulių vandens dalis tenka nuotėkiui. Nuotėkio koeficientas (nuotėkio ir kritulių dydžio santykis) apie 0,45. Metinio nuotėkio norma (hidromodulis) siekia apie 10 l/s km². Didžioji dalis į upes nutekančio vandens nuteka paviršinio nuotėkio pavidalu, nes vyrauja palyginti dideli žemės paviršiaus nuolydžiai ir sunkokos mechaninės sudėties gruntai [9]. Upių tinklas planuojamoje teritorijoje yra tankus – 1,98 km/km² (pagal GRPK), lyginant su Lietuvos vidurkiu – 1,18 km/km² [9].

J. Jablonskis ir R. Janukėnienė (1978) Lietuvoje išskyrė 4 hidrologines sritis. Planuojama teritorija patenka į Žemaitijos aukštumos hidrologinę sritį. Per žiemos sezoną nuteka apie 30 %, pavasario – 34 % ir vasaros–rudens – 36 % metų nuotėkio. Visoje hidrologinėje srityje didžiausi upių debitai dažniausiai yra pavasarį, tačiau tikimybė, kad vakarinės teritorijos dalies lietaus poplūdis viršys pavasario potvynį, yra didesnė nei rytinės dalies (atitinkamai kas 2–3 ir 4–5 metai) [9].

Planuojama teritorija patenka į Žemaičių vandenskyrinį kalvyną. Čia driekiasi upių baseinų takoskyros, vandentėkmių daug, tačiau jos smulkios (teka aukštupiai), būdingas didesnis ežeringumas ir pelkėtumas.

GRPK 2024 m. duomenimis (26 lentelė), paviršiniai vandens telkiniai (ežerai, kūdros, tvenkiniai ir užlieti karjerai) planuojamoje teritorijoje užima 400,2 ha arba 4,6 % viso ploto, vandentėkmės (upės, grioviai) – 71,3 ha (0,8 %), pelkės – 382,7 ha (4,4 %).

Upės. Planuojamos teritorijos vandentėkmės priklauso Ventos upės baseino, Ventos upės pabaseiniui (didžioji planuojamos teritorijos dalis) ir Nemuno upės baseino, Minijos upės pabaseiniui (pietinė planuojamos teritorijos dalis) (7 pav.). Iš UETK registruotų upių (3 lentelė) Gargždupis, Saisa ir Vilka priklauso Minijos upės pabaseiniui, likusios vandentėkmės – Ventos upės pabaseiniui.

Dalis upelių yra labai trumpi, siekia nuo 240 m iki 1,46 km ilgio, o upelių, kurių ilgis didesnis nei 2 km yra 10. Ilgiausia upė planuojamoje teritorijoje yra Lušinė – 14,7 km. Ilgesnių negu 5 km upelių yra tik dvi – Vilka ir Rukis. Vidutiniai metiniai debitai nėra dideli, tik Sruojos siekia 1,85 m³/s, Lušinės – 0,71 m³/s, o likusių upių mažiau nei 0,5 m³/s.

Sruoja yra Varduvos dešinysis intakas. Nuo versmių iki Alsėdžių ežero vadinama Lušine. Lušinė prasideda Brazdeikių kaimo apylinkėse (Telšių r.), 3 km į pietvakarius nuo Telšių miesto. Teka į šiaurę pro Lieplaukę į Alsėdžių ežerą; toliau vadinama Sruoja. Į planuojamą teritoriją patenka Sruojos atkarpa iki magistralinio kelio A11. Toliau Sruoja teka į šiaurę per Alsėdžių miestelį ir Domėnų kaime (Mažeikių r.) įteka į Varduvą. Upės ištakų ir įtekėjimo į Varduvą aukščių skirtumas 56 m, nuolydis – 108 cm/km.

3 lentelė. Planuojamos teritorijos upės, įrašytos į UETK.

UETK Nr. [10]	Upės vardas [10]	Upės ilgis, km		Išteka iš	Įteka į
		planuojamoje teritorijoje	šalyje [10]		
17010060	Vilka	5,75	17,49	–	Minijos up.
17010061	Gargždupis	3,07	5,77	–	Vilkos up.
17010153	Saisa	0,44	7,25	–	Sausdravo up.
30010829	Durbinis	2,17	10,19	–	Masčio ež.
30011111	Gervalė	1,46	6,14	–	Subedžio up.
30011326	Sruoja	0,44	32,83	–	Varduvos up.
30011327	Lušinė	14,70	17,42	–	Alsėdžių ež.
30011328	Gėrupis*	2,81	2,81	Germanto ež.	Lušinės up.
30011331	L – 1*	2,80	2,80	–	Lušinės up.
30011332	Storė*	2,74	2,74	–	Lušinės up.
30011333	Vėžupalis	0,94	4,28	–	Lušinės up.
30011334	Stujų upalis*	4,58	4,58	Germanto ež.	Lušinės up.
30011335	Brizgų upalis*	3,70	3,70	–	Lušinės up.
30011336	Kumžių upalis	0,24	4,83	–	Sruojos up.
30011337	Rukis	6,18	7,87	–	Sruojos up.
30011342	Alkupis	0,75	4,66	–	Sruojos up.

* – visa upė planuojamoje teritorijoje

Ežerai. UETK duomenimis, planuojamoje teritorijoje telkšo 17 ežerų (7 pav.), kurie iš viso užima 327 ha (4 lentelė). Pridėjus dar 5 smulkesnius bevardžius ežerus, kurių bendras plotas GRPK duomenimis yra 1,3 ha, planuojamos teritorijos ežerų bendras plotas siekia 328,3 ha. Planuojamos teritorijos ežeringumas yra 3,8 %, 2,7 karto didesnis už šalies vidurkį (1,4 %).

4 lentelė. Planuojamos teritorijos ežerai, įrašyti į UETK [10].

UETK Nr.	Pavadinimas	Plotas, ha	Didžiausias gylis, m	Vidutinis gylis, m	Tūris, tūkst. m ³
17030022	Katinėlis	0,84			
30030091	Durbinas I	3,22			
30030092	Durbinas II	1,74			
30030113	Brevikių ežeras	3,65			
30030140	Alsėdžių ežeras	92,77	2,90	1,74	1578,35
30030141	Juodežeris	1,64			
30030142	Gaudešiaus ežeras	5,73			
30030143	Baltežeris	3,54			
30030145	Gelžis	23,28	3,99	2,31	532,33
30030146	Germantas	167,30	5,80	2,40	3947,43
30030147	Ilgis	3,28			
30030148	Endriuška	0,98			
30030149	Drūkčių ežeras	3,99			
30030150	Šekštis	4,54	1,71	0,89	40,16
30030151	Luknis	2,04			
30030152	Kupstis	1,07			
30030153	Kurmis	7,41	6,46	2,73	196,41
Iš viso		327,02			

Germantas didžiausias pagal plotą (167,3 ha), vaizdingiausias ir tinkamiausias poilsiui planuojamos teritorijos ežeras, tekšantis apie 1,5 km į vakarus nuo Telšių miesto. Ežero ilgis iš vakarų į rytus 1,9 km, plotis iki 1,55 km, altitudė 159,8 m. Giliausia vieta siekia 5,8 m, vidutinis gylis – 2,4 m. Kranto linija (jos ilgis 7,1 km) vingiuota, yra keletas įlankų ir pusiasalių. Rytuose ir pietuose krantai aukšti (iki 10 m), su terasomis, šiauriniai ir vakariniai krantai žemesni, vietomis užpelkėję. Ežerą supa miškai. Yra dvi nedidelės salelės. Atabradas padengtas smėliu (iki 1 m gylio), pelkėtuose krantuose – durpėmis. 1–2 m gylio atabrado ruože būdinga gėlavandenė klintis. Auga negausios nendrės, dumbliai. Ežero dugnas padengtas dumblingu sapropeliu ir dumbliu. Šiaurėje į Germantą įteka Gelžupis ir Gelžinupis, pietuose išteka Lušinės intakas Germantupis (Gėrupis), o vakaruose išteka Stujų upalis (Lušinės intakas).

Alsėdžių ežeras 2-asis pagal plotą (92,8 ha) planuojamos teritorijos ežeras, tekšantis Plungės rajono rytuose, Telšių rajono paribyje, apie 5 km į pietus nuo Alsėdžių miestelio, 2 km į šiaurės vakarus nuo Lieplaukės. Ilgis šiaurės pietų kryptimi 1,7 km, plotis 1 km, altitudė 145,1 m. Ežeras labai sekclus, didžiausias gylis 2,9 m, vidutinis gylis 1,7 m. Krantai žemi, vingiuoti, šiaurėje ir pietryčiuose pelkėti. Į Alsėdžių ežerą pietryčiuose įteka Lušinė, šiaurės vakaruose išteka Sruoja (Varduvos intakas).

Gelžis 3-iasis pagal plotą (23,3 ha) planuojamos teritorijos ežeras, tekšantis apie 3,5 km į vakarus nuo Telšių miesto, šiauriau Germanto ežero, į šiaurę nuo geležinkelio Šiauliai–Klaipėda. Ežeras netaisyklingos formos, ilgis iš šiaurės į pietus 0,71 km, plotis iki 0,51 km, altitudė 160,1 m. Giliausia vieta siekia 4 m, vidutinis gylis 2,3 m. Kranto linija vingiuota, jos ilgis 2,4 km. Krantai daugiausia neaukšti, o šiaurinis – žemas ir supelkėjęs. Ežerą supa Pagermantės miškas. Pietuose iš Gelžio į Germantą įteka Gelžupis

Kitų ežerų plotai planuojamoje teritorijoje nesiekia 10 ha. Kiek didesnis plotu Kurmio ežeras (7,4 ha), kurio didžiausias gylis siekia 6,5 m, o vidutinis gylis – 2,7 m. Ežero ilgis iš vakarų į rytus 0,54 km, plotis iki 0,19 km, altitudė 169,7 m. Pietrytinis krantas aukštas. Ežerą supa Kalnėnų miškas. Rytuose išteka upelis link Alkupio upelio (Sruojos intakas).

Geologijos ir geografijos institute 2002 m. parengta Lietuvos ežerų klasifikacija pagal gamtines savybes, kurioje batimetriškai tirti ežerai suskirstyti į gilius (vidutinis gylis >15 m), vidutinio gylio (3–15 m) ir seklius (<3 m). Batimetriškai netirti ežerai suskirstyti atsižvelgiant į plotą: mažesni kaip 5 ha ežerai priskirti sekliems ežerams, o didesni – vidutinio gylio [11]. Taikant minėtą klasifikaciją visi planuojamos teritorijos batimetriškai ištirti ežerai priskiriami sekliems.

7 pav. Planuojamos teritorijos upės ir ežerai pagal UETK duomenų rinkinį [10].

Dirbtiniai vandens telkiniai. Jiems priskiriami tvenkiniai, kūdros ir užlieti karjerai. GRPK duomenimis, planuojamoje teritorijoje yra 8 tvenkiniai, kurie užima 10,8 ha. Didžiausi – Eidintaičių I ir Eidintaičių II tvenkiniai, atitinkamai 2,3 ha ir 4,4 ha (5 lentelė). Kuodžių tvenkinys suformuotas patvenkus Stujų upalį, užima 1,4 ha plotą, bet nėra registruotas UETK. Likę 5 smulkūs, neregistruoti UETK, tvenkinėliai kartu užima 2,4 ha.

5 lentelė. Planuojamos teritorijos tvenkiniai, įrašyti į UETK.

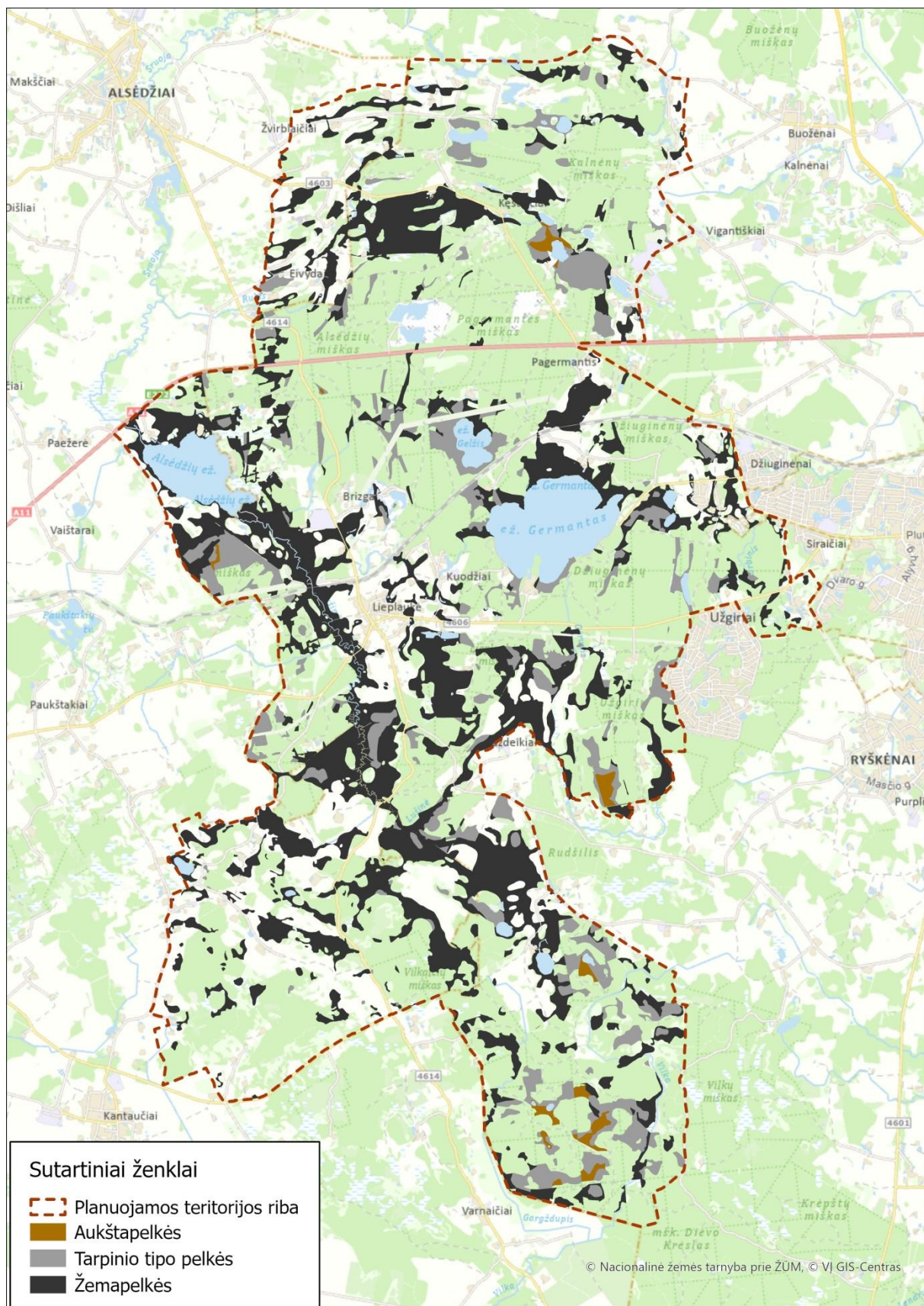
UETK Nr.	Pavadinimas	Plotas, ha
30050298	Eidintaičių II tvenkinys	4,37
30050299	Eidintaičių I tvenkinys	2,28
Iš viso		6,65

Planuojamoje teritorijoje iškasta daugiau nei 350 kūdrų. Esamose ir buvusiose naudingųjų iškasenų gavybos vietose (karjeruose, kasavietėse, eksploatuotuose durpynuose) taip pat susidarę nemažai vandens telkinių. Kūdrų ir užlietų karjerų bendras užimamas plotas sudaro 61,2 ha.

Pelkės. Pagal Lietuvos pelkių ir durpynų erdvinių duomenų rinkinį [12], plotai su durpžemiais bei pelkinėmis miškų augavietėmis užima ketvirtadalį (25 %) planuojamos teritorijos, tačiau didelė šių plotų dalis (59,4 %) yra apsausinti (8 pav., 6 lentelė). Ypač daug nusiausinta žemapelkių, kurių dauguma anksčiau buvo naudojama žemės ūkyje, kai kur XX a. vykdyta durpių kasyba. Nenusausinti durpynai (t. y. pelkės) planuojamoje teritorijoje užima 887,8 ha (10,1 %). Tai daugiau nei šalies vidurkis. Net 62 % visų identifikuotų durpynų ir pelkių apaugę mišku. Pelkės ir durpynai išsibarstę po planuojamą teritoriją, nesudaro didelių kompaktiškų masių.

6 lentelė. Durpynai ir pelkės planuojamoje teritorijoje.

Durpių klodo tipas	Plotas, ha	Dalis, %	Sausinta, %	Nesausinta, %	Apaugę mišku, %
Aukštapelkės durpės	42,1	1,9	0,0	100,00	87,15
Tarpinio tipo pelkės durpės	560,9	25,6	52,3	47,7	92,8
Žemapelkės durpės	1583,8	72,4	63,5	36,5	50,4
Iš viso	2186,9	100,0	59,4	40,6	62,0

8 pav. Planuojamos teritorijos pelkės pagal Lietuvos pelkių ir durpynų erdvinį duomenų rinkinį [12].

6. Gyvoji gamta

6.1. Europos Bendrijos svarbos buveinės

Planuojamoje teritorijoje iš viso inventorizuota 17 tipų EB svarbos natūralių buveinių (7 lentelė, 9 pav.). Jos užima 827 ha plotą. Daugiau kaip pusę šio ploto (495 ha) sudaro miškų buveinės, ketvirtį (198 ha) – vandenių, 111 ha – pievų ir 24 ha – pelkių buveinės.

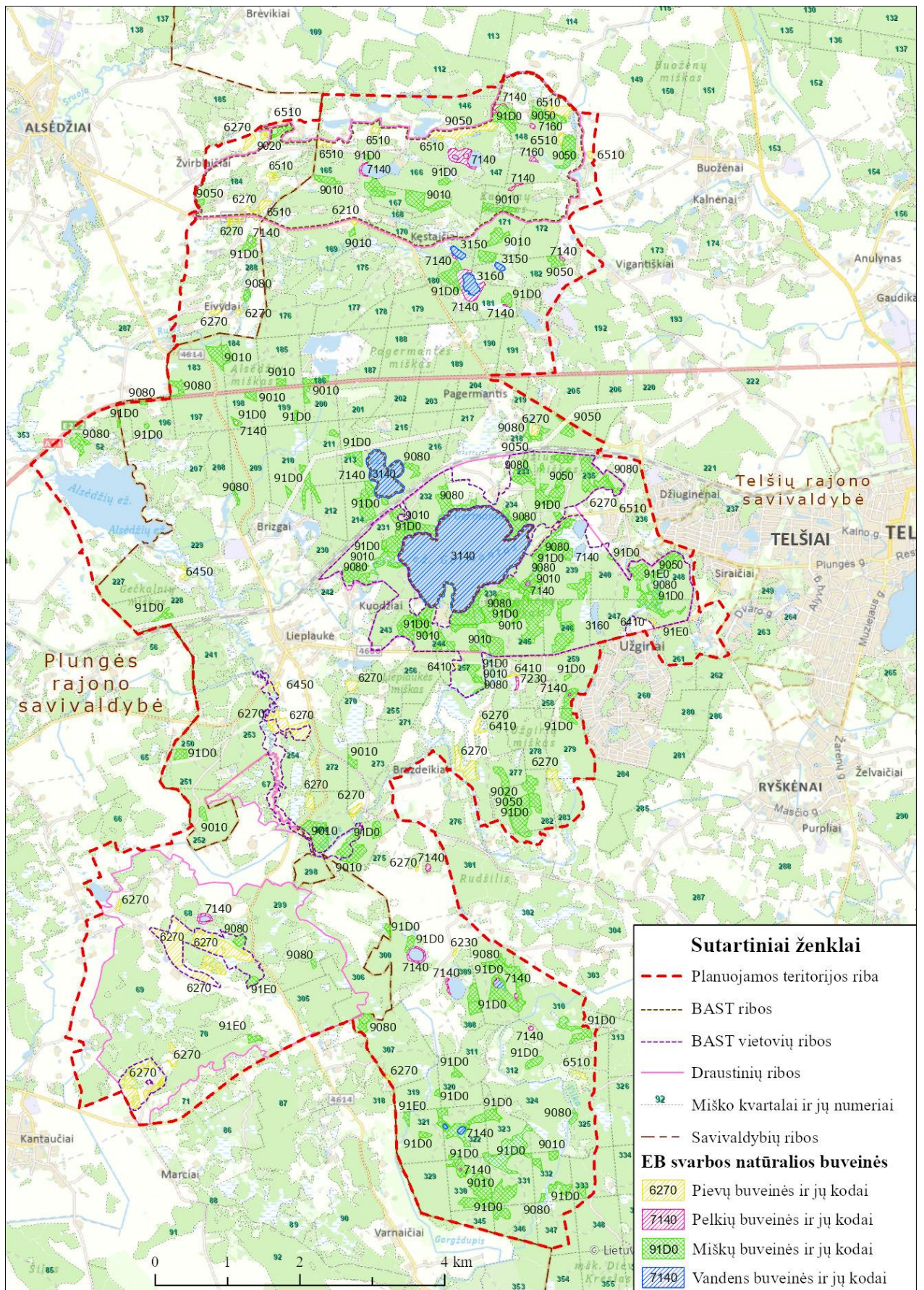
EB svarbos buveinės pirmą kartą šalyje buvo inventorizuotos ir kartografuotos 2011–2014 m., įgyvendinant projektą „EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimas, palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos sukūrimas“. Vėliau jų plotas tikslintas išskiriant BAST steigimo kriterijus atitinkančias vietas (toliau – BAST vietovės) ir steigiant BAST. Visos BAST vietovėse esančios EB svarbos buveinės buvo papildomai patikrintos natūroje rengiant šią planavimo schemą, įvertinta jų būklė, suformuluoti preliminarūs apsaugos tikslai. Taip pat buvo patikrinta dalis už BAST vietovių esančių nacionalinės inventorizacijos metu išskirtų EB svarbos buveinių. Nepatikrintos natūroje buveinės buvo įvertintos nuotoliniais metodais pagal ortofotografinius žemėlapius, miškų kadastro ir žemės naudojimo deklaravimo duomenis. Į galutinį sąrašą įtrauktos tik potencialiai išlikusios buveinės, tačiau apie jų būklę duomenų nėra.

7 lentelė. EB svarbos buveinių tipų pasiskirstymas planuojamoje teritorijoje.

Buveinės kodas ir pavadinimas	Plotas, ha ³			
	Planuojamoje teritorijoje	BAST	BAST vietovėse	Už BAST ir BAST vietovių ribų
3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis	187,0	187,0		
3150 Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis	3,0			3,0
3160 Natūralūs distrofiniai ežerai	7,6		0,3	7,3
6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai	0,3			0,3
6270 *Rūšių turtingi smilgynai	82,9	1,8	49,0	32,1
6410 Melvenynai	1,3		0,7	0,6
6450 Aliuvinės pievos	2,5		0,9	1,6
6510 Šienaujamos mezofitų pievos	24	20,6		3,4
7140 Tarpinės pelkės ir liūnai	22,2	7,8	0,4	14,0
7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės	0,6	0,6		
7230 Šarmingos žemapelkės	0,8		0,2	0,6
9010 *Vakarų taiga	159,3	15,2	85,0	59,1
9020 *Plačialapių ir mišrūs miškai	26,0	2,3	20,2	3,5
9050 Žolių turtingi eglynai	47,0	15,0	21,9	10,1
9080 *Pelkėti lapuočių miškai	70,0		51,3	18,7
91D0 *Pelkiniai miškai	186,8	11,7	32,5	142,6
91E0 *Aliuviniai miškai	5,8		3,2	2,6
Iš viso	827,1	262,0	265,6	299,5

* – prioritetiniai buveinių tipai.

³ apskaičiuojant buveinių plotą neįtrauktas po nacionalinės buveinių inventorizacijos dėl ūkinės veiklos (miškų kirtimo, pievų pavertimo dirbamais laukais) prarastas buveinių plotas, kuris nustatytas remiantis 2023 m. ortofoto žemėlapiu ir pasėlių deklaravimo duomenimis

9 pav. EB svarbos natūralios buveinės planuojamoje teritorijoje.

Planuojamoje teritorijoje yra trys BAST: „Gelžio ežeras“, „Germanto ežeras“ ir „Kęstaičių kaimo apylinkės“. Šiose teritorijose yra įvertinta EB svarbos buveinių būklė (8 lentelė) ir suformuluoti jų apsaugos tikslai. Visose BAST yra apie trečdalį planuojamoje teritorijoje išskirto buveinių ploto, iš kurio didžiąją dalį sudaro vandenų buveinės. BAST „Germanto ežeras“ visas buveinių plotas yra geros būklės, kituose BAST didžioji dauguma buveinių yra patenkinamos arba blogos būklės. Potencialios buveinės sudaro didesnę ploto dalį nei geros būklės buveinės.

8 lentelė. Buveinių apsaugos būklė pagal nustatytus apsaugos tikslus planuojamoje teritorijoje išskirtose BAST (BĮDB duomenys).

BAST ir jose saugomos buveinės	Buveinės plotas, ha	Geros būklės, %	Patenkinamos ir blogos būklės, %	Potencialios buveinės, %
Gelžio ežeras (LTTEL0011, 22,9 ha)				
3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis	22,9		100	
Germanto ežeras (LTTEL0001, 164,4 ha)				
3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis	164,1	100		
Kęstaičių kaimo apylinkės (LTTEL0015, 732,7 ha)				
6270 *Rūšių turtingi smilgynai	1,8		100	
6510 Šienaujamos mezofitų pievos	20,6	8	86	6
7140 Tarpinės pelkės ir liūnai	7,8		100	
7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės	0,6		100	
9010 *Vakarų taiga	15,2		42	58
9020 *Plačialapių ir mišrūs miškai	2,3		100	
9050 Žolių turtingi eglynai	15	23	77	
91D0 *Pelkiniai miškai	11,7		100	

Planuojamoje teritorijoje taip pat yra BAST vietovė „Germanto apylinkės“ ir dalis BAST vietovės „Kantaučių apylinkės“. Vietovėse dominuoja blogos ir patenkinamos būklės EB svarbos buveinės. Nedidelius plotus užimančios 3160 Natūralių distrofinių ežerų ir 91E0* Aliuvinių miškų buveinės yra tik geros būklės. 91D0* Pelkinių miškų buveinių didžioji dalis taip pat yra geros būklės, tačiau bendras šių buveinių plotas taip pat nedidelis (9 lentelė).

9 lentelė. EB svarbos buveinių būklė planuojamoje teritorijoje išskirtose BAST vietovėse (Žemaitijos NP direkcijos pateikti duomenys).

BAST ir jose saugomos buveinės	Buveinės plotas, ha	Geros būklės, %	Patenkinamos ir blogos būklės, %	Potencialios buveinės, %
Germanto apylinkės (LTTEL0025, 713,2 ha)				
3160 Natūralūs distrofiniai ežerai	0,3	100		
6410 Melvenynai	0,7		100	
7140 Tarpinės pelkės ir liūnai	0,4		100	
9010 *Vakarų taiga	84,7		99	1
9020 *Plačialapių ir mišrūs miškai	20,2		81	19
9050 Žolių turtingi eglynai	21,9		100	
9080 *Pelkėti lapuočių miškai	51,3	24	74	2
91D0 *Pelkiniai miškai	25,7		100	
91E0 *Aliuviniai miškai	1,5	100		

BAST ir jose saugomos buveinės	Buveinės plotas, ha	Geros būklės, %	Patenkinamos ir blogos būklės, %	Potencialios buveinės, %
Kantaučių apylinkės (LTPLU0015, 135,9 ha)				
6270 *Rūšių turtingi smilgynai	34,6	41	59	
6450 Aliuvinės pievos	0,9		92	8
7230 Šarmingos žemapelkės	0,2		100	
9010 *Vakarų taiga	0,3			100
91D0 *Pelkiniai miškai	6,8	72	28	
91E0 *Aliuviniai miškai	1,7		100	

Vandens buveinės

3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis. Tai skaidrūs, švarūs, vidutiniškai maisto medžiagų turintys ežerai, kurių vandenyje palyginus daug ištirpusių bazių, arba kalkingi neturtingi maisto medžiagų ežerai. Jų dugną ar jo dalį dengia maurabragių (*Chara*) ar menturdumblių (*Nitella*) sąžalynai.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje yra Germanto ir Gelžio ežeruose (abu – BAST), kurių bendras plotas 187 ha. Germanto ežere buveinė yra geros būklės, tačiau privačiame beveik 30 ha Gelžio ežere buveinės būklė yra bloga. Tai galėjo nulemti netinkama žuvivaisos veikla.

3150 Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis. Natūraliai maisto medžiagų gausūs, paprastai pilkšvos arba melsvai žalios spalvos, drumsti ir apydrumsčiai ežerai. Dugnas padengtas smėliu arba dumblingomis nuosėdomis. Šių ežerų seklumose susiformuoja plūduriuojančių augalų, o gilesniuose atviruose plotuose – stambiųjų plūdžių bendrijos.

Šio tipo buveinė planuojamoje teritorijoje užima 3 ha. Ji nustatyta privačiuose Luknio ir Kupsčio ežeruose. Buveinė šiuo metu nepatenka į BAST, BAST vietas ar draustinius.

3160 Natūralūs distrofiniai ežerai. Tai dažniausiai pelkėse esantys ežerai, kurių vanduo yra rudas ir rūgštus dėl humusinių rūgščių. Dažnai šiuose ežeruose augalų visai nėra, nors kartais jie auga pavieniui arba sudaro nedidelius sąžalynus.

Šio tipo buveinės aptinkamos penkiuose nedideliuose ežerėliuose: Šiekščio, Juodežerio, Varliaus, Katinėlio ir greta esančiame bevardyje. Bendras plotas – 7,6 ha. Varliaus ež. (0,3 ha) patenka į BAST vietovę. Varliaus, Katinėlio ir bevardis ež.yra valstybinėje žemėje. Kiti du ežerai – privačioje žemėje.

Pievų buveinės

Vertingų pievų buveinių išlikimui ir geros būklės užtikrinimui būtinas tinkamas jų naudojimas – šienavimas ir (ar) ganymas. Siekiant apsaugoti pievas nuo pavertimo kitomis naudmenomis išskiriami natūralių pievų ir ganyklų plotai (SŽNS PG), kuriems taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos. Išanalizavus planuojamoje teritorijoje tokių plotų, sudarančių beveik 150 ha, naudojimą pagal 2024 m. žemės naudojimo deklaravimo duomenis paaiškėjo, kad tik 59 % ploto deklaruotos daugiametės pievos ir ganyklos. 4,7 % deklaruoti kaip “kiti plotai”, kuriuose dėl nepalankių sąlygų tais metais veikla nevykdyta, ir 1 % – vasariniai, žieminiai javai ir daržovės. Didžioji dalis apleistų plotų yra reikšmingai paveikta dėl bebrų veiklos pakitusių hidrologinių sąlygų, bet yra nemažai plotų, kuriuose naudojimas yra galimas.

Duomenys rodo, kad didžiausia problema yra pievų ir ganyklų apleidimas, dėl ko jos pamažu užauga krūmais, mišku. Pavertimas žemės ūkio naudmenomis yra mažesnio masto problema. Ji labiau pastebima buveinėse, kurios nepriskirtos SŽNS PG. Dažniausiai tokių buveinių būklė nėra gera dėl ankstesniais metais vykdyto žemės dirbimo, pievų persėjimo. Šiuo metu nėra pakankamai duomenų, kuriais remiantis galima būtų spręsti apie įtraukimo į SŽNS PG efektyvumą apsaugant nuo daugiamečių pievų ir ganyklų persėjimo.

6230 *Rūšių turtingi briedgaurnai. Rūgščių dirvožemių, sausų arba mezofilinių augaviečių susivėrusios ir gausiai rūšių turinčios pievos, kuriose paprastai vyrauja briedgaurės. Dažniausiai užima nedidelius plotelius upių slėnių terasose, šlaitų papėdėse, pelkių prieigose.

Šio tipo buveinės užima tik 0,3 ha privačioje žemėje už BAST ir BAST vietovių ribų pietinėje planuojamos teritorijos dalyje. Plotas priskirtas SŽNS PG, jame deklaruotas daugiamečių pievų ir ganyklų naudojimas.

6270 *Rūšių turtingi smilgynai. Buveinės aptinkamos sausų, vidutinio drėgnumo, kartais drėgnų, menkai maisto medžiagų turinčių, paprastai rūgščių dirvožemių augavietėse. Žolyne aptinkama daug rūšių, kurių įvairovė priklauso nuo buveinės naudojimo ir drėkinimo ypatumų. Tipiškose buveinėse žolynas neaukštas su gyvulių nenoriai ėdamų augalų kuokštais.

Šio tipo buveinės analizuojamoje teritorijoje užima didžiausią pievų dalį – 82,9 ha ir yra išsidėsčiusios daugiausia privačiuose žemės sklypuose. Didžioji jų dalis (49 ha) yra BAST vietovėse, kiek mažiau (32,1 ha) – už BAST ir BAST vietovių ribų, mažiausias plotas (1,8 ha) – BAST. Tiek BAST, tiek BAST vietovėse didžioji šio tipo buveinių ploto dalis priskirta SŽNS PG. Beveik visame buveinių plote yra deklaruojamas daugiamečių pievų ir ganyklų naudojimas (10 lentelė). Kitur planuojamoje teritorijoje šio tipo buveinių tik apie 40 % sutampa su SŽNS PG plotu, kurio tik penktadalyje yra deklaruojamas daugiamečių pievų ir ganyklų naudojimas. Buveinių būklė BAST vietovėse yra geresnė – 41 % geros būklės buveinių. Už BAST Vietovių ribų geros būklės buveinės sudaro 12 %, dalies buveinių būklė nėra nustatyta.

10 lentelė. 6270 *Rūšių turtingų smilgynų naudojimas ir plotas saugomas Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme apibrėžtomis priemonėmis.

	Buveinių plotas planuojamoje teritorijoje, ha	Buveinių plotas, kuriame deklaruotas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas, ha	Buveinių plotas SŽNS PG, ha	Buveinių plotas SŽNS PG, kuriame deklaruotas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas, ha
BAST	1,8	1,7	1,8	1,7
BAST vietovėse	49	44	48	43,2
Už BAST ir BAST vietovių ribų	32,1	29,1	13,9	2,6

6410 Melvenynai. Šio tipo buveinės formuojasi drėgnuose ar apydrėgnuose azoto ir fosforo mažai turinčiuose, rūgščiuose arba karbonatų turinčiuose dirvožemiuose. Užima nedidelius plotus. Augavietėse paprastai būna įvairaus storio durpingas sluoksnis, negilus gruntinis vanduo.

Šio tipo buveinė užima 1,3 ha privačiuose žemės sklypuose ir išsidėsčiusios į pietus ir pietvakarius nuo Germanto ežero. BAST vietovėse esantis plotas (0,7 ha) priskirtas SŽNS PG, tačiau jų naudojimas nėra deklaruojamas. Už BAST vietovių ribų esančio ploto (0,6 ha) maža dalis (0,1 ha) priskirta SŽNS PG ir joje deklaruotas daugiamečių pievų ir ganyklų naudojimas. Likusiame plote paskutiniaisiais metais veikla nevykdoma ir nedeklaruojama.

6450 Aliuvinės pievos. Šio tipo buveinės formuojasi upių slėnių salpose ir yra užliejamos sezoninių potvynių metu. Priklausomai nuo reljefo ypatybių, buveinėse skiriasi drėgmės režimas ir dirvožemio mechaninė bei cheminė sudėtis. Buveinėse vyrauja aukštaūgės žolės, kurios neretai sudaro monodominantinius žolynus.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje užima 2,5 ha plotą. 0,9 ha aliuvinių pievų yra BAST vietovėje „Kantaučių apylinkės“. Visas jų plotas yra priskirtas SŽNS PG, tačiau pievų ir ganyklų naudojimas deklaruotas tik 0,4 ha plote. Likusi dalis nenaudojama (11 lentelė), buveinių būklė bloga. Už BAST vietovių ribų yra 1,6 ha šių buveinių. Didžiojoje jų dalyje (1,3 ha) deklaruojamas pievų ir ganyklų naudojimas, į SŽNS plotus įtraukta mažesnė dalis – 0,9 ha. Tai potencialios buveinės, kurios pradėjo formotis pakitus hidrologinėms sąlygoms iš sausesnių plotų.

Didžioji planuojamoje teritorijoje nacionalinės inventORIZACIJOS metu nustatytų aliuvinių pievų ploto dalis dėl bebrų užtvankų pakelto Lušinės vandens lygio buvo apleista, jos pelkėja ir palaipsniui užauga mišku.

11 lentelė. 6450 Aliuvinių pievų naudojimas ir plotas saugomas Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme apibrėžtomis priemonėmis.

	Buveinių plotas planuojamoje teritorijoje, ha	Buveinių plotas, kuriame deklaruotas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas, ha	Buveinių plotas SŽNS PG, ha	Buveinių plotas SŽNS PG, kuriame deklaruotas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas, ha
BAST vietovėse	0,9	0,4	0,9	0,4
Už BAST ir BAST vietovių ribų	1,6	1,3	0,9	0,2

6510 Šienaujamos mezofitų pievos. Šio tipo buveinėms priklauso žemyninės vidutinio drėgnumo trąšios pievos. Pagal edafines ir drėgmės sąlygas susiformuoja skirtingi šio tipo pievų variantai – drėgnesniuose ir trąšiuose dirvožemiuose susidaro tankus, gana aukštas žolynas, o skurdesniuose sausuose dirvožemiuose – retesnis ir žemesnis žolynas.

Šio tipo buveinės užima 24 ha ir daugiausia išsidėsčiusios šiaurinėje planuojamos teritorijos dalyje privačiuose žemės sklypuose. Tik 0,8 ha buveinių yra valstybinėje žemėje. Du trečdaliai buveinių ploto (20,6 ha) yra BAST „Kęstaičių kaimo apylinkės“. Iš jų 74 % (15,2 ha) ploto deklaruojama kaip daugiametės pievos ir ganyklos, tačiau tik penktadalis šio ploto yra įtraukta į SŽNS PG. Už BAST ribų yra 3,4 ha buveinių, kurių tik 1,2 ha plote deklaruojamas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas. Šis plotas taip pat priskirtas SŽNS PG (12 lentelė).

12 lentelė. 6510 Šienaujimų mezofitų pievų naudojimas ir plotas saugomas Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme apibrėžtomis priemonėmis.

	Buveinių plotas planuojamoje teritorijoje, ha	Buveinių plotas, kuriame deklaruotas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas, ha	Buveinių plotas SŽNS PG, ha	Buveinių plotas SŽNS PG, kuriame deklaruotas daugiamečių pievų ar ganyklų naudojimas, ha
BAST	20,6	15,2 (dar 0,4 – pievos ir ganyklos iki 5 m.)	4,8	3,0
Už BAST ir BAST vietovių ribų	3,4	1,2	2,8	1,2

Pelkių buveinės

Planuojamoje teritorijoje yra išskirti trys pelkinių buveinių tipai. Visų tipų buveinių būklė yra priklausoma nuo hidrologinio režimo, o 7230 Šarmingų žemapelkių buveinių išlikimui ir geros būklės palaikymui taip pat būtinas ekstensyvus naudojimas (šienavimas, ganymas). Siekiant išsaugoti hidrologinį režimą išskiriami natūralių pelkių ir šaltinynų plotai (SŽNS PG), kuriems taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos. Paprastai šie plotai neapima viso pelkių baseino, o tik pačią pelkę ar net jos dalį, todėl dažnu atveju neapsaugo nuo hidrologinio režimo pokyčių susijusių su ūkine veikla gretimuose plotuose.

7140 Tarpinės pelkės ir liūnai. Šio tipo buveinės įsikuria neigiamose reljefo pakraščiuose, ežerų pakraščiuose. Maitinamos krituliais ir gruntiniais vandenimis. Vanduo paprastai telkšo žemiau samanų dangos, bet gali būti ir paviršiuje. Mikroreljefas dažnai nelygus, su neaukštais kemsais. Geros būklės buveinėse krūmų projekcinis padengimas nedidelis. Žolių ardas priklausomai nuo buveinės sąlygų būna įvairus, buveinėse dažniausiai vyrauja stambiosios arba smulkiosios viksvos. Samanų danga paprastai ištisinė. Dalies pelkių buveinių išsaugojimui būtinas ekstensyvus naudojimas – šienavimas, ganymas.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje užima 22,2 ha. Jos ribojasi su ežerais, aukštapelkėmis, rečiau dominuoja nedidelėse daubose. Daugumos ištirtų buveinių būklė laikoma patenkinama arba bloga. Geros būklės buveinės yra nustatytos tik 1,2 ha plote Dievo Krėslo miške. Jų aplinkoje nenustatyta jokių hidrologinio režimą galėjusių įtakoti pertvarkymų. Kitų buveinių būklė yra didžioji dalimi apspręsta hidrologinio režimo, kuris dažnu atveju yra natūralizavimosi procese po 20 amžiaus antroje pusėje vykdytų intensyvių sausinimo darbų. Hidrologinis režimas taip pat gali būti paveiktas aplinkui vykdytų kirtimų, bebrų veiklos, kelių pralaidų pertvarkymo ar įrengimo ir kt.

Remiantis turimais topografiniais ir ortofotografiniais žemėlapiais nenustatyta, kad šių nedidelio ploto dažniausiai miškų supamų buveinių formavimasis būtų reikšmingai įtakotas ekstensyvaus ganymo ar šienavimo. Tačiau kai kuriais atvejais buveinių būklė gali būti įtakota hidrologinių pokyčių, susijusių su vandens surinkimo baseino pievų, ganyklų plotų sumažėjimu, miškingumo ir, atitinkamai, vandens išgarinimo padidėjimu.

BAST ir BAST vietovėse tarpinių pelkių buveinės užima atitinkamai 7,8 (6,5 ha priskirta SŽNS PŠ, apie pusė ploto yra valstybinėje žemėje) ir 0,4 ha (0,4 ha – SŽNS PŠ, visas plotas valstybinėje žemėje). Didžioji ploto dalis (14 ha) yra už BAST ir BAST vietovių

ribų. Apie pusė šio ploto yra privačioje žemėje. Didžioji dalis buveinių ploto dalis (13,4 ha) įtraukta į SŽNS PŠ, nors, kaip jau minėta, tai dažniausiai neužtikrina hidrologinio režimo pokyčių susijusių su veikla gretimose teritorijose.

7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės. Buveinės formuojasi nekalkingų arba mažai kalkingų, rūgščių arba neutralios reakcijos šaltinių vėsaus vandens įtakoje. Pelkėjimo procesui palankios neigiamos reljefo formos ir nelaidžių dirvožemių sluoksniai. Šaltinio versmė, vandens tėkmės vieta ir šaltinio vandens maitinama žemapelkė labai skiriasi fizionomiškai, tačiau sudaro vieną buveinę. Buveinėse aplink versmę ir vandens tėkmės vietoje gausiai auga lapsamanės ir kerpsamanės su žiediniais augalais. Miško šaltinių ištakose šalia palyginti aukštų miglinių ir viksvuolinių šeimų atstovų pažeme driekiasi žemaūgiai žoliniai augalai.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje užima 0,6 ha privačiuose žemės sklypuose. Buveinės yra tik BAST teritorijoje ir priskirtos SŽNS PŠ.

7230 Šarmingos žemapelkės. Tai buveinės su smulkiųjų viksvų ir žaliųjų samanų bendrijomis, susiformavusiomis įmirkusiose dirvose nuolat maitinamose gruntinių ir paviršinių bazių turtingų, dažniausiai kalkingų, vandenų. Dažniausiai užima nedidelius plotus paežerių, upių slėnių ir šlaitų pelkėse, sudaro kompleksus su kitomis šlapių pievų ar pelkių buveinėmis. Buveinių išlikimui svarbus ekstensyvus naudojimas – šienavimas, ganymas.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje sudaro 0,8 ha. 0,2 ha patenkinamos būklės buveinė yra BAST vietovėje valstybinėje žemėje, o 0,6 ha blogos būklės buveinė yra už BAST ir BAST vietovių ribų privačioje žemėje. Visas šarmingų žemapelkių plotas įtrauktas į SŽNS PŠ, tačiau paskutiniu metu nėra deklaruota pievų ir ganyklų naudojimo – buveinė pamažu užauga mišku.

Miškų buveinės

9010 *Vakarų taiga. Šio tipo miškai dažniausiai įsikuria maisto medžiagų nedaug turinčiuose sausuose ir vidutinio drėgnumo jauriniuose smėlio dirvožemiuose. Sausesniuose ir mažiau trąšiuose dirvožemiuose vyrauja pušų medynai, o trąšesniuose ir drėgnesniuose – eglynai. Buveinė išsiskiria negausia žoline augalija ir tankia, dažniausiai beveik ištisine samanų danga.

Šio tipo buveinė planuojamoje teritorijoje užima 159,3 ha. Apie pusė ploto (85 ha), kurio 81 % – valstybinėje žemėje, yra BAST vietovėse. Dauguma buveinių koncentruojasi Germanto kraštovaizdžio draustinyje. Kiek mažiau (59,1 ha) – už BAST ir BAST vietovių ribų, kurių tik maži fragmentai patenka į privačios žemės plotus. 15,2 ha Vakarų taigos buveinių yra BAST. Iš jų 12,5 ha – valstybiniuose miškuose. Net 58 % BAST esančio buveinių ploto yra priskiriama potencialioms buveinėms. Likusi dalis – patenkinamos arba blogos būklės. BAST vietovėse beveik visas buveinių plotas yra laikomas patenkinamos ar blogos būklės. Didžioji dalis buveinių yra būdingose augavietėse, tačiau yra buveinių, kurios išskirtos nusaustose pelkinėse augavietėse, kuriose atsikuriant hidrologinėms sąlygoms galima buveinių tipo kaita.

9020 *Plačialapių ir mišrūs miškai. Dažniausiai šio tipo miškai aptinkami vidutinio drėgnumo ar laikinai perteklinio drėkinimo, bet neužmirkusiose augavietėse. Dirvožemiai vidutiniškai derlingi, trąšūs. Medynų struktūra netolygi, paprastai išsiskiria du medžių arдай. Krūmų ardas dažniausiai nėra tankus. Žolių ardas tankus, o samanų parastai labai negausu.

Šio tipo buveinių formavimuisi palankiausių labai derlingų augaviečių planuojamoje teritorijoje nėra daug. Jos išsidėsčiusios šiauriniame, rytiniame ir pietiniame planuojamos

teritorijos pakraščiuose. Buveinės užima 26 ha. Didžioji jų dalis (20,2 ha) yra BAST vietovėje „Germanto apylinkės“, kurių penktadalis – potencialios buveinės, o likusios – blogos būklės. Tik vienas 1,2 ha miško sklypas, kuriame susiformavusios plačialapių miškų buveinės, yra privačioje žemėje. Dalis buveinių yra išskirta normalaus drėgnumo derlingose augavietėse (Ncl), kurios planuojamoje teritorijoje yra palankios ir vakarų taigos eglynų formavimuisi, todėl siekiant palankios buveinių medynų rūšinės sudėties ir geros būklės kai kuriuose miško sklypuose reikės šalinti dalį eglių. BAST privačiame sklype esanti šio tipo buveinė (2,3 ha) yra patenkinamos būklės. Už BAST ir BAST vietovių ribų valstybinėje žemėje kertinėje miško buveinėje esanti plačialapių miškų buveinė (3,5 ha) vienintelė yra geros būklės.

9050 Žolių turtingi eglynai. Šio tipo miškai įsikuria pakankamai karbonatinguose, vidutinio drėgnumo ar gana šlapiuose, kartais šaltiniuose dirvožemiuose. Medynai įvairiamžiai, dažniausiai išsiskiria du medžių ardai. Medyne vyrauja eglės, nors gausu lapuočių medžių. Krūmų ir žolių ardai paprastai vešlūs. Samanų danga dažniausiai mozaikiška.

Šio tipo buveinė planuojamoje teritorijoje užima 47 ha. Iš jų 15 ha (3,1 ha valstybinėje žemėje) yra BAST, 21,9 ha (20 ha valstybinėje žemėje) – BAST vietovėse, 10,1 ha (6,7 ha valstybinėje žemėje) – už BAST ir BAST vietovių ribų. Geros būklės buveinių plotas BAST sudaro 23 %, likusios – patenkinamos būklės. BAST vietovėse geros būklės buveinių nėra. Planuojamoje teritorijoje šio tipo buveinėms palankiausių laikinai perteklinio drėgnumo derlingų augaviečių nėra daug ir jose nėra išskirta žolių turtingų eglynų. Didesnė dalis buveinių yra normalaus drėgnumo derlingose (Ncl, Ncp) augavietėse, dar apie 12 ha – normalaus drėgnumo ir šlaitų labai derlingose (Ndp, Šdp, Nds) augavietėse. Šiose augavietėse be žmogaus veiklos žolių turtingi eglynai gali transformuotis į vakarų taigos ar plačialapių miškų buveines.

9080 *Pelkėti lapuočių miškai. Šio tipo miškai auga perteklinio drėgnumo dirvožemiuose. Pavasarį buveinė užliejama kasmetinių polaidžio vandens, o vasarą gruntinio vandens lygis yra sulig žemės paviršiumi ar virš jo. Pelkėti lapuočių miškai susiformuoja durpinguose lokaliuose reljefo žemumose, palei ežerus, upes, apypelkius. Medynai vienaardžiai arba dviardžiai, medžiai dažniausiai auga ant įvairaus aukščio kupstų. Ant šių kupstų taip pat įsikuria buveinei būdingi žoliniai augalai bei samanos, o drėgnuose arba užlietuose tarpkupščiuose dažnai auga aukštosios viksvos.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje užima 70 ha. Didžioji jų dalis (51,3 ha, iš jų 37 ha valstybinėje žemėje) yra BAST vietovėse, likęs plotas (18,7 ha, iš jų 4,4 ha valstybinėje žemėje) yra už BAST ir BAST vietovių ribų. BAST vietovėse 24 % buveinių yra geros būklės. Absoliuti dauguma buveinių išskirtos būdingose derlingose pelkinėse augavietėse, tačiau apie trečdalis jų yra sausintos. Dažniausiai hidrologinis režimas santykinai sparčiai atsikuria, ypač padedant bebrams, kurių teritorijoje yra gausu. Tačiau jei sausinimo sistemos funkcionuoja, jų poveikio zona yra didelė ir galimas reikšmingas neigiamas poveikis buveinių būklei. Viena geros būklės buveinė yra nederlingoje pelkinėje augavietėje (Pb), kur formuojasi eglių trečias ardas. Perspektyvoje galima buveinės šioje augavietėje kaita į 91D0* Pelkėtus lapuočių miškus.

91D0 *Pelkiniai miškai. Šio tipo miškai dažniausiai įsikuria maisto medžiagų neturtinguose, drėgnuose ir šlapiuose, rūgščiuose durpiniuose dirvožemiuose, kurių gruntinio vandens lygis nuolat aukštas. Buveinė apima aukštapelkinius raistus, apypelkio miškų kompleksus. Buveinės struktūra priklauso nuo augavietės sąlygų – oligotrofinėse augavietėse medžių ardą formuoja pušys ir beržai, o mezotrofinėse – eglės, pasitaiko beržų ir juodalksnių.

Krūmų, krūmokšnių ir žolių arдай visų variantų pelkiniuose miškuose vidutinio tankumo arba tankūs. Samanų danga gerai išvystyta, dažniausiai ištisinė, joje paprastai dominuoja kiminai. Ryškus mikroreljefo kupstuotumas.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje užima didžiausią – 186,8 ha plotą. BAST yra tik 11,7 ha pelkinių miškų (iš jų tik 1,3 ha valstybiniuose miškuose), BAST vietovėse – 32,5 ha (26,3 ha – valstybinėje žemėje) ir likusioje teritorijoje – 142,6 ha (96 ha – valstybinėje žemėje). Daugiau kaip pusės (7,2 ha) šio tipo buveinių ploto BAST būklė yra bloga, likusio ploto (4,5 ha) – patenkinama. BAST vietovėse daugumos buveinių būklė taip pat yra bloga arba patenkinama. Geros būklės buveinės sudaro tik 4,9 ha. Apie trečdalis buveinių yra sausintose augavietėse, kuriose hidrologinio režimo natūralus atsikūrimas yra santykinai lėtas, tačiau poveikio zona abipus griovio dažniausiai nėra didelė. Buveinėms pavojingiausias tankus net ir negilių sausinimo griovių tinklas. Dažnu atveju tokie grioviai nėra atspindėti kartografinėje medžiagoje, juos sudėtinga nustatyti ir analizuojant reljefo duomenis. Vertinimo metu buvo identifikuota tik viena 91D0* patenkinamos būklės buveinė į rytus nuo Šėkščio ežero, kurioje griovių tinklas įtakoja ne tik pačią buveinę, bet ir didesnę pelkinį masyvą, kuriame galimas 91D0* buveinių atsikūrimas. Natūrinių tyrimų metu nustatytus poreikį ir galimybes atkurti hidrologines sąlygas tai turėtų būti vykdoma visame masyve.

91E0 *Aliuviniai miškai. Tipiškos buveinės įsikuria upių slėniuose, kurie užliejami kasmetinių pavasario potvynių, tačiau nėra nuolat užmirkę. Dirvožemiai labai trąšūs, laidūs, geros aeracijos. Drėgnesnėse, nuolat užliejamose vietose, medyne vyrauja gluosniai, o sausesnėse vietose kiti įvairių rūšių lapuočiai medžiai. Žolių arde vyrauja plačialapių miškams būdingos rūšys, tačiau gausu nitrofilinių augalų. Samanų danga paprastai negausi, ryškesnė drėgnesnėse vietose.

Šio tipo buveinės planuojamoje teritorijoje sudaro tik 5,8 ha. 3,2 ha yra BAST vietovėse (0,7 ha – valstybinėje žemėje) ir likusi dalis – už BAST ir BAST vietovių ribų daugiausia valstybinėje žemėje. Pusė buveinių ploto BAST vietovėse yra geros, o pusė – patenkinamos būklės. Kitur nėra geros būklės buveinių. Dalis buveinių išskirta pelkinėse ar pelkinėse sausintose augavietėse, kuriose atsikuriant hidrologinėms sąlygoms galima buveinių tipo kaita.

Planuojamoje teritorijoje visos BAST išskirtos EB svarbos natūralių miškų buveinės yra III gr. miškuose. BAST vietovėse 201 ha miško buveinių yra IIA gr., 3,7 ha – III gr. ir 9,3 ha IV gr. miškuose. Užbaigus BAST steigimo procedūras šios buveinių apsauga būtų užtikrinta Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo nuostatomis. Už BAST ir BAST vietovių ribų 6,9 ha miškų buveinių yra III gr. ir net 220,5 ha – IV gr. miškuose, kur jos neapsaugotos nuo sunaikinimo vykdant miškų kirtimus.

6.2. Reprezentatyvūs plotai ir kertinės miško buveinės

VĮ VMU Telšių regioninio padalinio vadovas 2024 m. kovo 8 d. potvarkiu Nr. 72-RP-557 „Dėl reprezentatyvių plotų sąrašo patvirtinimo“ patvirtino reprezentatyvių plotų sąrašą. Planuojamoje teritorijoje valstybiniuose miškuose šie plotai užima 39,3 ha. Juose pagal miškų sertifikavimo reikalavimus ūkinė veikla nėra vykdoma.

Remiantis miškų kadastro duomenimis, planuojamoje teritorijoje yra išskirta 18 ha (13 plotų) KMB ir 20,1 ha (12 plotų) PKMB. Į reprezentatyvius plotus patenka 14,9 ha (14 plotų) KMB, 10,9 ha (10 plotų) PKMB. Dar 3 ha KMB ir 9,25 ha PKMB yra išskirta už reprezentatyvių plotų ribų (13 lentelė, 9 pav.). Pastarųjų apsauga neturi teisinio reglamentavimo.

Be KMB reprezentatyviems plotams taip pat priskirtas savaiminei renatūralizacijai paliktas 13,1 ha eksploatuoto durpyno plotas.

13 lentelė. Kertinės miškų buveinės reprezentatyviuose plotuose ir už jų ribų

Kodas	Tipas	KMB ^r		KMB		PKMB ^r		PKMB	
		vnt.	plotas, ha	vnt.	plotas, ha	vnt.	plotas, ha	vnt.	plotas, ha
A1	Eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis							3	2,6
B1	Plačialapių miškai	5	8,4	3*	0,2	1	0,4	1	2,2
B2	Kiti lapuočių miškai					2	2,3	2,1*	2,7
C1	Šlapieji juodalksnynai ir beržynai	1	0,8	1*	0,02				
C2	Šlapieji eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis	2	0,8	1	2,7			1	1,7
C3	Pelkiniai pušynai ir beržynai	5	4,8			7	8,2		
K1	Pavienis medis milžinas	1	0,1	2	0,1			1	0,05
Iš viso		14	14,9	3	3,0	10	10,9	8	9,25

KMB^r (PKMB^r) – KMB (PKMB) ar jos dalis esanti reprezentatyviuose plotuose

* – dalis KMB ar PKMB ploto esanti už reprezentatyvių plotų ribų.

A.1. Eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis. Seni medynai su gausiais biologiškai senais medžiais ir stambių matmenų stovinčia ir gulinčia negyva mediena. Dažniausiai aptinkami drėgnesnėse, nuo gaisro apsaugančiose augavietėse. Medynuose vyrauja spygliuočiai, o mišriuose miškuose su eglėmis aptinkami unksmę pakenčiantys lapuočiai.

Planuojamoje teritorijoje yra 3 PKMB (2,6 ha) plotai.

B.1. Plačialapių miškai. Miškai, įsikuriantys sausose, vidutinio drėkinimo ir drėgnose augimvietėse. Lapuočiai medynuose sudaro ne mažiau kaip 50 % tūrio, vyraujantys medžiai – plačialapiai (ąžuolai, liepos, klevai, skroblai, uosiai, guobos, skirpstai, vinkšnos). Tai daugiausia vėlyvųjų sukcesijos stadijų, ilgai augantys toje pačioje vietoje miškai, juose gausu stambių medienos nuokritų, biologiškai senų pažeistų medžių, senų lazdynų.

Išskirti penki šio tipo KMB plotai (8,6 ha, iš jų 0,2 ha už reprezentatyvių plotų ribų) ir du PKMB plotai (2,6 ha, iš jų 2,2 ha už reprezentatyvių plotų ribų).

B.2. Kiti lapuočių miškai. Miškai, dažniausiai įsikuriantys ant sausų arba vidutinio drėkinimo dirvožemių; jų medynuose lapuočiai medžiai sudaro ne mažiau kaip 50 %, tačiau mažiau kaip pusė jų yra plačialapiai. Medynuose dažniausiai vyrauja drebulės ir beržai, kiti

lapuočiai medžiai gali sudaryti priemaišą. Svarbūs kertiniai elementai – įvairūs biologiškai seni lapuočiai medžiai, taip pat lapuočių (kai kada spygliuočių) virtuoliai, stuobriai ir bendra medienos nuokritų gausa.

Išskirti 4 šio tipo PKMB plotai, kurie užima 5 ha (iš jų 2,7 ha – už reprezentatyvių plotų ribų).

C.1. Šlapieji juodalksnynai ir beržynai. Natūraliai atsinaujinantys juodalksnių ir plaukuotųjų beržų miškai, įsikuriantys ant durpinių arba šlapių mineralinių dirvožemių; gruntinis vanduo dažniausiai nejudrus, negausi kiminių danga. Tai dažniausiai vėlyvųjų sukcesijos stadijų miškai, turtingi stambių medienos liekanų arba biologiškai senų medžių. Augimvietės dažniausiai nenusausintos arba melioracijos grioviai seni, negilūs ir nepažeidžia ekosistemos gamtinių vertybių. Bebrų užtvankos dažnai iš dalies atstato ankstesnįjį nusausintų miškų drėgmės režimą. Medynuose įsiterpia beržai, eglės, rečiau uosiai.

Išskirtas vienas šio tipo KMB plotas, kuris užima 0,8 ha (0,02 ha – už reprezentatyvių plotų ribų).

C.2. Šlapieji eglėnai ir mišrūs miškai su eglėmis. Natūraliai susidarę eglė, eglė ir pušų ar mišrūs miškai, įsikuriantys ant seklių durpių ir šlapių mineralinių dirvožemių. Aukštas vandens lygis sudaro nepalankias sąlygas medžiams augti, kas lėtina jų augimą. Dažnai pasitaiko medžių su išpuvusia šerdimi, virtuolių.

Išskirti trys KMB plotai, kurie sudaro 3,5 ha (vienas 2,7 ha plotas – už reprezentatyvių plotų ribų) ir vienas PKMB plotas (1,7 ha), esantis už reprezentatyvių plotų ribų.

C.3. Pelkiniai pušynai ir beržynai. Natūraliai susidarę pušynai ir beržynai, dažniausiai įsikuriantys skurdžiuose rūgščiuose durpiniuose dirvožemiuose. Nuo kitų šlapių miškų buveinių skiriasi storu kiminių durpių sluoksniu. Pušys ir beržai sudaro daugiau kaip 70 % medyno tūrio. Augalija paprastai acidofilinė. Būdingas santykinai didelis stambių medienos liekanų ir biologiškai senų medžių skaičius.

Išskirti penki plotai (4,8 ha) šio tipo KMB ir 7 plotai 8,2 ha PKMB.

K1. Pavienis medis milžinas. Pakankamai senas ir stambus (krūtinės aukštyje skersmuo ne mažesnis kaip 1 m), stovintis ar išvirtęs medis, dažniausiai drevėtas, su negyvomis šakomis, kuris gali išlaikyti specializuotos rūšies populiaciją. Dažniausios rūšys – ąžuolas, pušis, uosis.

Išskirti 3 KMB plotai (0,2 ha) iš kurių 2 plotai (0,1 ha) yra už reprezentatyvių plotų ribų. Taip pat išskirtas vienas PKMB plotas (0,05 ha) už reprezentatyvių plotų ribų.

Medžiai milžinai dažniausiai būna išaugę atvirose vietose, todėl jų išsaugojimui reikalingos priemonės užtikrinančios pakankamą erdvę ir apšviestumą medžių milžinų lajoms. Kitų tipų KMB ir PKMB išskirtinių priemonių taikyti nereikia. Su EB svarbos natūraliomis miškų buveinėmis sutampančios KMB ar PKMB turėtų būti tvarkomos pagal natūralių buveinių tvarkymo poreikius. PKMB per artimiausius kelis dešimtmečius taps KMB, jei per tą laiką bus saugomos ir (ar) tvarkomos pagal parengtas miško kertinių buveinių tvarkymo rekomendacijas [13], [14].

6.3. Saugomos rūšys

6.3.1. Saugomos grybų rūšys

Remiantis SRIS duomenimis [15], planuojamoje teritorijoje yra užregistruotos 4 saugomos grybų rūšys (14 lentelė, 10 pav.), kurios įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2020 m. birželio 9 d. įsakymo Nr. D1-340 redakcija) „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos saugomų rūšių sąrašas). Mažas saugomų rūšių skaičius yra sietinas su teritorijos tyrimų trūkumu. Rūšys, kurios paminėtos literatūros ir kituose šaltiniuose, bet nežinomos jų tikslios radavietės arba esančios SRIS duomenyse, tačiau jų stebėjimo data yra ankstesnė kaip 2000 m. sausio 1 d., į šį sąrašą neįtrauktos, bet paminėtos aprašyme.

14 lentelė. Saugomos grybų rūšys planuojamoje teritorijoje ir jų būklės vertinimas.

Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Kategorija [16]	Dažnumas ir gausumas	Būklė
Aukšliagrybūnai				
Plačioji platužė	<i>Lobaria pulmonaria</i> (L.) Hoffm	NT	Dvi radavietės, negausi	Nežinoma. Vienoje radavietėje dėl kirtimų pakitusios drėgmės ir apšviestumo sąlygos.
Papėdgrybūnai				
Dėmėtasis baravykas	<i>Boletus erythropus</i> Pers.	NT	Viena radavietė, pavieniai ind.	Nežinoma
Piengrybis jautakis	<i>Lactarius volemus</i> (Fr.) Fr.	NT	Viena radavietė, pavieniai ind.	Nežinoma
Rausvoji pintainė	<i>Fomitopsis rosea</i> (Alb. & Schwein.) P. Karst.	EN	Viena radavietė, pavieniai ind.	Nežinoma

Viena iš teritorijoje aptinkamų saugomų grybų rūšių – rausvoji pintainė – priskirta grėsmingos būklės (EN) kategorijai. Šis grybas auga ant stambių eglių virtuolių senuose ilgaamžiuose miškuose. Kartais pasitaiko ir ant lapuočių (beržų, drebulių ar alksnių) virtuolių. Tinkamiausi sausesni eglynai ar pietinės ekspozicijos šlaitai su gausia įvairių irimo stadijų stambia negyva mediena. Sukelia rudąjį medienos puvinį.

Teritorijoje žinoma tik viena radavietė Buožėnų geomorfologiniame draustinyje, kuris yra ir BAST. Radavietė yra privačiame miško sklype (III miškų gr.) esančioje PKMB A.1. Eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis. Rasti pavieniai individai.

Trys teritorijoje aptiktos rūšys priskiriamos arti grėsmės esančių (NT) kategorijai.

Dėmėtasis baravykas – termofilas, augantis šviesiuose, brandžiuose lapuočių, mišriuosiuose ar spygliuočių miškuose, dažniau kalkinguose dirvožemiuose. Sudaro ektomikorizę su įvairiais plačialapiais medžiais, tokiais kaip bukai, ąžuolai, rečiau – eglėmis.

Planuojamoje teritorijoje vienintelė žinoma radavietė yra eglyno pakrastyje į vakarus nuo Gelžio ežero.

Piengrybis jautakis – grybas augantis lapuočių, mišriuose ir spygliuočių miškuose, atvirose, šviesiose vietose. Mėgsta kalkingus, priemolio dirvožemius, kuriuose gausu maisto medžiagų, bet gali augti ir silpnai rūgščiuose dirvožemiuose. Termofilas, simbiotrofas, sudaro ektomikorizę su bukais, skrobkais, ąžuolais, pušimis, eglėmis.

Planuojamoje teritorijoje vienintelė žinoma radavietė sutampa su rausvosios pintainės radaviete Buožėnų geomorfologiniame draustinyje, kuris yra ir BAST. Radavietė yra privačiame miško sklype (III miškų gr.) esančioje PKMB A.1. Eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis. Rasti pavieniai individai.

Plačioji platužė – lapiškoji kerpė, kuri auga ant apsamanojusių, dažniausiai senų lapuočių medžių kamienų, senuose miškuose ir jų fragmentuose, ypač netoli vandens telkinių. Tai palyginti ilgaamžė kerpė, galinti kurį laiką išlikti ir pablogėjus buveinės kokybei.

Planuojamoje teritorijoje žinomos dvi platužės radavietės. Viena yra Germanto kraštovaizdžio draustinio (BAST vietovės) šiaurės rytinėje dalyje ant ąžuolo, augančio greta vietinės reikšmės kelio. Kita radavietė kiek šiauriau už Germanto kraštovaizdžio draustinio ribų ant medžio, palikto vykdant plyną kirtimą. Dėl sąlygų pasikeitimo šioje radavietėje rūšies išlikimas sunkiai prognozuojamas.

SRIS duomenų bazėje ar kituose duomenų šaltiniuose pateikiamos, bet į sąrašą neįtrauktos 4 saugomų grybų rūšys. Iš jų viena – kvapioji kempė (*Trametes suaveolens*) – priskirta grėsmingos būklės (EN) kategorijai. Kitos rūšys – pažeidžiamų kategorijai: juodasis piengrybis (*Lactarius lignyotus*), kislusis piengrybis (*Lactarius repraesentaneus*) ir tikrasis juodbaravykis (*Porphyrellus porphyrosporus*). Visos išvardintos rūšys registruotos Germanto ežero apylinkių miškuose, tačiau tikslios radavietės nėra žinomos. Tik vienos rūšies (tikrojo juodbaravykio) registracija yra vėlesnė nei 2000 m. sausio 1 d.

6.3.2. Saugomos augalų rūšys

Planuojamoje teritorijoje, remiantis SRIS ir Žemaitijos NP direkcijos pateiktais duomenimis, užregistruotos 5 samanų ir kerpsamanių ir 12 induočių augalų rūšių (15 lentelė), įrašytų į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą. Į Buveinių direktyvos 2 priedo sąrašą įrašytos rūšys lentelės kategorijos skiltyje papildomai pažymėtos BD II. Rūšys, kurios paminėtos literatūros ir kituose šaltiniuose, bet nežinomos jų tikslios radavietės arba esančios SRIS duomenyse, tačiau jų stebėjimo data yra ankstesnė kaip 2000 m. sausio 1 d., į šį sąrašą ir žemėlapių neįtrauktos, bet paminėtos aprašyme.

15 lentelė. Saugomos augalų rūšys planuojamoje teritorijoje ir jų būklės vertinimas.

Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Kategorija [16], BD priedas	Dažnumas ir gausumas	Būklė
Samanos ir kerpsamanės				
Pūkuotoji apuokė	<i>Trichocolea tomentella</i> (Ehrh.) Dumort.	NT	Viena radavietė, negausi	Nežinoma
Vingialapė pažulnė	<i>Buckiella undulata</i> (Hedw.) Ireland	VU	Viena radavietė, negausi	Nežinoma
Vingrioji rikardija	<i>Riccardia chamedryfolia</i> (With.) Grolle	VU	Viena radavietė, negausi	Nežinoma
Vulfo kiminas	<i>Sphagnum wulfianum</i> Girg.	EN	Dvi radavietės, negausi	Nežinoma
Žvilgančioji riestūnė	<i>Hamatocaulis vernicosus</i> (Mitt.) Hedenäs	VU, BD II	Keturios radavietės, negausi	Nežinoma
Induočiai augalai				
Patvankinis pataisiukas	<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub	EN	Trys radavietės. Vienoje jų didelis gausumas ir užimamas plotas, potencialiai geros išlikimo perspektyvos.	Dviejose radavietėse būklė potencialiai gera, vienoje – nežinoma
Dėmėtoji gegūnė	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soó	VU	7 radavietės. Negausi	Nežinoma
Lieknasis švylys	<i>Eriophorum gracile</i> Roth	VU	2 radavietės. Negausi	Nežinoma
Miškinis eraičinasis	<i>Festuca altissima</i> All.	DD	1 radavietė. Negausi	Nežinoma
Nariuotoji ilgalūpė	<i>Corallorhiza trifida</i> Châtel.	NT	Viena radavietė, pavieniai augalai	Nežinoma
Paprastoji tuklė	<i>Pinguicula vulgaris</i> L.	NT	Dvi radavietės, vienoje – vidutinis gausumas, kitoje – pavieniai individai	Vienos buveinės būklė patenkinama, kitos – bloga

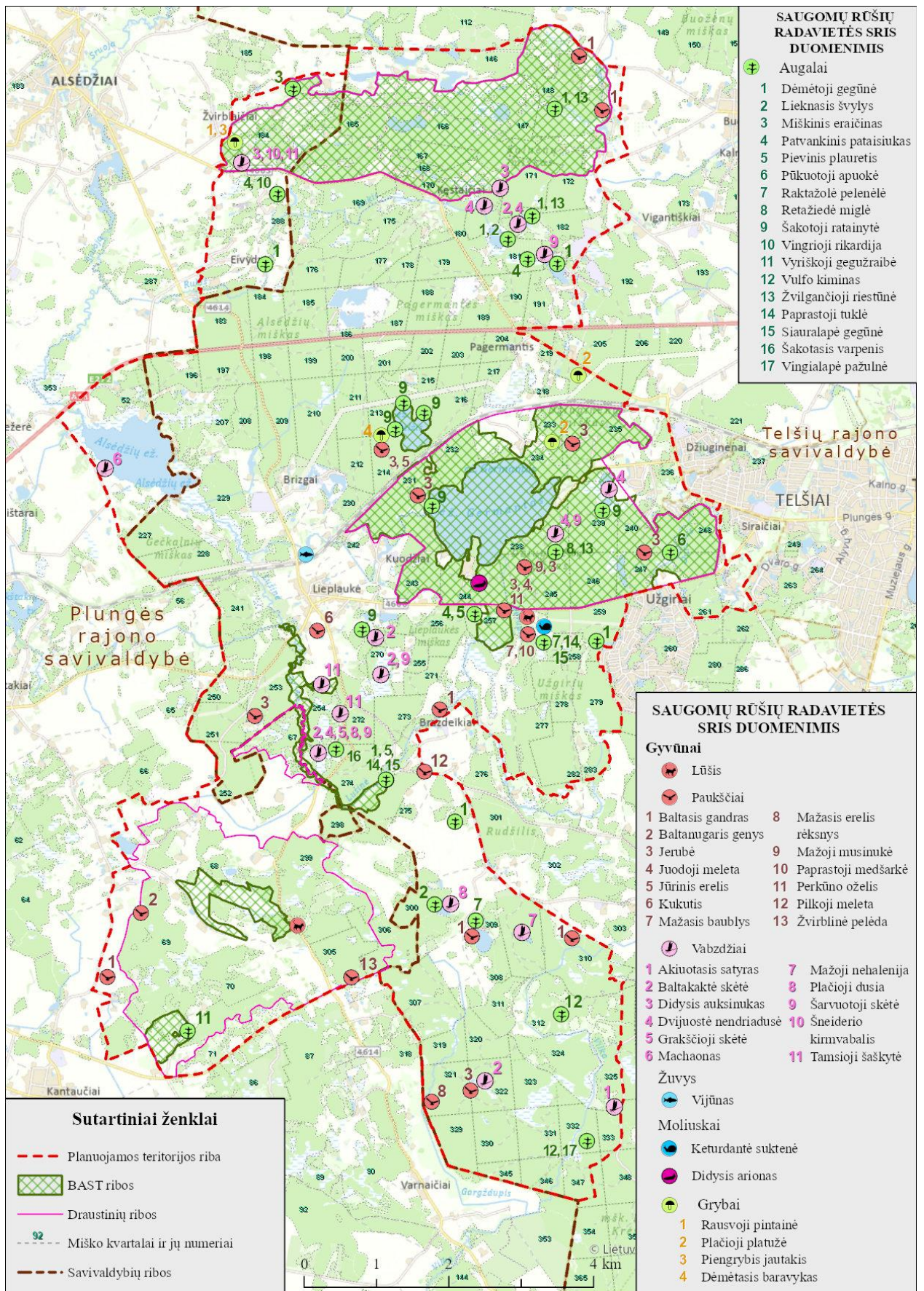
Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Kategorija [16], BD priedas	Dažnumas ir gausumas	Būklė
Pievinis plauretis	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	VU	2 radavietės, pavieniai augalai	Augavietės nenaudojamos, užauga medžiais, krūmais, todėl būklė potencialiai yra bloga
Raktažolė pelenėlė	<i>Primula farinosa</i> L.	VU	2 radavietės. Pavieniai augalai	Vienos radavietės buveinės būklė bloga. Kitos – potencialiai gera.
Retaziudė miglė	<i>Poa remota</i> Forselles	NT	1 radavietė nebūdingoje augavietėje, negausi	Nežinoma
Siauralapė gegūnė	<i>Dactylorhiza traunsteineri</i>	EN	Dvi radavietės, vienoje – vidutinis gausumas, kitoje – pavieniai individai	Vienos buveinės būklė patenkinama, kitos – bloga
Šakotasis varpenis	<i>Botrychium matricariifolium</i> W. D. J. Koch	EN	Viena radavietė, vidutinis gausumas	Buveinės būklė patenkinama
Šakotoji ratainytė	<i>Cladium mariscus</i> (L.) Poh	NT	Radavietės koncentruojasi trijose vietovėse, negausi	Nežinoma
Vyriškoji gegužraibė	<i>Orchis mascula</i> (L.) L.	VU	Iš dviejų radaviečių viena sunaikinta, kitoje – vidutiniškai gausi.	Vienoje augavietėje sunaikinta, kitoje būklė potencialiai gera

Saugomų rūšių radaviečių nėra daug ir jų pasiskirstymas susijęs su ribotu teritorijos ištirtumu. Remiantis turimais radaviečių duomenimis sudėtinga išskirti saugomų augalų rūšių santalkas (10 pav.). Viena iš sąlyginių radaviečių santalkų – Šėkščio, Luknio ir Kupsčio ežerų ir Rukio upelio apylinkės piečiau Buožėnų geomorfologinio draustinio. Prie Gelžio ir Durbino II ežerų koncentruojasi šakotosios ratainytės radavietės. Dauguma rūšių yra susijusios su drėgnomis ar perteklinio drėkinimo, dažniausiai pelkinėmis augavietėmis.

Planuojamoje teritorijoje yra aptiktos 4 rūšys, priskirtos grėsmingos būklės (EN) kategorijai:

Vulfo kiminas. Ši rūšis auga pelkėtuose spygliuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai mezotrofiniuose kimininiuose eglynuose, pušų ir eglių ar eglių ir juodalksnių medynuose. Vengia rūgštesnio durpinio dirvožemio, kuriam būdinga aukštapelkinių kiminų danga arba sausesnių šilų samanų. Mėgsta ūksmę ir pastovų mikroklimatą, todėl paprastai randama sengirių fragmentuose ir laikomas natūralių miškų indikatoriumi.

Trys šios rūšies radavietės yra nustatytos 91D0 *Pelkinių miškų buveinėse. Visos radavietės yra pietinėje planuojamos teritorijos dalyje. Dvi – apsaugos statuso neturinčioje (IV gr. miškai) privačioje žemėje sausintoje pelkinėje augavietėje (Pbn), viena – ūkinuose miškuose valstybinėje žemėje.

10 pav. Saugomų rūšių paplitimas planuojamoje teritorijoje.

Patvankinis pataisiukas – mažai konkurencingas, šviesamėgis, aukštapelkių ir tarpinio tipo pelkių pakraščiu, pelkėtų vandens telkinių pakrančių augalas. Tinkamos augavietės – atviri durpingi ar nuolat šlapio smėlio substratai, atsiveriantys dėl natūralių ar antropogeninių pažaidų. Dėl silpnos konkurencijos su kitais augalais populiacijos yra fliuktuojančios.

Planuojamoje teritorijoje žinomos trys šios rūšies radavietės. Dvi yra 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinėse, iš kurių viena yra privačiame IV gr. miške, o kita – valstybinėje žemėje, anksčiau eksploatuoto durpyno atsikuriančioje teritorijoje. Trečia radavietė – valstybinėje žemėje elektros tinklų apsaugos zonoje, kurioje rūšies išlikimas priklauso nuo zonos priežiūros darbų.

Šakotasis varpenis – vasaržalis sporinis augalas, mažai konkurencingi, jautriai į aplinkos sąlygų pasikeitimus, ypač į užsitęsčius sausros periodus ir augaviečių užžėlimą aukštaūgiais augalais, reaguojantys augalai. Vidutinio šviesumo buveinių augalas, augantis maisto medžiagų stokojančiuose, rūgščiuose, sausuose ar vidutinio drėgnumo dirvožemiuose nederlingose žemažolėse sausose pievose, briedgauryuose, pamiškėse, miško aikštelėse, sausuose pušnyuose, taip pat pakelėse ir laukymėse.

Planuojamoje teritorijoje vienintelė radavietė yra 6270 *Rūšių turtingų smilgynų buveinėje privačioje žemėje. Buveinė nėra įtraukta į SZNS natūralių pievų ir ganyklų plotus, jos būklė patenkinama.

Siauralapė gegūnė – šviesomėgis, silpnai konkurencingas augalas, dažniausiai augantis tarpinėse pelkėse ir šarmingose žemapelkėse. Išlikimui svarbus pelkių šienavimas ir tinkamos hidrologinės sąlygos.

Šios rūšies abi radavietės yra 7230 Šarmingų žemapelkių buveinėse. Vienos buveinės, esančios valstybinėje žemėje, būklė yra patenkinama ir individų gausumas didesnis, kitos, esančios privačioje žemėje, būklė bloga, buveinė užauga krūmais, medžiais, tankėja žolinė danga. Abi buveinės paskutiniais metais nenaudojamos ir nedeklaruojamos.

Planuojamoje teritorijoje yra aptiktos 7 rūšys, priskirtos pažeidžiamų (VU) kategorijai:

Vingialapė pažulnė – drėgmiamėgė ant rūgščių substratų įsikurianti lapsamanė, dažniausiai aptinkama eglynuose ar pelkiniuose pušnyuose. Rūšiai svarbios pastovios mikroklimatinės sąlygos, todėl miško kirtimai ar hidrologinio režimo pasikeitimai gali lemti rūšies išnykimą.

Teritorijoje yra viena ūksminga radavietė pelkinių miškų buveinėje, kurioje dominuoja eglės ir beržai.

Vingrioji rikardija – drėgnamėgė samana, kuri auga ant rūgščių ar beveik neutralių substratų šlapiose vietose. Dažnai aptinkama upelių ar ežerų pakrantėse ant smėlio, pūvančios medienos ar nekalkingų uolų. Gali augti pelkėse ant plikų durpių.

Rūšies vienintelė radavietė yra 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinėje, kurioje aptinkamas ir patvankinis pataisiukas. Augavietė yra privačioje žemėje, jai nesuteiktas joks apsaugos statusas.

Žvilgančioji riestūnė – lapsamanė, kuri auga žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Labai dažna šaltiniuose žemapelkėse, kuriose gausu geležies junginių. Šiai samanai palankios sąlygos pelkėse, kuriose gana aukštas ir pastovus vandens lygis.

Planuojamoje teritorijoje yra nustatytos dvi radavietės 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinėse, iš kurių viena saugoma BAST (privačioje žemėje), kita – BAST vietovėje (valstybinėje žemėje).

Dėmėtoji gegūnė – gegužraibinis augalas, kuris dažniausiai auga tarpinėse pelkėse, aukštapelkių pakraščiuose, pelkiniuose spygliuočių miškuose, rečiau žemapelkėse, briedgauryuose, rūgščiame ar neutralios reakcijos dirvožemyje. Šviesamėgis, silpnai konkurencingas augalas, nors pakantus nestipriam pavėsiui.

Iš viso žinomos 7 radavietės. Viena iš jų – 7160 Nekalkingų šaltinių ir šaltiniuotų pelkių buveinėje BAST (privačioje žemėje), trys – nedidelėse 7140 Trapinių pelkių ir liūnų buveinėse privačiose žemėse už BAST ar BAST vietovių ribų, viena – 6270 *Rūšių turtingų smilgynų buveinėje valstybinėje žemėje už BAST ribų, kurioje deklaruojamas daugiamečių pievų ir ganyklų naudojimas, bet kuri neįtraukta į SŽNS PG plotus ir dvi radavietės privačioje žemėje, nepatenkančios į išskirtas buveines, iš jų viena – BAST vietovėje.

Lieknasis švyls – viksvuolinių šeimos augalas, kuris auga tarpinėse pelkėse ir liūnuose, pasitaiko retuose mezotrofiniuose raistuose, šarmingose ir šaltiniuose žemapelkėse.

Planuojamoje teritorijoje yra dvi radavietės 7140 Trapinių pelkių ir liūnų buveinėse už BAST ir BAST vietovių ribų. Viena yra valstybinėje, kita – privačioje žemėje.

Pievinis plautetis – dar vienas gegužraibinių šeimos augalas, kuris dažniausiai įsikuria drėgnose ar šlapiose pievose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse, nors pasitaiko ir sausose pievose, miškų pakraščiuose. Paprastai mėgsta kalkingą dirvožemį. Šviesamėgė rūšis, labai jautri aukštaūgių žolių konkurencijai.

Nustatytos dvi radavietės valstybinėje žemėje BAST vietovėse. Viena iš jų šarmingoje pelkėje Lušinės upelio pakrantėje, kurioje išskirta SŽNS PŠ, kita – 6410 Melvenynų buveinėje ir SŽNS PG plote, kuriame nevyksta ir nėra deklaruojamas daugiamečių pievų ir ganyklų naudojimas. Abiejose augavietės stebimas užaugimas medžiais ir krūmais, todėl ši jautri rūšis gali išnykti.

Raktažolė pelenėlė paprastai įsikuria drėgnose ar šlapiose buveinėse, neretai daug karbonatų turinčiuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkama įvairių tipų drėgnose pievose: melvenynuose, drėgnose šienaujamosiose mezofitinėse pievose, miškapievėse, taip pat auga šarmingose žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, drėgnose vandens telkinių pakrantėse. Neretai įsikuria antropogeninėse buveinėse – sausinamųjų kanalų šlaituose, palei geležinkelio linijas, eksploatuojamų ar apleistų karjerų teritorijose.

Planuojamoje teritorijoje yra dvi radavietės. Viena yra 7230 Šarmingų žemapelkių buveinėje privačioje žemėje Gėrupio pakrantėje už BAST ir BAST vietovių ribų. Buveinė priskirta SŽNS PŠ plotams, bet nenaudojama ir apauga medžiais, krūmais. Kita radavietė yra daugiamečių deklaruojamoje privačioje pievoje nepriskirtoje SŽNS PŠ plotams.

Vyriškoji gegužraibė – gegužraibinių šeimos augalas, kuris dažniausiai įsikuria įvairių tipų vidutinio drėgnumo pievose, molio ar priemolio dirvožemiuose, kuriuose gausu karbonatų. Palankiausi gerai apšviesti, bet tiesiogiai saulės nekaitinami šlaitai ar pamiškės, bet gali išstverti dalinį užpavėsinimą, todėl kartais aptinkamas šviesiuose miškuose.

Žinomos dvi radavietės planuojamoje teritorijoje. Viena yra 6270 *Rūšių turtingų smilgynų buveinėje valstybinėje žemėje BAST vietovėje. Buveinėje deklaruojamos daugiamečių pievos ir ganyklos, jos įtrauktos į SŽNS PG plotus. Antroje radavietėje pasikeitus žemės naudojimui (deklaruojami vasariniai javai) rūšis tikriausiai išnyko.

Planuojamoje teritorijoje yra aptiktos 5 rūšys, priskirtos arti grėsmės esančių (NT) kategorijai.

Pūkuotoji apuokė – stambi kerpsamanė, auganti drėgnuose, ūksminguose miškuose, ypač šaltiniuose eglynuose ir mišriuose miškuose, palei šaltiniuotų upelių pakrantes. Dažnai aptinkama juodalksnynuose. Jautri sausinimui ir apšviestumo sąlygų pokyčiams.

Planuojamoje teritorijoje yra rūšis aptikta dviejose vietose 91D0* Pelkiniame ir 9080* Pelkėtame lapuočių miške nutolusiose viena nuo kitos per maždaug 50 m prie Durbinio upelio Germanto kraštovaizdžio draustinyje (II miškų gr.).

Paprastoji tuklė – žolinis vabzdžiaėdis augalas dažniausiai aptinkamas šarmingose ir šaltiniuose pelkėse, durpingose pievose. Augalas jautrus žolyno sutankėjimui, todėl neišlieka nešienaujamuose, neganomuose plotuose.

Abi radavietės yra 7230 Šarmingų žemapelių buveinėse. Vienos buveinės, esančios valstybinėje žemėje, būklė yra patenkinama ir individų gausumas didesnis, kitos, esančios privačioje žemėje, būklė bloga, buveinė užauga krūmais, medžiais, tankėja žolinė danga.

Nariuotoji ilgalūpė – gegužraibinių šeimos saprofitinis augalas, aptinkamas rūgščiuose, drėgnuose dirvožemiuose pelkėtuose eglynuose ir mišriuose miškuose, žemapelių ir tarpinių pelkių nuolat drėgnuose pakraščiuose. Jautri sausinimui.

Planuojamoje teritorijoje aptikta valstybinėje žemėje 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų buveinės pakraštyje Germanto kraštovaizdžio draustinyje (II miškų gr.) ir BAST vietovėje.

Retaziedė miglė auga aliuviniuose miškuose, šaltiniuose miškuose, juodalksnynuose, derlingame, trašiamame, drėgname, bet ne šlapiamame dirvožemyje. Pasitaiko kirtavietėse. Pusiau pavėsio augalas jautrus hidrologinio režimo pokyčiams.

Teritorijoje rūšis aptikta valstybinėje žemėje Germanto kraštovaizdžio draustinyje II gr. miškuose (BAST vietovėje) nebūdingoje nusausintoje pelkinėje nederlingoje augavietėje (Pbn) 91D0 *Pelkiniame miške, kur populiacija gali būti laikina. Atsikuriant hidrologinėms sąlygoms gali išnykti.

Šakotoji ratainytė aptinkama tik kalkingų sedimentų turinčių užaugančių ežerų pakraščiuose ir šarmingose žemapelkėse. Jų išsaugojimui svarbu užtikrinti tinkamas hidrologines ir trofines sąlygas.

Teritorijoje šios rūšies radavietės koncentruojasi aplink privatų Gelžio ežerą. Dalis jų patenka į BAST, kur rūšis aptinkama tiek privačioje, tiek valstybinėje žemėje. Rūšis taip pat aptinkama Durbinio II ež. pakrantėje, eksploatuotame užleistame durpyne prie Liepalaukės kaimo ir Stujų upelio pakrantėse.

Planuojamoje teritorijoje yra viena rūšis apie kurią trūksta duomenų (būklės kategorija **DD**) – miškinis eraičinas. Ši rūšis auga lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, retmėse, kirtavietėse, vidutinio drėgnumo, paprastai trašiamame priemolio ar molio dirvožemyje. Palankiausios sąlygos augti susidaro brandžiuose miškuose, kuriuose susiformuoja gerai apšviestų aikštelių mozaika. Pakenčia nestiprią ūksmę.

Rūšis nustatyta Buožėnų geomorfologiniame draustinyje (BAST) III gr. miškuose privačioje žemėje išskirtoje KMB B.2. Kiti lapuočių miškai. Augavietė yra palanki šiai rūšiai.

SRIS duomenų bazėje pateikiamos, bet į sąrašą neįtrauktos 4 augalų rūšys.

Lankstusis plukenis (*Najas flexilis*) – rečiausia ir galimai išnykusi teritorijoje (Germanto ežere) registruota rūšis, kuri priskiriama kritiškai grėsmingos būklės (**CR**) kategorijai. Šios rūšies paieška teritorijoje buvo vykdoma 2019 m. įgyvendinant projektą Nr. LIFE16 IPE/LT/016 „Natura 2000 tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje“, tačiau jos aptikti nepavyko.

Teritorijoje taip pat nebeliko vienintelės žinomos širdinės dviguonės (*Listera cordata*) augavietės plynai iškirtus mišką. Ši rūšis būdinga ūksmingiems, drėgniems ir pelkėtiems eglėnams ir mišriems miškams.

6.3.3. Saugomos gyvūnų rūšys

Planuojamoje teritorijoje užregistruotų saugomų gyvūnų rūšių sąrašas (16 lentelė) yra sudarytas remiantis SRIS ir Žemaitijos NP specialistų pateiktais duomenimis. Rūšys, kurios paminėtos literatūros ir kituose šaltiniuose, bet nežinomos jų tikslios radavietės arba esančios SRIS duomenyse, tačiau jų stebėjimo data yra ankstesnė kaip 2000 m. sausio 1 d., į šį sąrašą ir žemėlapi neįtrauktos, bet paminėtos aprašyme. Registruota 22 saugomų gyvūnų rūšis, įrašyta į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą, iš jų 11 rūšių vabzdžių, 8 paukščių, 2 moliuskų, po 1 žuvų ir žinduolių. Iš jų 8 rūšys yra įtrauktos į Buveinių direktyvos II priedą ir 6 paukščių rūšys – į Paukščių direktyvos I priedą. Dar 5 rūšys yra įtrauktos tik į Paukščių direktyvos I priedą (16 lentelės kategorijos skiltyje nurodyta BD II ir PD I). Saugomų rūšių paplitimo planuojamoje teritorijoje žemėlapis pateikiamas 10 pav.

16 lentelė. Planuojamoje teritorijoje registruotos saugomos gyvūnų rūšys ir jų būklės vertinimas.

Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Kategorija [16], BD, PD priedas	Dažnumas ir gausumas	Būklė
Moliuskai				
Didysis arionas	<i>Arion ater</i> L.	EN	Retas, pavieniai individai	Nežinoma
Keturdantė suktenė	<i>Vertigo geyeri</i> Lindh.	EN, BD II	Reta, vidutinis gausumas	Patenkinama, bet potencialiai blogėjanti dėl užaugimo medžiais, krūmais
Vabzdžiai				
Akiuotasis satyras	<i>Lopinga achine</i> (Scopoli, 1763)	LC	Potencialiai nereta	Nežinoma
Baltakaktė skėtė	<i>Leucorrhinia albifrons</i> (Burmeister, 1839)	LC	Apyretė, vidutinis gausumas	Potencialiai gera
Didysis auksinukas	<i>Lycaena dispar</i> (Haworth, 1802)	NT, BD II	Reta, negausi	Nežinoma
Dvijuostė nendriadusė	<i>Graphoderus bilineatus</i> De Geer	NT, BD II	Santykinai plačiai paplitusi, vidutinis gausumas	Gera
Grakščioji skėtė	<i>Leucorrhinia caudalis</i> (Charpentier, 1840)	NT	Apyretė, vidutinis gausumas	Potencialiai gera
Machaonas	<i>Papilio machaon</i> L.	LC	Potencialiai nereta	Nežinoma
Mažoji nehalenija	<i>Nehalennia speciosa</i> (Charpentier, 1840)	NT	Reta	Nežinoma

Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Kategorija [16], BD, PD priedas	Dažnumas ir gausumas	Būklė
Plačioji dusia	<i>Dytiscus latissimus</i> L.	NT, BD II	Reta	Nežinoma
Šarvuotoji skėtė	<i>Leucorrhinia pectoralis</i> Charpentier	LC, BD II	Apyretė, vidutinis gausumas	Gera
Šneiderio kirmvabalis	<i>Boros schneideri</i> (Panzer, 1796)	NT, BD II	Reta, negausi	Nežinoma
Tamsioji šaškytė	<i>Melitaea diamina</i> Lang	NT	Apyretė, gausumas nežinomas	Potencialiai patenkinama, blogėjanti dėl drėgnų pievų apleidimo
Žuvys				
Vijūnas	<i>Misgurnus fossilis</i> (Linnaeus, 1758)	NT, BD II	Nežinoma	Nežinoma
Paukščiai				
Baltnugaris genys	<i>Dendrocopos leucotos</i> Bechst.	VU, PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Baltasis gandras	<i>Ciconia ciconia</i> L.	PD I	Dažna, vid. gausumas	Gera
Erelis žuvininkas	<i>Pandion haliaetus</i> (Linnaeus, 1758)	EN, PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Juodoji meleta	<i>Dryocopus martius</i> L.	PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Jūrinis erelis	<i>Haliaeetus albicilla</i> L.	NT, PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Kukutis	<i>Upupa epops</i> Linnaeus, 1758	NT	Reta, negausi	Nežinoma
Mažasis erelis rėksnys	<i>Clanga pomarina</i> Brehm	VU, PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Mažasis baublys	<i>Ixobrychus minutus</i> (Linnaeus, 1766)	VU	Reta, negausi	Nežinoma
Mažoji musinukė	<i>Ficedula parva</i> (Bechstein, 1792)	PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Paprastoji jerubė	<i>Bonasa bonasia</i> L.	PD I	Nereta, kur išlikę brandesni medynai	Nežinoma
Paprastoji medšarkė	<i>Lanius collurio</i> (Linnaeus, 1758)	PD I	Potencialiai nereta	Nežinoma
Pilkoji meleta	<i>Picus canus</i> Gmel.	NT, PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Žvirblinė pelėda	<i>Glaucidium passerinum</i> (Linnaeus, 1758)	LC, PD I	Reta, negausi	Nežinoma
Žinduoliai				
Lūšis	<i>Lynx lynx</i>	VU, BD II	Reta, negausi	Nežinoma

Moliuskai

Abi moliuskų rūšys yra priskirtos grėsmingos būklės (EN) kategorijai. Keturdantė suktenė taip pat įtraukta į BD II priedą.

Didysis arionas – šliužų rūšis mintanti augalais ir jų nuokritomis, retkarčiais šliužų ar kitų gyvūnų maita ir išmatomis. Gyvena miškinguose drėgnuose šaltiniuose upių šlaituose ir šalia esančiose šaltiniuose pievose su augančiais gegužraibiniais augalais. Jų išlikimui grėsmę gali kelti ne tik buveinių nykimas, bet ir invazinės rūšies – luzitaninio ariono plitimas.

Teritorijoje aptiktas piečiau Germanto ež.

Keturdantė suktenė – šis moliuskas gyvena labai drėgnose kalkingose žemapelkėse su pastoviu vandens lygiu ir natūralia, dažniausiai žemujų viksvų augalija. Jos gali būti aptinkamos daubose, apypelkėse, apyežerėse, atvirose vietose ir užpelkėjusiuose retuose miškuose, šaltiniuose vietose su tufais, tarpinėse klampynėse. Minta mikrogyvais. Netoleruoja net laikino išdžiūvimo ar potvynių.

Planuojamoje teritorijoje žinoma tik viena šios rūšies radavietė būdingoje 7230 Šarmingoje žemapelkėje privačioje žemėje SŽNS PŠ plotuose. Buveinėje naudojimas nedeklaruojamas ir potencialiai nevyksta – gausu pavienių medžių, krūmų. Dėl žemapelkės užaugimo gali būti prarastos tinkama šiai rūšiai buveinė.

Vabzdžiai

Planuojamoje teritorijoje registruotos 7 vabzdžių rūšys priskirtos kategorijai esančių arti grėsmės (NT).

Dvijuostė nendriadusė (BD II priedo rūšis) dažniausiai aptinkama atvirose, gerai saulės įšildomuose, sekliuose (0,7–1 m gylio) arba su plačia, sekli pakrantės zona, įvairaus dydžio ir trofiškumo neišdžiūstančiuose vandens telkiniuose. Svarbu apsaugoti buveines nuo galimos taršos ir per didelio apaugimo nendrėmis.

Planuojamoje teritorijoje nendriadusė aptikta keturiuose ežeruose: privačiuose Kupsčio, Luknio, esančiuose už saugomų teritorijų, BAST ir BAST vietovių ribų ir valstybės žemėje esančių Durbino II ir Varliaus, esančiuose Germanto kraštovaizdžio draustinyje ir BAST vietovėje. Taip pat rūšis aptikta piečiau Lieplaukės esančiuose išekspluatuotuose durpynuose susiformavusiuose sekliuose vandens telkiniuose. Rūšis santykinai gausi.

Didysis auksinukas (BD II priedo rūšis) drėgnų pievų, paežerių, paupių, pamiškių, pakanalių, eutrofinių aukštųjų žolynų, melvenynų, aliuvinių pievų, žemapelkinių aukštųjų viksvų buveinių rūšis. Vikšrų mitybiniai augalai yra stambialapės rūgštynės. Dėl vikšrų vėlyvo vystymosi rūšis yra jautri šienavimui ir dažniausiai išlieka apleistuose ar ekstensyviai ganomuose plotuose.

Planuojamoje teritorijoje rūšies suaugėliai stebėti dviejose radavietėse privačiose žemėse. Viena radavietė šiaurinėje dalyje 6270 *Rūšių turtingų smilgynų buveinėje, kita – apleistoje, pamažu krūmais užaugančioje pievoje, kuri įtraukta į SŽNS ŠP.

Grakščioji skėtė – aptinkama įvairaus trofiškumo 1–3 m gylio vandens telkiniuose su gausia plūduriuojančia ir panirusia vandens augalija. Taikant buveinės būklės gerinimo priemones radavietėse svarbu išlaikyti neužžėlusius krantus.

Planuojamoje teritorijoje rūšis aptikta piečiau Lieplaukės esančiuose išekspluatuotuose durpynuose susiformavusiuose sekliuose vandens telkiniuose ir greta jų už esamų saugomų teritorijų ribų. Vandens telkiniai yra privačioje žemėje.

Mažoji nehalenija gyvena tarpinio tipo pelkėse, žemapelkėse, paežerių liūnuose. Lervos gyvena 10–20 cm gylio zonose, minta vandens bestuburiais, suaugėliai – sausumos bestuburiais. Buveinėms būdingos laibosios ir svyruoklinės viksvos. Kartais aptinkamos apleistuose, atsikuriančiuose durpynuose.

Planuojamoje teritorijoje radavietė yra Juodežerio paežerės 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinėje.

Plačioji dusia (BD II priedo rūšis) aptinkama įvairaus dydžio it trofiškumo vandens telkinių, kuriuose auga viksvos, asiūkliai ir yra pakankamai atviro vandens zonų. Tiek suaugėliai, tiek lervos yra plėšrios. Minta daugiausia apsiuvų lervomis.

Planuojamoje teritorijoje 2025 m. registruotos radavietės Baltežeryje ir išekspluototame užleistame durpyne piečiau Lieplaukės kaimo.

Šneiderio kirmvabalis (BD II priedo rūšis) – sėsli rūšis prieraši pusamžiams ir brandiems medynams, kuriuose yra 1 ardo medyno skalsumas 0,7–0,8, o antro ardo nėra, geras apšviestumas, bet pakankama drėgmė ir didelis kiekis negyvos medienos, džiūstančių ir nudžiūvusių medžių, dažniausia pušų, todėl svarbiausi veiksniai, keliantys grėsmę Šneiderio kirmvabaliui ir ribojantys jo plitimo galimybes, yra intensyvus ūkininkavimas miškuose, džiūstančių ir nudžiūvusių medžių šalinimas, miškų sanitarinės būklės gerinimas. Lietuvoje ši rūšis dažniausiai aptinkama Nbl, rečiau Pb tipo augavietėse. Lervos vystosi po nudžiūvusių medžių, dažniausiai pušų, žieve. Mitybos spektras platus: nuo plėšrumo ir nekrofagijos iki saproksilofagijos ir micetofagijos. Rūšis yra įtraukta BD II priedą.

Vienintelė rūšies radavietė yra PKMB K.1 Pavienis medis milžinas, kuris nėra tipingoje augavietėje. Artimoje aplinkoje yra kita KMB A.1 Eglynai ir mišrūs miškai su eglėmis. Šioje KMB taip pat yra vienas ar keli stambūs ąžuolai, kurie potencialiai gali pasitarnauti Šneiderio kirmvabalio populiacijos palaikymui ir kuriuos tikslinga apsaugoti nuo aplinkinių medžių lajų susivėrimo. Planuojamoje teritorijoje šiai rūšiai tinkamiausios miško augavietės (Nbl) yra Alsėdžių, Lieplaukės ir Dievo krėslo miškuose, tačiau dėl planuojamai teritorijai būdingų klimatinų sąlygų jose paprastai formuojasi tankus antras eglų ardas, kas nėra palanku. Palankesnės sąlygos gali formotis 91D0 *Pelkiniuose miškuose, todėl Šneiderio kirmvabalio gyvybingos populiacijos palaikymas sietinas su šio tipo buveinių, taip pat medžių milžinų apsauga.

Tamsioji šaškytė – atvirų, drėgnų buveinių indikatorinė rūšis, aptinkama pelkėtose pievose, dažniausiai užželiančiuose krūmais, pelkių pakraščiuose, drėgnų lapuočių miškų aikštelėse, proskynose, palei miško kelius ir griovius. Vikšrai maitinasi įvairiais žoliniais augalais: gysločiais, veronikomis, vaistiniais valerijonais, kūpoliais, paprastosiomis gyvatžolėmis. Didžiausią grėsmę kelia atvirų buveinių savaiminis užžėlimas krūmais ar užsodinimas mišku, buveinių sausinimas.

Visos registruotos radavietės yra 6270 *Rūšių turtingų smilgynų buveinėse, kurios išsidėsčiusios piečiau Lieplaukės kaimo ir netoli planuojamos teritorijos ribų į vakarus nuo Kęstaičių kaimo. Dauguma buveinių yra įtraukta į SŽNS PG plotus, jose šienaujama, ganoma, bet dalis šiuo metu nenaudojamos, todėl užauga medžiais, krūmais. Planuojamoje teritorijoje yra ir daugiau tinkamų buveinių, kuriose ši rūšis potencialiai gyvena. Išskirtų EB svarbos pievų ir pelkių buveinių išsaugojimas sudarytų prielaidas šios rūšies populiacijos palaikymui.

Kitos keturios planuojamoje teritorijoje aptiktos saugomos vabzdžių rūšys yra priskirtos nekeliančių susirūpinimo (LC) kategorijai:

Akiuotasis satyras – lapuočių, mišriuose miškuose, pamiškėse aptinkama drugių rūšis. Patelės kiaušinėlius deda ant įvairių viksvinių ir miglinių augalų, kuriais maitinasi vikšrai, ar šalia jų.

Teritorijoje registruota vieną kartą pietinėje dalyje.

Baltakaktė skėtė gyvena įvairiuose ežeruose – oligotrofiniuose, mezotrofiniuose, rūgščiuose (pH 4–6,50) vandenyse, dažniausiai apsuptuose miško, bet neužaugusiais, atvirais krantais, dažniausiai nedideliuose ežeruose, kuriuose gausu plūdurlapių ir panirusių vandens augalų.

Planuojamoje teritorijoje gausiausiai aptinkama piečiau Lieplaukės esančiuose išekspluatuotuose durpynuose, kuriuose susiformavę seklūs vandens telkiniai, ir jų aplinkoje, taip pat Kupsčio bei Katinėlio ežeruose, atitinkamai 3150 Natūralių eutrofinių ežerų su plūdžių arba aštrių bendrijomis ir 3160 Natūralių distrofinių ežerų buveinėse.

Šarvuotoji skėtė yra įrašyta į BD II priedą. Ši rūšis gyvena ir veisiasi dažniausiai nedideliuose, greitai išylančiuose, apšviestuose vandens telkiniuose, iš dalies apaugusiuose plūduriuojančia ir panirusia vandens augalija. Labiausiai mėgsta mezotrofinius, eutrofinius vandenį, nevengia ir rūgščios reakcijos vandens telkinių. Dažnai šarvuotųjų skėčių aptinkama miško ežeruose, pelkių ežerėliuose, kartais kanaluose, apleistuose karjeruose. Rūšis neišlieka vandens telkiniuose, kuriuose yra gausu žuvų.

Planuojamoje teritorijoje ši rūšis nustatyta valstybinėje žemėje Germanto kraštovaizdžio draustinyje (BAST vietovė) esančiame užpelkėjusiomis pakrantėmis Varliaus ežerėlyje.

Machaono buveinės – pievos, kirtavietės, pamiškės, daržai ir net urbanizuotos teritorijos. Vikšrai maitinasi ant įvairių salierinių augalų.

Ši rūšis registruota Alsėdžių ežero prieigose esančiose pievose, bet potencialiai gali būti aptinkama daugelyje planuojamos teritorijos vietų.

Žuvys

Planuojamoje teritorijoje registruota viena saugoma žuvų rūšis – vijūnas. Ji priskirta esančioms arti grėsmės (NT) kategorijai, taip pat įtraukta į BD II priedo sąrašą. Gyvena lėtos tėkmės upėse, upių senvagėse, dumblinguose ežeruose, tvenkiniuose, netgi laikinai išdžiūstančiuose vandens telkiniuose, kuriuose gausu detrito ir vandens augalų.

Planuojamoje teritorijoje vijūnas pagautas Stujų upelyje, bet tinkamų vandens telkinių yra ir daugiau.

Paukščiai

Erelis žuvininkas – vienintelė paukščių rūšis priskirta grėsmingos būklės (EN) kategorijai. Rūšis įtraukta ir į Paukščių direktyvos I priedą. Ereliai žuvininkai lizdams vietas renkasi senuose paežerių medynuose, pelkių salose, pelkinių ežerų pakrantėse, pavieniuose senuose kirtavietėse augančiuose medžiuose. Minta vien žuvimis, kurias gaudo vandens paviršiuje. Grobio ieško dažniausiai įvairaus dydžio telkiniuose, maitintis gali skristi iki keliolikos kilometrų. Į tas pačias lizdavietes grįžta metai iš metų.

Teritorijoje registruotas vieną kartą netoli Germanto ežero, nors yra neregistruotų duomenų, kad stebėtas ne vienus metus perėjimo laikotarpiu, todėl yra tikimybė, kad teritorijoje turi lizdavietę.

Trys paukščių rūšys – baltnugaris genys, mažasis erelis rėksnys ir mažasis baublys – priskirtos pažeidžiamų (VU) kategorijai ir įtrauktos į Paukščių direktyvos I priedą.

Baltnugaris genys – sėslus paukštis, dažniausiai aptinkamas įvairiaamžiuose, natūralios sukcesijos miško sklypuose. Būdingos dviejų tipų buveinės: seni lapuočių medynai su ąžuolais bei pelkėti juodalksnynai ir beržynai. Taip pat aptinkamas vidutinio amžiaus medynuose, kuriuose yra pavienių senų ąžuolų ar jų grupių. Pasiskirstymas miško masyve priklauso nuo stovinčių sausuočių ir šviežių virtuolių kiekio. Nuolat aptinkama ir veisiasi medynuose, kuriuose tokio mitybai tinkančio substrato yra daugiau nei 10–20 m³/ha.

Planuojamoje teritorijoje baltnugaris genys registruotas vieną kartą – Vilkaičių geomorfologinio draustinio vakariniame pakraštyje.

Mažasis erelis rėksnys įsikuria įvairaus tipo miškuose, netoli žemės ūkio naudmenų. Lizdams vietas renkasi brandžiuose, įvairios rūšinės sudėties medynuose. Lizdą krauna dažniausiai eglėse, ąžuoluose, beržuose, juodalksniuose. Lizdą naudoja ne vienus metus. Minta smulkiais žinduoliais, paukščiais, varliagyviais. Grobio dažniausiai ieško pievose, kirtavietėse, upių, griovių pakraščiuose.

Planuojamoje teritorijoje viena lizdavietė registruota Dievo Krėslo miško vakariniame pakraštyje.

Mažasis baublys veisiasi dažniausiai nedideliuose tiek natūraliuose, tiek dirbtiniuose (karjeruose, tvenkiniuose, kūdrose) vandens telkiniuose, gausiai apaugusiuose viršvandenine augalija su krūmų ar medelių priemaiša. Pakenčia artimą žmogaus kaimynystę. Minta daugiausia vandens vabzdžiais ir jų lervomis, rečiau kitais vandens bestuburiais ar mažomis žuvimis.

Planuojamoje teritorijoje mažasis baublys registruotas veisimosi sezono metu 2025 m. piečiau Germanto ežero esančio Gėrupio dešiniojo intako pakrantės nendryne.

Trys paukščių rūšys – jūrinis erelis, kukutis ir pilkoji meleta – priskirtos esančių arti grėsmės (NT) kategorijai. Jūrinis erelis ir pilkoji meleta įrašytos ir į Paukščių direktyvos I priedą.

Jūrinis erelis įsikuria įvairaus tipo miškuose, šalia arba iki kelių kilometrų nuo didesnių vandens telkinių. Lizdams vietas renkasi brandžiuose, įvairios rūšinės sudėties medynuose, tačiau gali perėti ir pavieniuose senuose medžiuose, augančiuose plynose kirtavietėse, jaunuolynuose.

Valstybinės miškų urėdijos duomenimis planuojamoje teritorijoje yra viena jūrinio erelio lizdavietė pušyje apie 0,5 km nuo Gelžio ir 1 km nuo Germanto ežero. Joje paukščiai perėjo 2020, 2021 m.

Kukutis mėgsta mozaikinį kraštovaizdį. Įsikuria įvairaus dydžio miškų pamiškėse, medžių grupėse, įvairiuose laukų ir sodybų želdiniuose, kur randa lizdams tinkamas vietas, o šalia yra tinkamos mitybinės sąlygos – ganyklos, dirvonai, sausos pievos, arimai, smėlynai, kirtimai. Peri įvairiose drevėse, uoksuose, tinkamo dydžio inkiluose. Maitinasi ant žemės daugiausia vabalais, jų lervomis, sliekais.

Planuojamoje teritorijoje veisimosi laikotarpiu kukutis registruotas du kartus 2025 m. Lieplaukės kaimo pietiniame pakraštyje. Neregistruotais duomenimis stebėtas ir ankstesniais metais.

Pilkoji meleta – sėkli rūšis, įsikurianti mozaikiškame kraštovaizdyje su lapuočių ir mišriais miškais. Didžiąją raciono dalį sudaro skruzdės. Peri uoksuose, kuriuos išsikala puvinio pažeistuose lapuočių medžiuose. Brandūs, pažeisti medžiai yra svarbūs tiek perėjimui, tiek maitinimuisi žiemos metu juose gyvenančiomis vabzdžių lervomis, kuomet skruzdėlynai yra padengiami sniegu.

Pilkoji meleta stebėta centrinėje planuojamos teritorijos dalyje netoli Brazdeikių kaimo. Šiai rūšiai būtų palanki išskirtų natūralių miško buveinių apsauga, apsprendžianti brandesnių medynų, pasižyminčių dideliu negyvos medienos kiekiu, formavimąsi.

Žvirblinė pelėda – vienintelė teritorijoje registruota saugoma paukščių rūšis priskirta nekeliančių susirūpinimo (LC) kategorijai. Rūšis įrašyta ir į Paukščių direktyvos I priedą. Tipiškos buveinės yra dideli mišriųjų, spygliuočių miškų masyvai, nors gali įsikurti ir nedideliuose, izoliuotuose miškuose. Dažniausiai peri didžiojo ar tripirščio genio iškaltuose uoksuose. Pagrindinis grobis – smulkūs miško paukščiai, graužikai. Žiemą gali laikytis ir atvirose vietose, netoli žmonių gyvenamųjų vietų.

Planuojamoje teritorijoje žvirblinė pelėda registruota 2025 m. Vilkaičių geomorfologinio draustinio pietrytiniame pakraštyje brandžiamame eglyne.

Baltasis gandras, juodoji meleta, mažoji musinukė, paprastoji jerubė ir paprastoji medšarkė – paukščių rūšys įrašytos į Paukščių direktyvos I priedą, bet neįtrauktos į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą.

Baltojo gandro buveinėms būdingas atviras agrarinis kraštovaizdis ir tankus hidrografinis tinklas. Atviros šlapynės – ypač svarbus elementas. Lizdaviėtės aptinkamos stambiuose medžiuose šalia sodybų, pakelėse ir laukuose, gyvenvietėse, dažnai ant specialiai iškeltų platformų, elektros perdavimo linijų stulpų. Minta vabzdžiais, kitais bestuburiais, varliagyviais, ropliais, kartais nedidelėmis žuvimis, ant žemės perinčių paukščių jaunikliais, graužikais. Racionas skirtingais metais priklausomai nuo sąlygų gali reikšmingai skirtis.

Žinomos 6 baltojo gandro lizdaviėtės. Visos jos yra kaimų teritorijose. Rūšies apsaugai svarbios neaukšta žoline augalija apaugusios pievos, ganyklos, seklios šlapynės, kurių palaikymui būtinas tradicinio naudojimo užtikrinimas.

Juodoji meleta – brandžių, natūralių spygliuočių miškų paukštis. Minta daugiausia medkirtėmis skruzdėlėmis, įvairių vabzdžių lervomis.

Juodosios meletos teritorinis signalas registruotas piečiau Germanto kraštovaizdžio draustinio esančioje 9010* Vakarų taigos buveinėje. Šio tipo buveinių geros būklės užtikrinimas sudarytų palankesnes sąlygas ir šios rūšies apsaugai.

Mažoji musinukė – dažniausiai įsikuria brandžiuose ūksminguose eglynuose, tačiau sutinkamas ir mišriuose miškuose su eglės priemaiša. Mėgsta šlapius medynus, maitinasi vabzdžiais pačiame medyne atokiau nuo atvirų vietų.

Planuojamoje teritorijoje rūšis registruota 2025 m. 9010* Vakarų taigos buveinėje piečiau Germanto ežero. Šio tipo eglynų potipio buveinių išsaugojimas būtų itin palankus šios rūšies populiacijai.

Paprastoji jerubė dažniausiai gyvena mišriuose miškuose su didele paprastųjų eglių priemaiša ir gausiu pomiškiu, ornitochoriniais krūmais. Palankūs brandūs miškai.

Teritorijoje registruota 11 kartų, iš jų 10 kartų – 2024–2025 m. Dauguma stebėjimų Germanto kraštovaizdžio draustinio miškuose, kur, tikėtina, yra gana gausi. Planuojamoje teritorijoje išskirtų EB svarbos miško buveinių geros būklės užtikrinimas sudarytų palankias sąlygas ir šios rūšies apsaugai.

Paprastoji medšarkė įsikuria pusiau atvirose buveinėse, dažniausiai pamiškėse, kirtavietėse, soduose, parkuose, upių pakrantėse. Peri krūmuose, mėgsta tankias gyvatvores. Maitinasi daugiausia stambiais vabzdžiais, rečiau smulkiais stuburiniais – peliniais graužikais, driežais, varlėmis, paukščių jaunikliais.

Planuojamoje teritorijoje rūšis registruota piečiau Germanto kraštovaizdžio draustinio.

Be aptartų rūšių yra duomenų, kad planuojamoje teritorijoje Germanto kraštovaizdžio draustinyje stebėtas vakarinis vapsvaėdis (*Pernis apivorus*), taip pat su vandens ekosistemomis susijusios rūšys – galimai perinti Germanto ežere upinė žuvėdra (*Sterna hirundo*) bei migracijų laikotarpiu užklystantys rudakaklis kragas (*Podiceps grisegena*) ir šaukštasnapė antis (*Anas clypeata*).

Žinduoliai

Planuojamoje teritorijoje tris kartus (2021, 2023, 2026 m.) registruota pažeidžiamų (VU) kategorijai priskirta ir BD II priedą įtraukta rūšis – lūšis. Šie plėšrūnai paprastai gyvena dideliuose mišriuose miškuose, pasirenka plotus su tankiu pomiškiu, gausiomis atželiančiomis kirtavietėmis. Reikalinga senų pasižyminčių gausiais virtuoliais miškų, miško aikštelių, kirtaviečių mozaika. Išskirtų EB svarbos buveinių geros būklės užtikrinimas sudarytų prielaidas šiai rūšiai palankesnėms sąlygoms formuotis.

Taip pat yra duomenų apie teritorijoje stebėtas ūdras (*Lutra lutra*). Apie tai minima ir Gelžio ežero gamtotvarkos plane.

6.4. Svetimžemės ir invazinės rūšys

Remiantis invazinių rūšių informacinės sistemos duomenų bazėje pateikiama informacija, planuojamoje teritorijoje iš viso užregistruota 12 svetimžemių rūšių, iš kurių 11 rūšių įrašyta į Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-433 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 28 d. įsakymo Nr. D1-810 redakcija). Invazinių rūšių ir ypač jų radaviečių skaičius tikėtinas gerokai didesnis, tačiau būtini detalesni teritorijos tyrimai.

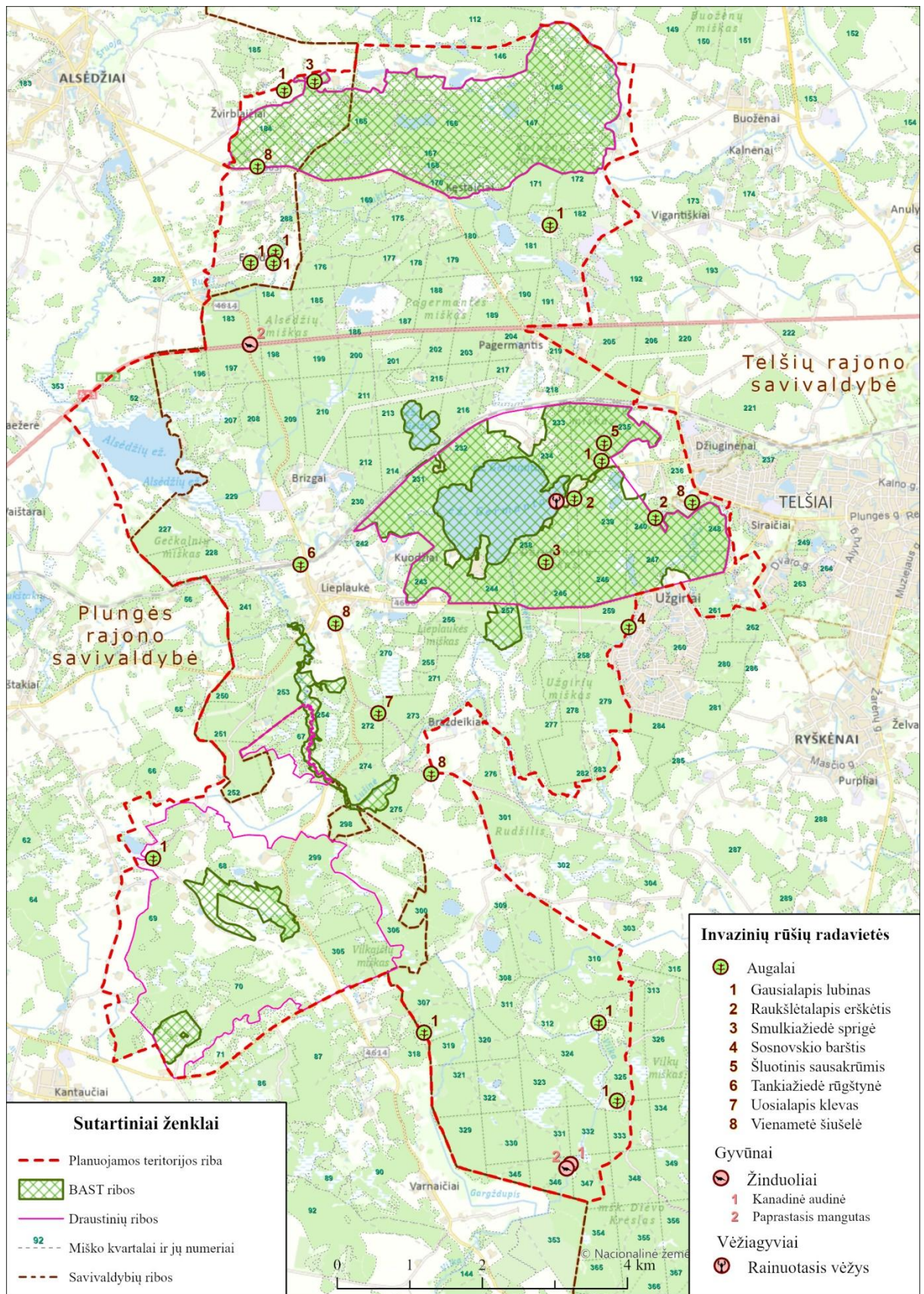
Planuojamoje teritorijoje yra aptiktos 8 invazinių augalų rūšys. Labiausiai paplitęs gausialapis lubinas (10 radaviečių). Trys radavietės yra Eivyduų kaimo apylinkėse. Vienametės šiušelės nustatytos 4 radavietės, smulkiažiedės sprigės – 2 radavietės, kitų rūšių (uosialapio klevo, Sosnovskio barščio, raukšlėtalapio erškėčio, šluotinio sausakrūmio, tankiažiedės rūgštynės) – po vieną radavietę.

Planuojamoje teritorijoje nustatyta viena vėžiagyvių rūšis – rainuotasis vėžys, kuris aptiktas Germanto ežere. Taip pat nustatytos dvi žinduolių rūšys – kanadinė audinė ir paprastasis mangutas (17 lentelė, 11 pav.).

Svarbu detaliau ištirti svetimžemių rūšių paplitimą, įvertinti jų grėsmę ir pagal galimybes taikyti plitimo kontrolės priemonės. Svetimžemių rūšių paplitimo tyrimai turėtų būti vykdomi periodiškai, siekiant aptikti potencialiai pavojingas rūšis ankstyvosiomis jų plitimo stadijomis. Ypač svarbu supažindinti vietos gyventojus su invazinių rūšių keliamu pavojumi, plitimo prevencijos ir naikinimo priemonėmis.

17 lentelė. Planuojamoje teritorijoje užregistruotos invazinės rūšys.

Lietuviškas pavadinimas	Lotyniškas pavadinimas	Paplitimas ir gausumas	Buveinės
Augalai			
Gausialapis lubinas	<i>Lupinus polyphyllus</i>	10 radaviečių	Pievose, pamiškėse, miškuose, šlaituose, dykvietėse
Raukšlėtalapio erškėtis	<i>Rosa rugosa</i>	1 radavietė	Pakelėse, pievose, šlaituose
Šluotinis sausakrūmis	<i>Cytisus scoparius</i>	1 radavietė	Retuose pušynuose, kopų miškuose, miškų pakelėse
Smulkiažiedė sprigė	<i>Impatiens parviflora</i>	2 radavietės	Mišriuose miškuose, eglynuose, paupių krūmynuose
Sosnovskio barštis	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	1 radavietė	Antropogeninėse buveinėse, pievose, pamiškėse, pelkėse
Tankiažiedė rūgštytė	<i>Rumex confertus</i>	1 radavietė	Pievose, ganyklose pakrantėse
Uosialapis klevas	<i>Acer negundo</i>	1 radavietė	Tinkamos dauguma augaviečių. Labiausiai paplitę vandens telkinių pakrantėse, palei kelius
Vienametė šiušelė	<i>Erigeron annuus</i>	4 radavietės	Pievose, pakelėse, dykvietėse, pamiškėse, kirtavietėse
Vėžiagyviai			
Rainuotasis vėžys	<i>Orconectes limosus</i>	Germanto ež.	Ežeruose, upėse, tvenkiniuose
Žinduoliai			
Kanadinė audinė	<i>Neovison vison</i>	1 stebėjimas	Vandens telkinių, dažniausiai upelių pakrantėse, šlapynėse
Paprastasis mangutas	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	2 stebėjimai	Pievose, drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, upių slėniuose, pelkėse

11 pav. Invazinių rūšių paplitimas planuojamoje teritorijoje.

7. Kraštovaizdis

Planuojama teritorija yra Žemaičių aukštumos moreninių ir fliuvioglacialinių darinių areale. Tai ekologiškai jautrios kraštovaizdžio struktūros teritorija, išsiskirianti dideliu rekreaciniu ir pažintiniu turistiniu potencialu.

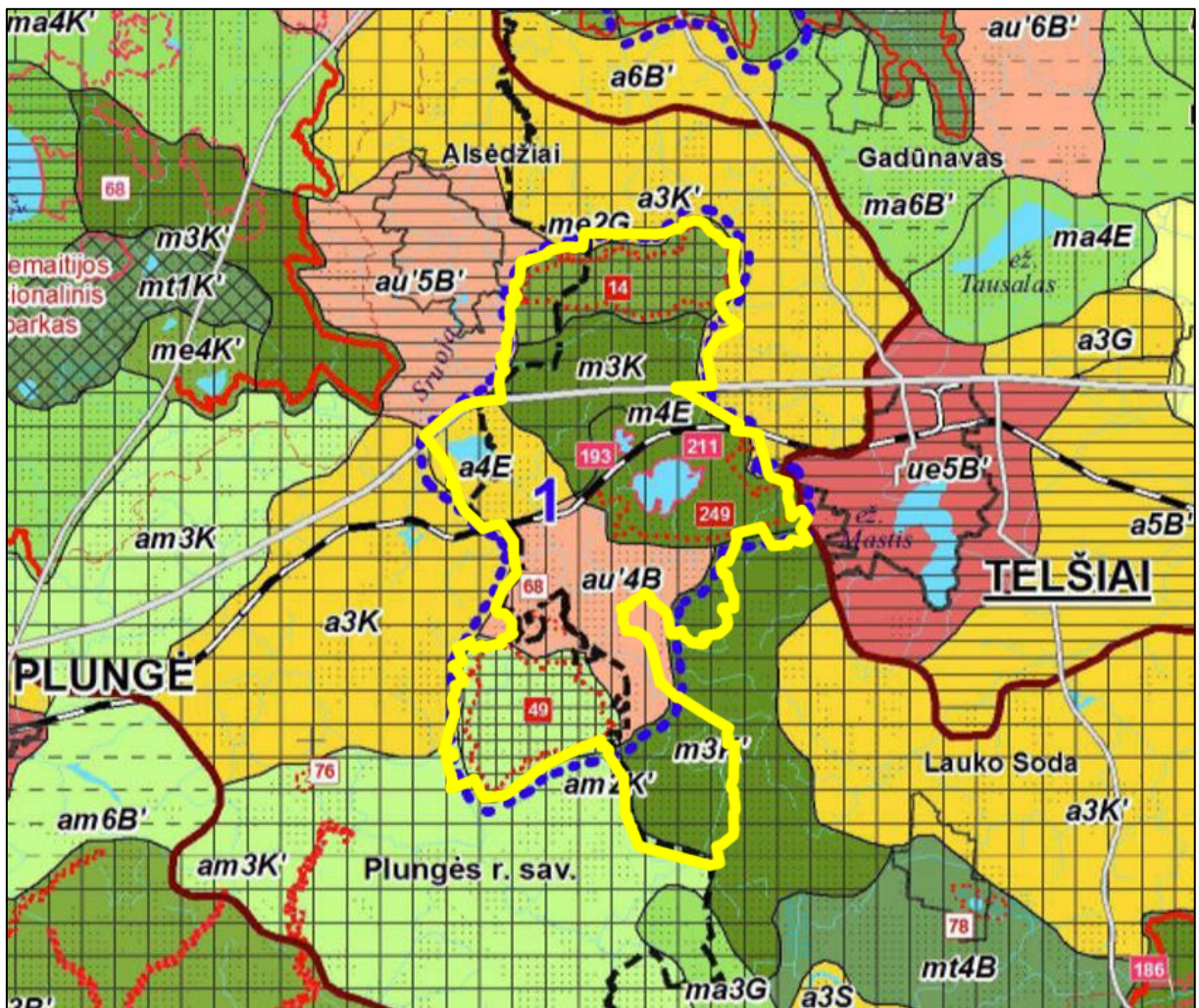
Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. D1-703 „Dėl Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano patvirtinimo“, pateikia Lietuvos kraštovaizdžio formavimo, apsaugos, naudojimo, tvarkymo ir planavimo principines nuostatas, nustato kraštovaizdžio tvarkymo zonas pagal svarbiausius teritorijos vystymo prioritetus, urbanistinio ir gamtinio karkaso plėtojimo interesus, numato kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo kryptis, siūlo priemones ir apribojimus, užtikrinančius kraštovaizdžio bendrąją ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtinių, kultūrinių vertybių, kitų vertingų kraštovaizdžio komponentų ar kraštovaizdžio kompleksų išsaugojimą.

Pagal Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinį (12 pav.) [17] planuojama teritorija patenka į Kuršo-Žemaičių aukštumų ruožą, Žemaičių aukštumos sritį ir Vidurio Žemaičių mažai miškingą agrarinį kalvyno rajoną (C-V-13).

Pagal kraštovaizdžio gamtinį pobūdį didelė planuojamos teritorijos dalis aplink Alsėdžių ir Germanto ežerus priskiriama ežeruotiems duburiams (E). Germanto ežerą juosia miškingas (m4E), o Alsėdžių – sukultūrintas agrarinis (a4E) kraštovaizdis. Nuo ežeruatų duburių į pietus plyti smėlingos banguotos pakilumos kraštovaizdis (au'4B), kurį kerta pelkėtas Lušinės upės slėnis. Planuojamos teritorijos pietvakarinis kampas (Vilkaičių geomorfologinis draustinis ir jo pakraščiai) patenka į priemolingų moreninių kalvynų agrarinį miškingą (am2K') kraštovaizdį, o Užgirių ir Dievo Krėslo miškai – į šių kalvynų miškingą (m3K') kraštovaizdį. Teritorija abipus plento Šiauliai–Palanga (magistralinio kelio A11) patenka į smėlingų fliuvioglacialinių kalvynų miškingą (m3K) kraštovaizdį, kurį šiaurėje keičia moreninis kalvyngūbris su miškingu ežeruotu kraštovaizdžiu (me2G) – Buožėnų geomorfologinis draustinis ir jo pakraščiai (12 pav.).

Didžiąją planuojamos teritorijos dalį užima ežeruoto duburio (E), smėlingos banguotos pakilumos (B), smėlingo fliuvioglacialinio kalvyno (K) ir moreninio kalvyngūbrio (G) kraštovaizdžiai, kurie pagal Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą dėl santykinai mažo ploto šalyje pripažįstami prigimtaine šalies kraštovaizdžio vertybe.

Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas nustato 8-ių apibendrintų kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo strategijų sistemą, kurią sudaro 17 konkrečių kraštovaizdžio tvarkymo reglamentų krypčių.

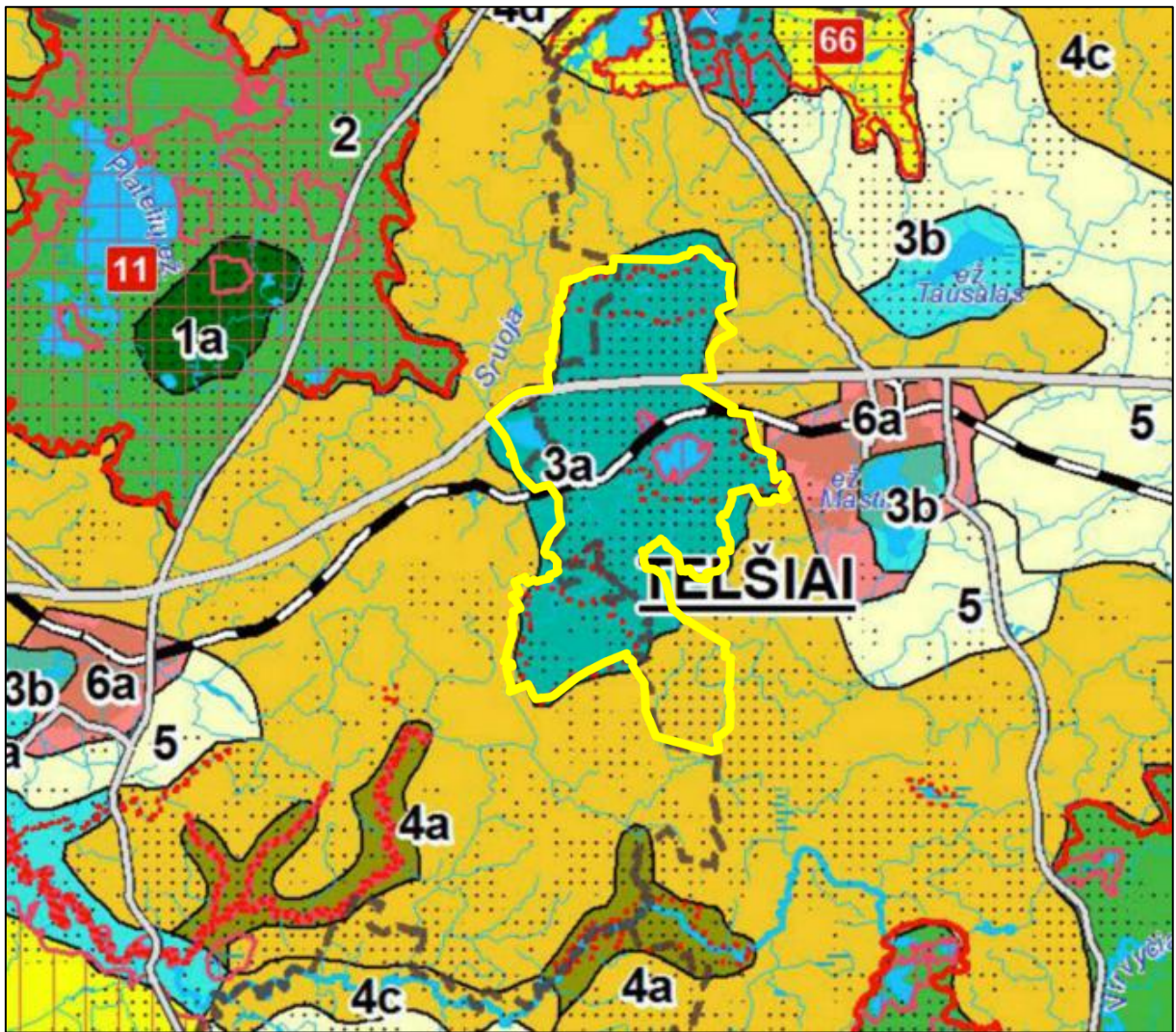

12 pav. Iškarpa iš Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinio [17]. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.

Planuojama teritorija patenka į C tvarkymo reglamentų formavimo strategijos kryptį, kurią sudaro 3a – rekreacinio naudojimo ir dalinės konservacinės apsaugos reglamentai (13 pav.). Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane pasirinktos strategijos kryptį nulėmė planuojamoje teritorijoje siūlytas rekreacinis parkas (12 pav.), nes esamiems valstybiniais (nacionaliniams ir regioniniams) parkams plačiausiai taikyta ypač didelę konservacinę bei rekreacinę vertę turinčių teritorijų tvarų naudojimą ir vertybių išsaugojimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategija (B strategija) ir joje numatyta 2 – integruotos konservacinės apsaugos ir rekreacinio naudojimo reglamentų kryptis. Nežiūrint skirtingų strategijų abu reglamentai iš esmės paremti rekreacinio naudojimo ir konservacinės apsaugos derinimu.

Planuojamą teritoriją juosia bioprodukcinio naudojimo racionalų ekologinį reguliavimą užtikrinančių tvarkymo reglamentų formavimo strategijos teritorijos (D strategija). Ši strategija apima pagrindines gamtinio karkaso kraštovaizdžio ekologinio kompensavimo teritorijas su 4c – tausojančio bioprodukcinio naudojimo reglamentais, kurie čia apima ekologinių apribojimų reikalaujančius moreninius kalvynus.

Ties Telšiais planuojama teritorija atsiremia į esamų ir perspektyvių urbanizacijai skirtų teritorijų tvarkymo reglamentų formavimo strategijos teritoriją (F strategija), kuriai nustatyta 6a – ekstensyvios urbanizacijos reglamentų kryptis.

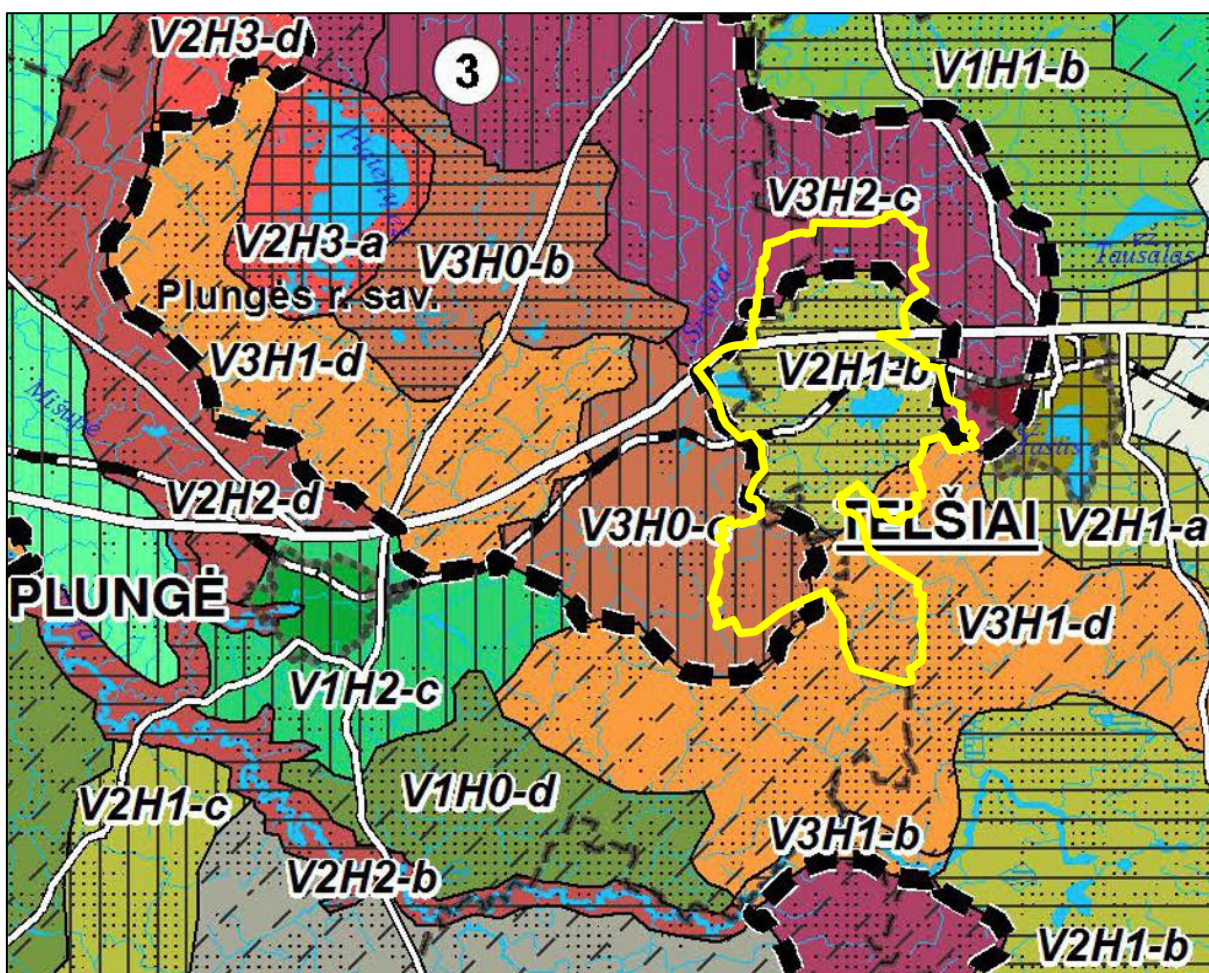

13 pav. Iškarpa iš Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio tvarkymo reglamentavimo krypčių brėžinio [17]. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.

Planuojamos teritorijos vizualinė struktūra regioniniu aspektu pagal Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą [17] (14 pav.) priklauso 4 pagrindiniams vizualinės struktūros tipams:

- V2H1 vidutinio raiškumo vertikalios sąskaidos pusiau uždarų erdvių kraštovaizdis, kuris apima Germanto ir Alsėdžių ežerų apylinkes, teritorijas ties Lieplauke, geležinkeliu ir magistraliniu keliu A11;
- V3H0 ypač raiškios vertikalios sąskaidos uždarų erdvių kraštovaizdis, kuris apima Vilkaičių apylinkes;
- V3H1 ypač raiškios vertikalios sąskaidos pusiau uždarų erdvių kraštovaizdis, kuris apima Dievo Krėslo mišką;
- V3H2 ypač raiškios vertikalios sąskaidos pusiau atvirų erdvių kraštovaizdis, kuris apima Buožėnų kalvyngūbrį.

Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas nustato 27 ypač saugomo šalies vizualinio estetinio potencialo arealus ir vietas. Didelė planuojamos teritorijos dalis, šiauriniai ir pietvakariniai pakraščiai (Buožėnų ir Vilkaičių geomorfologiniai draustiniai), patenka į arealą Nr. 3 – Platelių kalvotąjį ežeryną (14 pav.).

14 pav. Iškarpa iš Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano Kraštovaizdžio vizualinio estetinio potencialo brėžinio [17]. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.

Vertingiausių Lietuvos kraštovaizdžio panoramų apžvalgos taškų sąrašas, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2022 m. kovo 10 d. įsakymu Nr. D1-67 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. spalio 31 d. įsakymo Nr. D1-885 „Dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, planuojamoje teritorijoje yra du apžvalgos taškai (18 lentelė). Šios panoramos vietos buvo numatytos Plungės ir Telšių rajonų savivaldybių bendruosiuose planuose.

18 lentelė. Vertingiausių Lietuvos kraštovaizdžio panoramų apžvalgos taškų sąrašas planuojamoje teritorijoje.

Eil. Nr. sąrašas	Pavadinimas	Koordinatės	
		X	Y
225.	Paežerės kaimas (apžvalgos vieta)	378652	6207100
266.	Germanto ežero apylinkės (apžvalgos vieta)	383453	6206050

Pagal kraštovaizdžio etnokultūrinį rajonavimą planuojama teritorija priskiriama Žemaitijos etnokultūrinei zonai ir patenka į etnokultūrinio kraštovaizdžio IIb pozonę – kalvotosios Žemaitijos viensėdžių kraštovaizdį [7].

8. Kultūros paveldas

8.1. Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių tinklas ir pagrindiniai bruožai

Planuojamoje teritorijoje iš viso yra 18 kompleksinių ir pavienių kultūros paveldo objektų (įskaičiuojant objektus, sudarančius kompleksus, pavienių kultūros paveldo objektų skaičius siektų 39). Kultūros paveldo objektų sąrašas su vertingųjų savybių aprašais pridedamas (1 priedas).

Kultūros paveldo objektų teritorinis pasiskirstymas planuojamoje teritorijoje netolygus – daugiausia objektų yra šalia Telšių miesto, rytinėje planuojamos teritorijos dalyje, kur yra išsidėsčiusios dvarų sodybos ir keli didesni archeologiniai objektai. Į esamus draustinius patenka tik du kultūros paveldo objektai – Buožėnų piliakalnis su gyvenvietė (Buožėnų geomorfologiniame draustinyje) ir Abokų kaimo koplytėlė (Vilkaičių geomorfologiniame draustinyje). Išskirtine verte pasižymi kultūros paveldo objektų sanauja ties Džiuginėnais (Džiuginėnų dvaro sodyba, Džiuginėnų piliakalnis su gyvenvietė, senovės gyvenvietė, kapinynas) ir Dievo Krėslo kalnas.

Vertinant pagal vertingųjų savybių pobūdį, gausiausia kultūros paveldo objektų grupė – archeologijos paveldas, neretai pasižymintis ir mitologinėmis, kraštovaizdžio, istorinėmis vertybėmis (visų kultūros paveldo objektų vertingųjų savybių pobūdis pateikiamas 1 priede): Abokų, Buožėnų, Džiuginėnų piliakalniai, senovės gyvenvietės, Džiuginėnų, Siraičių, Užgirių, kapinynai, Eivydų pilkapynas, Dievo Krėslo, Eivydų ir Vorkalnio kalnai. Archeologinio paveldo objektams būdinga pritaikymo lankymui, pasiekiamumo, atskleidimo problematika. Dalis šių objektų sunkiau pasiekiami, trūksta nuorodų, arba jos yra tik iš vienos pusės (pvz. Buožėnų piliakalnis), kai kurie objektai keliais ar takais nepasiekiami (pvz., Abokų piliakalnis, Eivydų kalnas), o įrengti standartiniai informaciniai stendai šiuolaikinėje visuomenėje nėra pakankamai paveikūs. Vizualinę taršą kelia panoramoje už Eivydų kalno matomas ryšio bokštas.

Architektūros paveldui priskiriamos Džiuginėnų dvaro sodyba (5 objektai), Siraičių dvaro sodyba (10 objektų), Vartai su Pietos ir Kristaus, nešančio kryžių, skulptūromis, koplytėlės (3 objektai). Visų šių objektų būklė įvairi, yra autentiškumo praradimų, su autentiškais nederančių sprendimų ir medžiagų. Didelė problema – dvarų sodybų ir jų statinių priklausymas atskiriems savininkams, padalijimas sklypais, apsunkinantis dvarų sodybų integralumo išsaugojimą ir vieningą tvarkymą (ypač tai pasakytina apie Siraičių dvaro sodybą), ūkinių pastatų panauda. Privati fragmentuota nuosavybė kelia iššūkių lankymui, kurį plėtojant reikia įvertinti galimai skirtingus valdytojų poreikius, taip pat kyla privatumo, prieinamumo, vizualinės taršos ir panašūs iššūkiai. Vizualinės taršos problematika aktuali abiejose dvarų sodybų teritorijose, čia yra menkaverčių vėlyvesnių statinių ir savaiminių želdinių. Pažymėtina, kad vizualinę taršą taip pat kelia prie Lieplaukės bažnyčios stovintis pagal paskirtį nebenaudojamas vandens bokštas su ryšio antonomis.

Tipologiškai išsiskiria inžinerinio paveldo objektas – geležinkelio tiltas (u. k. 26979).

Su Antrojo pasaulinio karo ir pokario istorija sietinas Užgirių kaimo senųjų kapinių ir Lietuvos partizanų kapo kompleksas, taip pat – formaliai į KVR neįrašytos svarbios atminties vietos Dievo Krėslo miške, susijusios su Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės partizanis: mūšio ir partizanų žūties vietos, atkurtos žeminės (bunkeriai), atminimo koplytstulpis.

Vertinant kultūros paveldo vertybių lankymo potencialą, aktuali centro-periferijos problematika: pagrindiniu kultūrinio turizmo traukos centru regione pozicionuojamas Telšių

miestas (senamiestis), su jame esančiais įvairialybiais kultūros paveldo objektais, toliau seka ne planuojamoje teritorijoje esantys objektai, pvz., Biržuvėnų dvaro sodyba, Varniai, Šatrijos piliakalnis. Planuojamos teritorijos kultūros paveldo objektai, ypač esantys Telšių kaimynystėje, atsiduria ir šešėlyje, ir kartu patogioje pozicijoje, jei būtų tinkamai aktualizuoti.

Planuojamoje teritorijoje vietovių nėra, tačiau yra 5 kompleksai (19 lentelė).

19 lentelė. Planuojamoje teritorijoje esantys kompleksiniai kultūros paveldo objektai.

Nr.	Pavadinimas	KVR kodas	Sandara	Vertingųjų savybių pobūdis	Gali būti rengiamas SP	Pastabos
1.	Buožėnų piliakalnis su gyvenvieta	24517	kompleksas	Archeologinis, kraštovaizdžio, mitologinis	Ne	
2.	Džiuginėnų dvaro sodyba	733	kompleksas	Archeologinis, architektūrinis, kraštovaizdžio, memorialinis, želdynų.	Ne	
3.	Džiuginėnų piliakalnis su gyvenvieta	24527	kompleksas	Archeologinis, kraštovaizdžio, mitologinis.	Ne	
4.	Siraičių dvaro sodyba	742	kompleksas	Architektūrinis, kraštovaizdžio, memorialinis	Taip	Ribos nesutampa su sklypų ribomis
5.	Užgirių kaimo senųjų kapinių ir Lietuvos partizanų kapo kompleksas	45161	kompleksas	Istorinis, memorialinis.	Ne	

Vienas kompleksinis paveldo objektas – Siraičių dvaro sodyba (u. k. 742) – atitinka Nekilnojamojo kultūros paveldo planų rengimo kriterijus, nustatytus Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių 3.2 punkte, todėl yra analizuojamas plačiau.

Siraičių dvaro sodyba iki 1871 m. priklausė grafų Opulskių giminei. 1905 m. dvare pastatytas kryžius 1863 m. sukilimo dalyviams atminti. Paskutinysis Opulskių giminės dvaro savininkas (Jurgio Opulskio sesers Gertrūdos anūkas) – dailininkas Leopoldas Petras Andrijauskas, į dvarą persikėlęs po tėvo mirties 1910 m. ir gyvenęs čia iki mirties 1947 m. Šiuo metu dvaro sodyba priklauso skirtingiems savininkams, rūmuose įrengti butai [18].

Sodybos kompleksą sudaro net 10 kultūros paveldo objektų:

1. Siraičių dvaro sodybos rūmai (26999);
2. Siraičių dvaro sodybos namas (27000);
3. Siraičių dvaro sodybos svirnas (27001);
4. Siraičių dvaro sodybos tvartas I (27002);
5. Siraičių dvaro sodybos tvartas II (27003);
6. Siraičių dvaro sodybos ūkinis pastatas (27004);
7. Siraičių dvaro sodybos skalbykla (27005);
8. Siraičių dvaro sodybos kumetynas (27006);
9. Siraičių dvaro sodybos kalvė (27007);
10. Siraičių dvaro sodybos šulinys (27008).

Be jų teritorijoje yra 1 vertingųjų savybių požymių turintis objektas (kryžius) ir 20 kitų objektų (nevertingų statinių).

NKPVT Aktu nustatytos šios pagrindinės komplekso vertingosios savybės: sodybos planinės erdvinės, tūrinės struktūros tipas – daugiaerdvis, su viena centrine erdve (reprezentacinės sodybos dalies kiemas), dominuoja kompozicinis centras – rūmai, apie kuriuos išdėstyti išlikę pastatai – namas, svirnas, du tvartai, ūkinis pastatas, skalbykla, kumetynas, kalvė, šulinys bei želdinių liekanos ir vandens telkinių sistemos liekanos; mažoji architektūra – kryžius; reljefas; keliai (Telšių–Plungės kelias, nuo jo atsišakojantis P kryptimi gruntinis kelias į dvaro sodybos centrinę dalį bei kelio atkarpa vedanti iki skalbyklos); medžių grupės, pavieniai medžiai, alėjų fragmentai (sodybos apželdinimo pobūdis pakitęs, parkas neišlikęs); vandens sistemos liekanos: tarpusavyje susisiekiančių tvenkinių grandinės V ir P dvaro sodybos dalyse bei pavieniai telkiniai (kūdras) šiaurinėje sodybos dalyje (daugelis vandens telkinių užpelkėję, apaugę) [19].

Daugumos pastatų būklė patenkinama, tačiau dalis jų (pvz., ūkinis pastatas) yra labai prastos, avarinės būklės. Be to, lyginant su 2004 m. (Dvarų duomenų baze) [20] galima konstatuoti autentiškumo praradimus – pakeistos langų angos, sudėti plastikiniai langai, įrengti priestatai, nebūdinga fasadų apdaila. Nors šiek tiek sumažėjo (2 vnt.) ne dvaro laikotarpio statinių, nevertingų statinių visgi yra labai daug, jie keičia originalią dvaro sodybos erdvinę struktūrą. Dar labiau erdvinė struktūra ir funkcinė logika pažeista dėl dvaro sodybos teritorijoje aplink pavienius pastatus suformuotų žemės sklypų, kurie tveriami, apželdinami aklinomis gyvatvorėmis. Teritorijoje daug vizualinės taršos – gausu ne tik menkaverčių statinių, bet ir namelių ant ratų, galimai nebenaudojamų transporto priemonių, šiukšlių, savaiminių menkaverčių želdinių ir pan.

Išsamus Siraičių dvaro sodybos vertingųjų savybių sąrašas ir teritorijos ribų planas pridedami (2 priedas, 3 priedas).

8.2. Kultūros paveldo apskaita

Kompleksinių kultūros paveldo objektų, kuriems būtų būtina tikslinti duomenis, vadovaujantis Saugomų teritorijų specialiųjų planų rengimo taisyklių (toliau – Taisyklės) 21.1.6 punktu, nenustatyta.

Dalis pavienių kultūros paveldo objektų nėra tinkamai lokalizuoti KVR GIS duomenų bazėje, o apskaita ne visada atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Pavyzdžiui, Vartams su Pietos ir Kristaus, nešančio kryžių, skulptūromis (u. k. 15182) nėra parengta šiuo metu galiojančius teisės aktų reikalavimus atitinkanti apskaitos dokumentacija, objektas nėra tinkamai lokalizuotas. KVR nurodoma, kad Buožėnų piliakalnis su gyvenvieta turi 2 000 000 m² ploto apsaugos zoną, tačiau ji nėra lokalizuota KVR žemėlapyje.

Dalies objektų ribos nesutampa su kadastrinių sklypų ribomis. Atkreiptinas dėmesys į Džiuginėnų piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24527) teritorijos ribas (TRP parengtas 2022-12-30, aktas patvirtintas 2023-05-17), kurios nesutampa su 2025 m. suformuoto konservacinės paskirties sklypo ribomis. Šiaurėje į šio objekto teritoriją patenka Juzefo Perkovskio gatvės atkarpa, privačių namų valdų sklypų dalys. Siraičių dvaro sodybos teritorijos ribos taip pat daugelyje vietų nesutampa su žemės sklypų ribomis. Rekomenduojama ribų nesutapimus ateityje peržiūrėti, jei atsirastų naujų tyrimų duomenų.

Išsami informacija apie kiekvieno planuojamoje teritorijoje esančio kultūros paveldo objekto apskaitos dokumentaciją pateikta 1 priede.

8.3. KVR neregistruoti kultūrinės vertės turintys objektai

Planuojamoje teritorijoje yra nemažai galimai vertingųjų savybių turinčių objektų. Dalis jų įtraukti į Nekilnojamojo kultūros paveldo inventorių.

Iš KVR neregistruotų kultūrinės vertės turinčių objektų pažymėtini:

- Lieplaukės šv. Jurgio bažnyčia (Vorkalnio g. 4, Lieplaukės k., Telšių r. sav.) ir klebonija su varpine. Galėtų sudaryti vientisą kompleksinį kultūros paveldo objektą su Vartais su Pietos ir Kristaus, nešančio kryžių, skulptūromis (u. k. 15182);
- buvusios Kęstaičių šv. Roko bažnyčios vieta (Kęstaičių kryžiai). Objektas lankomas, prižiūrimas, yra suformuotas konservacinės paskirties žemės sklypas. Įvertinus jo reikšmę katalikų pasipriešinimo carinės Rusijos politikai istorijoje (pasipriešinimas bažnyčios uždarymui čia vyko anksčiau, nei daug plačiau žinomos, tačiau savo esme tapačios Kražių skerdynės), rekomenduojama apsvarstyti galimybę objektą įrašyti į KVR, nustatant istorinį ir (ar) memorialinį vertingųjų savybių pobūdį;
- Dievo Krėslo miškas – viena paslaptiniausių Žemaitijos šventviečių su Dievo Krėslo kalnu (u. k. 21457) ir šalia esančiu Katino ežeru [31, p. 349]. Ši miškinga vietovė – žemaičių ir kuršių gentis skyrusios tarpentinės dykros dalis. Šis miškas taip pat mena pokario partizaninį pasipriešinimą sovietinei okupacijai, jame veikė Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės Žarėnų kuopos partizanai [32, p. 48]. Miške yra keletas privačia iniciatyva įrengtų memorialinių vietų: įamžintos mūšio ir partizanų žūties vietos, atkurta žeminė, pastatytas atminimo koplytstulpis. Šių vietų formalus įpaveldinimas nėra būtina apsaugos priemonė, tačiau gali būti svarstomas;
- senosios kapinės (Brazdeikių, Buožėnų, Drūkčių, Irkinių, Kęstaičių, Lieplaukės, Pagermančio, Paragų, Vilku, Žvirblaičių k.) ir senkapis su XV-XVI m.e.a. gr. kp. (Pagermančio k., šalia kelio į Alsėdžius ir saugomo objekto – koplytėlės u. k. 14206). Pažymėtina, kad šioms laidojimo vietoms (išskyrus kapines Paragų k.) yra suformuoti konservacinės paskirties žemės sklypai;
- Lieplaukės geležinkelio stoties statinių kompleksas;
- pakelių koplytėlės (Džiuginėnų ir Siraičių dvarų sodybų šiauriniuose pakraščiuose, prie Telšių–Alsėdžių kelio Pagermančio ir Kęstaičių k.). Pažymėtina, kad planuojamoje teritorijoje išlikusi Žemaitijos etnokultūriniam regionui būdinga koplytėlių ir koplytstulpių statybos tradicija, kurią tikslinga puoselėti; ji yra neatsiejama šio regiono tradicinio kraštovaizdžio ir kultūros paveldo dalis;
- memorialiniai paminklai Vilkaičių k. (Vilkaičių geomorfologiniame draustinyje);
- mitologiniai objektai ir vietos: Siraičių Velnio akmuo (Siraičių dvaro sodybos šiauriniame pakraštyje, prie Telšių–Lieplaukės kelio), Lieplaukės Prebuto (Bermonto) kalnas, Lieplaukės Stovylo kalnas, Šventupis (vieta, kur Brizgų upalį kerta Lieplaukės–Alsėdžių kelias).

Siekiant atskleisti potencialius kultūros paveldo objektus, rekomenduojama aktyviau plėtoti kultūros paveldo inventorizavimą, įtraukiant ir visuomenę, visuomenines organizacijas.

9. Socialinė ir ekonominė apžvalga

2021 m. surašymo duomenimis, planuojamoje teritorijoje gyveno 677 gyventojai⁴, dauguma – Telšių rajono savivaldybėje. Lyginant 2021 ir 2011 m. surašymų duomenis matome, kad per 10 metų gyventojų skaičius planuojamoje teritorijoje sumažėjo 18,3 % (20 lentelė). Per tą patį laiką Lietuvoje gyventojų skaičius sumažėjo 7,6 % [21]. Didelis gyventojų skaičiaus sumažėjimas būdingas nuo didmiesčių nutolusioms kaimiškoms vietovėms, kurios pasižymi nepalankiomis demografinėmis tendencijomis – gyventojų senėjimu, dideliu mirtingumu, mažu gimstamumu, neigiamu migracijos saldo. Nors Žemaitijos regiono situacija šiuo požiūriu kiek geresnė nei rytinių ir pietinių šalies regionų, neigiamos demografinės tendencijos ir čia yra ryškios.

20 lentelė. Gyventojų skaičius ir jo pokytis planuojamoje teritorijoje ir jos dalyse 2011 ir 2021 m. surašymų duomenimis.

Teritorija, vietovė	Plotas (ha)	Gyventojų skaičius 2011 m.	Gyventojų skaičius 2021 m.	Pokytis	Pokytis (%)	Gyv. tankis 2021 m. (gyv./km ²)
Planuojama teritorija	8752	829	677	-152	-18,3	7,7
Plungės r. dalis	1913	118	89	-29	-24,6	4,7
Telšių r. dalis	6839	711	588	-123	-17,3	8,6
Lieplaukės k.	375	257	204	-53	-20,6	54,4
Džiuginėnų k. dalis	107	137	129	-8	-5,8	120,1

Planuojama teritorija gyvenama retai, gyventojų tankis joje siekia vos 8 gyv./km². Didesniu nei šalies vidurkis (43 gyv./km²) gyventojų tankiu pasižymi tik didžiausios gyvenvietės – Lieplaukės ir Džiuginėnų kaimai (20 lentelė).

Telšių miestas (22,6 tūkst. gyventojų) yra pagrindinis administracinis ir ekonominis centras nagrinėjamoje teritorijoje, save pozicionuojantis Žemaitijos sostine. Telšiai per pastaruosius kelis dešimtmečius iš ganėtinai atsilikusio, stagnuojančio rajono centro tapo vienu gražiausių šalies miestų, kuris pritraukia vis daugiau turistų. Prie to labai prisidėjo didelės investicijos į viešosios infrastruktūros ir viešųjų erdvių sutvarkymą tiek mieste (ypač paminėtinas Masčio ežero šiaurinių pakrančių sutvarkymas ir įveiklinimas), tiek gretimose teritorijose, dėmesys miesto istorinio identiteto atskleidimui. Tačiau ir Telšių mieste 2011–2021 m. gyventojų skaičius sumažėjo 12 %, gyventojai senėja, mažėja vaikų, o jaunimas išvyksta. Su panašiomis demografinėmis problemomis susiduria dauguma šalies miestų.

Į planuojamą teritoriją patenka labai nedidelė Telšių miesto dalis (8,7 ha), kurioje gyventojų nėra – plyti naujosios miesto kapinės ir archeologinių kultūros paveldo objektų teritorijos. Į planuojamą teritoriją patenka 30 kaimų ar jų dalių. Dviejų kaimų (Vilkų ir Kantaučių) dalyse sodybų ir gyventojų nėra. Pusė (49 %) planuojamos teritorijos gyventojų gyvena Lieplaukės kaime ir Džiuginėnų kaimo dalyje. Lieplaukės kaimas istoriškai buvo miestelis, tačiau dėl netoliese esančio Telšių miesto konkurencijos XX a. neturėjo galimybių

⁴ Šiame skyriuje aptariami gyventojų, įmonių ir būstų statistiniai duomenys, gauti iš Valstybės duomenų agentūros (buv. Lietuvos statistikos departamento). Vertinant 2021 m. surašymo duomenis reikia turėti omenyje, kad šis surašymas vyko ne apklausos būdu, bet surenkant duomenis iš valstybės registru. Tai turi įtakos gyventojų duomenims, nes žmonės dėl įvairių priežasčių gyvenamą vietą ne visada deklaruoja ten, kur realiai gyvena.

augti. Pastaruoju metu gyventojų skaičius Lieplaukėje gerokai sumažėjo, buvo uždaryta mokykla. Kaime yra šv. Jurgio bažnyčia, parduotuvė, veikia aktyvi bendruomenė, kuri naudoja buvusios mokyklos patalpas ir stadioną, šalia kaimo yra geležinkelio stotis. Tuo tarpu su Telšių miestu besiribojantis Džiuginėnų kaimas yra priemiestinė gyvenvietė, čia pamažu plečiasi gyvenamosios teritorijos ir ateityje gyventojų skaičius augs. Per 10 metų visame Džiuginėnų kaime gyventojų skaičius padidėjo nuo 219 iki 249 ir aplenkė Lieplaukę, o į planuojamą teritoriją patenkančioje kaimo dalyje gyventojų skaičius tik nežymiai sumažėjo. Pažymėtina, kad Telšių miesto bendrajame plane Džiuginėnuose numatyta gyvenamųjų teritorijų plėtra.

Kaip ir bendrai šalyje, pastebima suburbanizacijos tendencija – vis daugiau žmonių apsigyvena miestų pakraščiuose, priemiestinėse gyvenvietėse bei kolektyviniuose soduose, kurie per pastaruosius kelis dešimtmečius kone visuotinai tapo gyvenamosiomis teritorijomis. Tai pasakytina ne tik apie Džiuginėnus, bet ir Užgirių kaimą, kurio didžioji dalis yra šalia planuojamos teritorijos – buvusius kolektyvinius sodus, kurie jau tapo priemiestine gyvenvietė; gyventojų skaičius šiame kaime per 10 metų padidėjo nuo 565 iki 780.

Lyginant 2011 ir 2021 m. planuojamos teritorijos gyventojų rodiklius (21 lentelė) galime pastebėti, kad per šį laikotarpį padidėjo vyrų ir darbingo amžiaus gyventojų dalis, pagerėjo gyventojų išsilavinimas. Dalis šių pokyčių susiję su seniausių gyventojų mirtingumu. Kita vertus, gerokai sumažėjo vaikų (nuo 154 iki 99). Tai atspindi bendrą visoje šalyje gyventojų senėjimo ir gimstamumo mažėjimo tendenciją. Planuojamos teritorijos gyventojų išsilavinimo rodikliai prastesni už šalies vidurkius – čia gerokai mažiau aukštesnįjį ir aukštąjį bei gerokai daugiau pagrindinį ir pradinį išsilavinimą turinčių gyventojų. Tai būdinga kaimiškoms vietovėms.

21 lentelė. Kai kurie planuojamos teritorijos gyventojų rodikliai (%) 2011 ir 2021 m. surašymų duomenimis.

Rodiklis	2011 m.	2020 m.	Pokytis
Vyrai	47,8	48,6	0,8
Moterys	52,2	51,4	-0,8
Amžius iki 14 m.	18,6	14,6	-4,0
Amžius 15–64 m.	60,1	67,5	7,4
Amžius 65 m. ir daugiau	21,4	17,9	-3,5
Su aukštuoju išsilavinimu	4,9	10,2	5,2
Su aukštesniuoju išsilavinimu	8,8	10,2	1,4
Su viduriniu išsilavinimu	23,5	30,3	6,8
Su pagrindiniu ir pradinu išsilavinimu	47,9	38,8	-9,0

Planuojamos teritorijos gyventojų pasiskirstymą pagal pagrindinį pajamų šaltinį galime matyti tik 2011 m. surašymo duomenyse, nes 2021 m. surašyme šie rodikliai nefiksuoti. 2011 m. 21 % planuojamos gyventojų pagrindinis pajamų šaltinis buvo iš darbo užmokesčio, 5 % iš nuosavo verslo, 46 % iš pensijos, stipendijos ar kitų socialinių išmokų, o šeimos ar kitų asmenų išlaikomi gyventojai sudarė 29 %. Atkreiptinas dėmesys į didelę išlaikomų asmenų (įskaitant pensijos ar kitų išmokų gavėjus) ir santykinai mažą dirbančiųjų dalį. 2021 m. duomenimis apie gyventojų veiklas, planuojamoje teritorijoje padaugėjo dirbančiųjų asmenų ir sumažėjo pensijos gavėjų, jie sudarė atitinkamai 37,5 % ir 20,5 % gyventojų.

Planuojamoje teritorijoje būstų skaičius 2011–2021 m. pakito nežymiai, vyrauja individualūs namai (22 lentelė). Surašymų duomenys nerodo gyvenamosios plėtros, tačiau, kaip minėta, potencialas ir galimybės tokiais plėtra yra į planuojamą teritoriją patenkančioje

Džiuginėnų kaimo pietvakarinėje dalyje, tarp Plungės gatvės ir Germanto kraštovaizdžio draustinio. Čia, ties J. Perkovskio gatve, jau suformuota nemažai namų valdų sklypų gyvenamajai statybai. Turimais duomenimis, šiuo metu dauguma planuojamoje teritorijoje esančių būstų turi vandentiekio (92 %) ir nuotėkų tvarkymo (88 %) sistemas, du trečdaliai (65 %) – ir centrinį šildymą. Būsto patogumų aspektu situacija per 10 metų stipriai pagerėjo.

22 lentelė. Būstų skaičius planuojamoje teritorijoje 2011 ir 2021 m. surašymų duomenimis.

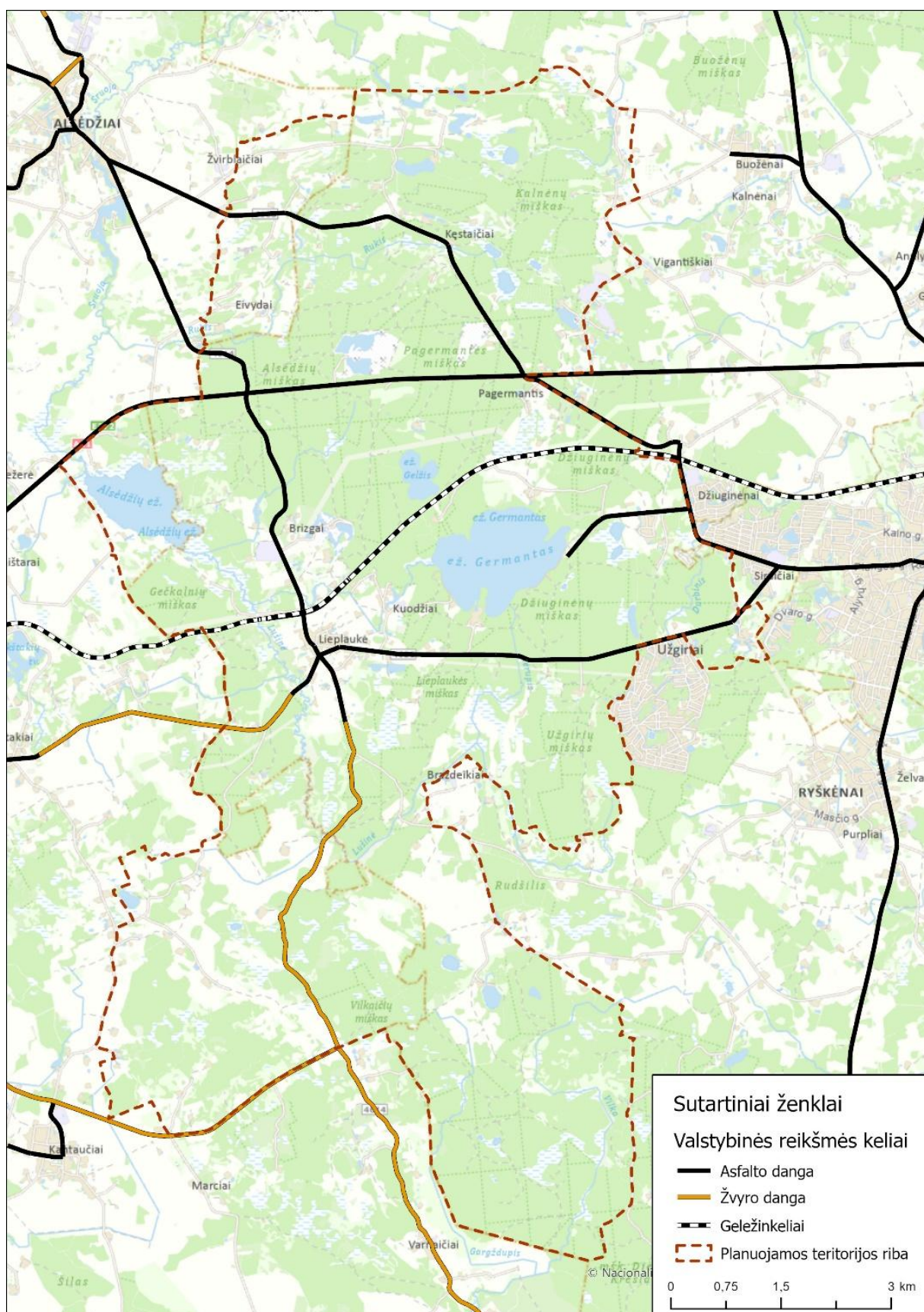
Rodiklis	2011 m.	2021 m.	Pokytis
Gyvenamųjų būstų skaičius	353	347	–6
Iš to daugiabučiuose	31	22	–9
Iš to ne daugiabučiuose	322	325	3

Lyginant oficialius 2015 ir 2024 m. įmonių duomenis, matomas didelis įmonių ir darbuotojų skaičiaus augimas planuojamoje teritorijoje: registruotų įmonių skaičius išaugo net 6 kartus, o darbuotojų skaičius – daugiau nei dvigubai (23 lentelė). Labiausiai padaugėjo įmonių prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo (nuo 1 iki 5), profesinės, mokslinės ir techninės, administracinės ir aptarnavimo veiklos (nuo 0 iki 4), pramoginės ir poilsio organizavimo bei kitos aptarnavimo veiklos (nuo 0 iki 3), statybos (nuo 1 iki 3) sektoriuose. Šiuo metu vidutinis darbuotojų skaičius įmonėje ~6. Iš to galima spręsti, kad dauguma naujų įmonių yra mažos. 2015–2022 m. planuojamoje teritorijoje registruotų įmonių pelnas išaugo tris kartus, nuo 6 iki 19 mln. Eur.

23 lentelė. Veikiančios įmonės planuojamoje teritorijoje.

Rodiklis	2015 m.	2024 m.	Pokytis
Veikiančių ūkio subjektų skaičius, metų pradžioje	3	19	16
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	0	1	1
Apdirbamoji gamyba, kasyba ir karjerų eksploatavimas bei kita pramonė	1	2	1
Statyba	1	3	2
Prekyba, transportas ir saugojimas, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos	1	5	4
Informacija ir ryšiai	0	1	1
Finansinė ir draudimo veikla	0	0	0
Nekilnojamo turto operacijos	0	0	0
Profesinė, mokslinė ir techninė, administracinė ir aptarnavimo veikla	0	4	4
Viešasis valdymas ir gynyba, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	0	0	0
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kita aptarnavimo ir namų ūkių veikla	0	3	3
Darbuotojų skaičius veikiančiuose ūkio subjektuose, metų pradžioje	57	123	66

Planuojamoje teritorijoje kelių tinklas gana gerai išvystytas. Daugelis susisiekimui tarp gyvenviečių svarbių kelių asfaltuoti, žvyrkeliai ir netgi miško keliai taip pat pakankamai geros būklės. Į planuojamą teritoriją patenka 29,7 km valstybinės reikšmės kelių (15 pav.). 23,4 km šių kelių yra asfaltuoti, o 6,3 km – žvyro danga. Taip pat į planuojamą teritoriją patenka 13,8 km Vilniaus–Klaipėdos geležinkelio atkarpa.

15 pav. Valstybinės reikšmės keliai planuojamoje teritorijoje ir jos apylinkėse VĮ Lietuvos automobilių kelių direkcijos duomenimis. Juoda spalva žymi asfalto dangą.

10. Ekogeologinės sąlygos

Planuojamoje teritorijoje vyraujantis kvartero darinių storis yra 100–200 m. Šie dariniai slūgso ant jūros ir vietomis triaso prekvartero uolienų paviršiaus. Planuojama teritorija patenka į Kęstaičių paralelinių moreninių gūbrių ruožą, Germanto fluvio-glacialinį duburį, Vilkų kauburiuotą fluvio-glacialinį klonį, kurį supa Medingėnų kalvotas moreninis masyvas (vakaruose) ir Krepštų paralelinių moreninių gūbrių ruožas (rytuose).

Kvartero storenė sudaryta daugiausia iš ledyno tirpsmo vandenų srautų suklotų nuogulų – tai fluvio-glacialinės nuogulos (29 %) iš smulkaus smėlio. Taip pat didelius plotus užima kraštiniai fluvio-glacialiniai dariniai (21 %) iš įvairaus grūdėtumo smėlio, ir kraštiniai glacialiniai dariniai (18 %) iš moreninio priemolio ir priesmėlio. Pelkės užima apie penktadalį (21 %) planuojamos teritorijos. Likusią dalį sudaro limnoglacialinės (~8 %) nuogulos iš molio ir aleurito. Mažiausią dalį sudaro aliuvio ir deliuvio (šlaitų) nuogulos (16 pav.).

Planuojamoje teritorijoje yra 2 požeminio gėlo vandens vandenvietės, iš kurių viena yra naudojama. Ši vandenvietė (Lieplaukės) yra Telšių r. sav., Lieplaukės k., Vorkalnio g., ją eksploatuoja UAB „Telšių vandenys“. Šiai vandenvietei yra nustatyta vandenvietės apsaugos zona – 1-oji juosta (rekomenduojama minimali griežto režimo juosta) ir 50 m spinduliu (įskaitant 1-ąją juostą) aplink vandenvietę – taršos apribojimo juosta. Nenaudojama požeminio gėlo vandens vandenvietė (Džiuginėnų) yra Telšių r. sav., Džiuginėnų k., ją eksploatavo UAB „Telšių vandenys“. Taip pat į planuojamą teritoriją ties Džiuginėnais, Siraičiais ir Užgirieis patenka Telšių I požeminio gėlo vandens vandenvietės 3-iosios juostos 3B sektorius (dydis apskaičiuojamas taip, kad cheminiai teršalai, patekę tiesiogiai į tarpsluoksninį eksploatuojamąjį vandeningąjį sluoksnį, nepasiektų vandenvietės per 15 metų).

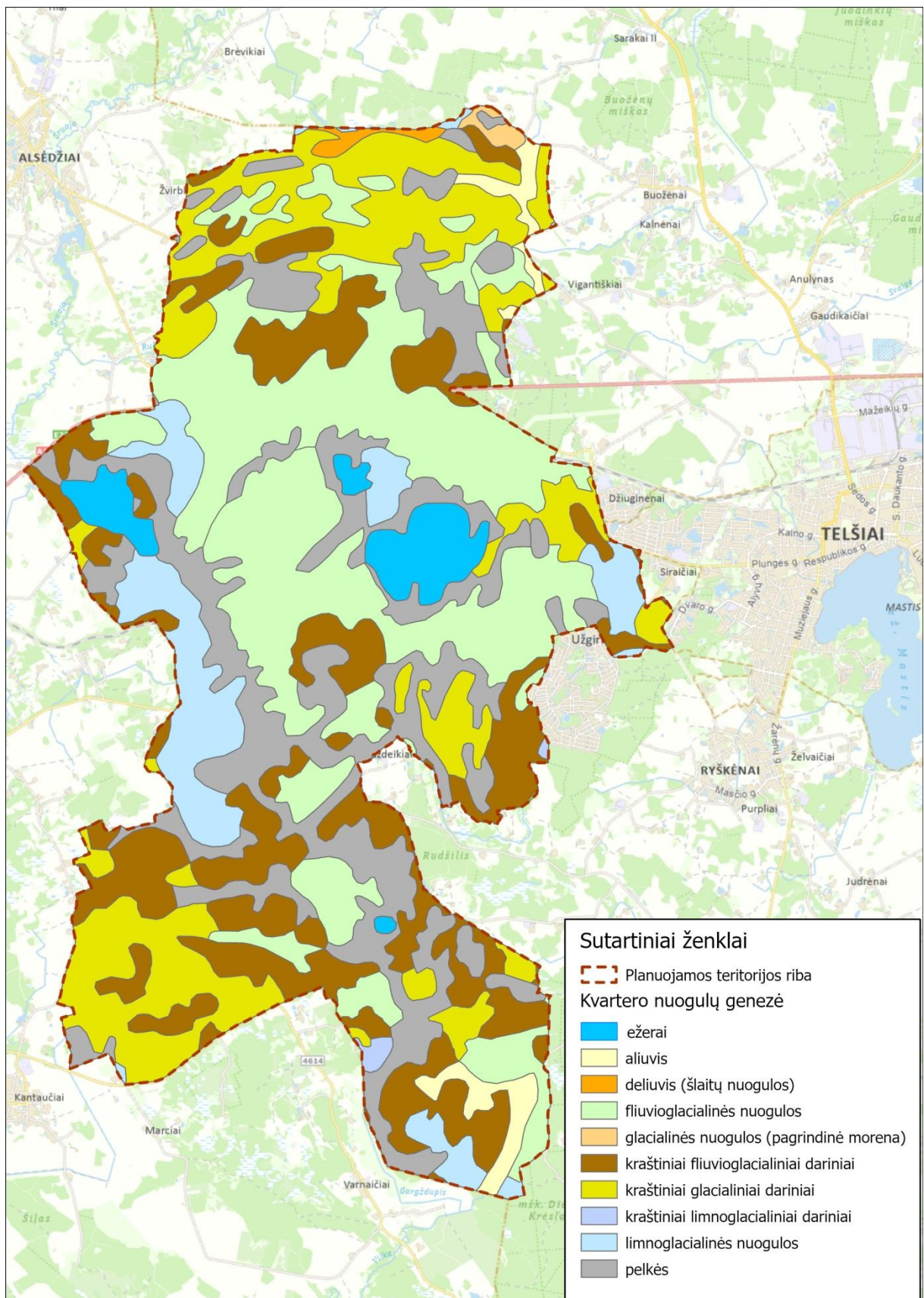
Žemės gelmių registro duomenimis, į planuojamą teritoriją patenka nemažai detalai išžvalgytų naudingųjų iškasenų telkinių ir karjerų. Dauguma jų išsidėstę šiaurinėje planuojamos teritorijos dalyje, arčiau magistralinio kelio A11 ir Šiaulių–Klaipėdos geležinkelio. Iš viso planuojamoje teritorijoje yra 7 detalai išžvalgyti naudingųjų iškasenų (smėlio ir žvyro) telkiniai (24 lentelė), 5 iš jų eksploatuojami. Bendras šių telkinių plotas 110 ha, iš jų naudojami (įrengti karjerai) 78 ha, nenaudojami 32 ha. Kasybos sklypai, kuriems išduoti leidimai naudoti žemės gelmių išteklius, užima 92 ha, tačiau ne visi kasybos sklypai naudojami. Kol kas nenaudojamas VI Valstybinės miškų urėdijos kasybos sklypas (Pagermančio telkinio vakarinė dalis, 8,3 ha) ir UAB „Vilbura“ kasybos sklypo vakarinė dalis (Brizgų telkinyje, 4,8 ha). Dar du eksploatuojami smėlio ir žvyro telkiniai – Naručių ir Brazdeikių – yra šalia planuojamos teritorijos (17 pav.).

Brizgų telkinį sudaro keturi plotai, patenkantys į UAB „Vilbura“ ir UAB „Berska“ kasybos sklypus. Vakarinis plotas (dalis UAB „Vilbura“ kasybos sklypo, 4,8 ha) dar nenaudojamas, iš dalies apaugęs mišku. Dviejuose naudojamuose plotuose (šiaurės rytinėje telkinio dalyje) susiformavę vandens telkiniai.

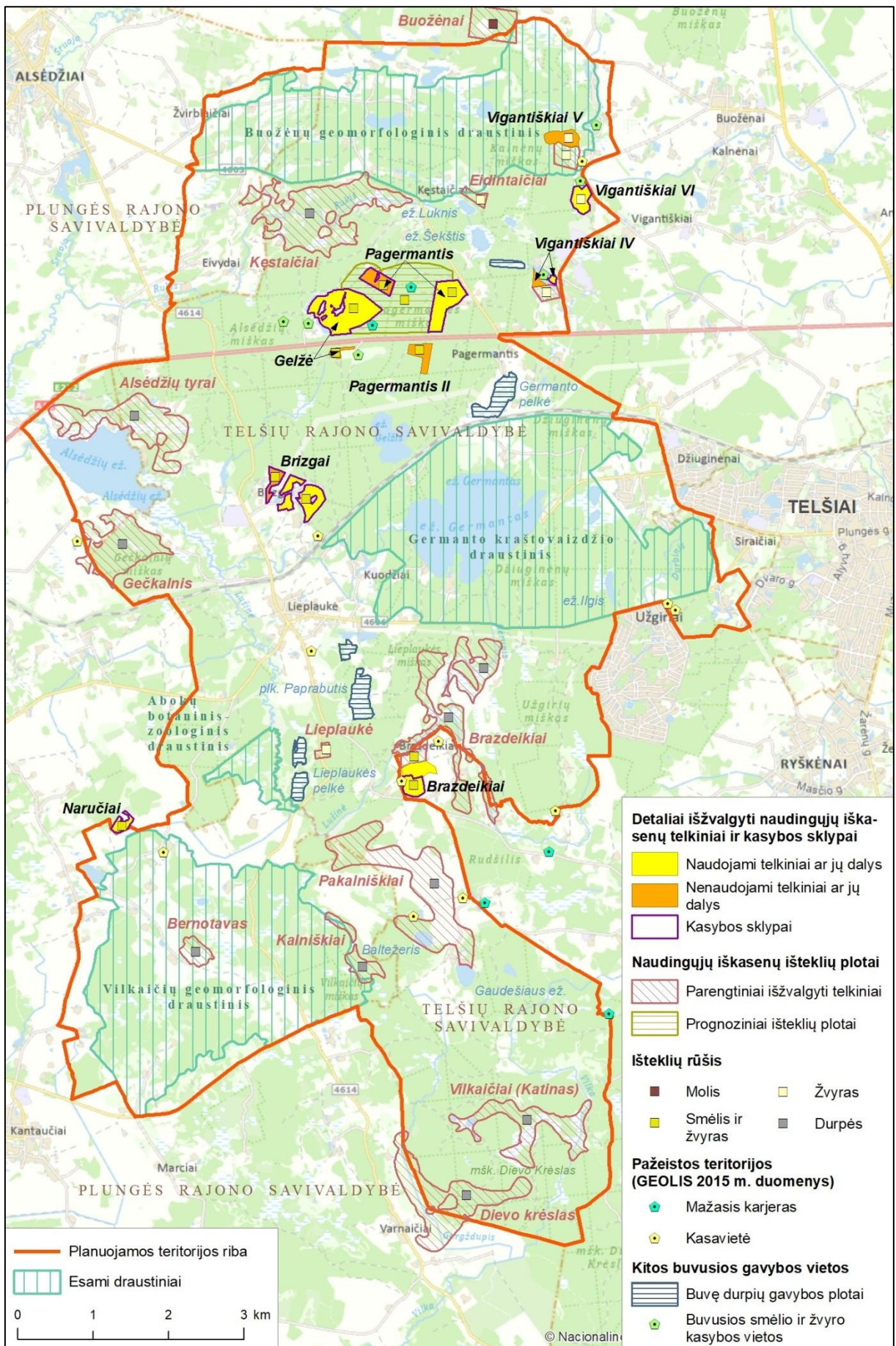
Gelžės telkinį sudaro du plotai. Eksploatuojamas didesnis šiaurinis plotas (UAB „Akmenresta“ kasybos sklypas, 35,1 ha), jo dalyje yra susiformavę vandens telkiniai. Mažesnis pietinis plotas (2,4 ha) nenaudojamas, patenka į valstybinės reikšmės miškus.

Pagermančio telkinį sudaro du plotai, sutampantys su kasybos sklypais. Eksploatuojamas didesnis rytinis kasybos sklypas (UAB „Telšių gelžbetonis“, 18,6 ha), vakarinis kasybos sklypas (VI VMU, 8,3 ha) kol kas nenaudojamas ir patenka į valstybinės reikšmės miškus. Rengiama dokumentacija šio sklypo atvėrimui ir eksploatavimui.

Pagermančio II telkinys (7 ha) nenaudojamas. Jis apima didesnę dalį UAB „Medveža“ priklausančio miškų ūkio paskirties žemės sklypo kadastro Nr. 7888/0004:46. Gautas savininko prašymas šio sklypo neįtraukti į steigiamą Germanto RP. Didžiojoje sklypo dalyje miškas iškirstas plynai ir nėra atsodintas, rengiama dokumentacija telkinio eksploatavimui.

16 pav. Kvartero nuogulų genezė planuojamoje teritorijoje.

17 pav. Naudingųjų iškasenų telkinių išsidėstymas planuojamoje teritorijoje. Ekogeologinių rekomendacijų žemėlapis (GEOLIS) ištrauka.

Vigantiškių IV telkinį sudaro du plotai. Eksploatuojamas mažesnis rytinis plotas (UAB „Ežerūna“ kasybos sklypas, 1,9 ha), didesnis vakarinis plotas nenaudojamas, iš dalies apaugęs mišku. Tarp šių plotų, išeksploatuoto karjero vietoje, telkšo 4,5 ha vandens telkinys.

Vigantiškių V telkinys (7,8 ha) nenaudojamas. Jis patenka į Buožėnų valstybinį draustinį, apima gūbrio dalį. Didžiojoje telkinio dalyje plyti pievos, pakraščiuose auga miškai. Vigantiškių VI telkinys (7,4 ha) naudojamas, sutampa su UAB „Ginstar“ kasybos sklypu.

Esami ir planuojami karjerai dar bus eksploatuojami ilgą laiką. Pagal parengtus žemės gelmių naudojimo planus, pabaigus gavybą daugelį karjerų numatoma rekultivuoti į miškus ir vandens telkinius. Urbanizavimo galimybė numatoma tik Brizgų telkinio rytiniame plote (žemės sklype unikalus Nr. 4400-4523-0848).

24 lentelė. Detaliai išžvalgyti naudingųjų iškasenų telkiniai planuojamoje teritorijoje.

Telkinys		Išteklų rūšis	Naudojamas	Plotas (ha)			
Kodas	Pavadinimas			Visas	Iš to naudojama	Iš to nenaudojama	Kasybos sklypai
4768	Brizgai	smėlis ir žvyras	taip	20,9	16,1	4,8	20,9
2145	Gelžė	smėlis ir žvyras	taip	37,5	35,1	2,4	35,1
4132	Pagermantis	smėlis ir žvyras	taip	26,9	18,6	8,3	26,9
5896	Pagermantis II	smėlis ir žvyras	ne	7,0	0,0	7,0	0,0
2144	Vigantiškiai IV	žvyras	taip	2,8	0,9	1,9	0,9
2126	Vigantiškiai V	žvyras	ne	7,8	0,0	7,8	0,0
4879	Vigantiškiai VI	žvyras	taip	7,4	7,4	0,0	7,4
Iš viso:				110,3	78,2	32,1	91,2

Į planuojamą teritoriją patenkančių parengtinių išžvalgytų telkinių ir prognozių išteklių plotų duomenys pateikiami 25 lentelėje ir 17 pav.

LGT informacinės sistemos GEOLIS geologinių reiškinių ir procesų posistemyje įrašų apie pavojingus geologinius reiškinius planuojamoje teritorijoje nėra. Vigantiškių k. įregistruotas vienas potencialus taršos židinytis – asfaltbetonio bazė. Bendras šio objekto pavojingumas aplinkai yra vidutinis.

GEOLIS duomenimis, į planuojamą teritoriją patenka 10 pažeistų teritorijų (2 mažieji karjerai ir 8 kasavietės, 17 pav.). Šių teritorijų duomenys nustatyti senokai, 2015 m. Pagal 2023 m. ortofotografinį žemėlapi šiuo metu kasybos požymiai matomi tik vienoje teritorijoje Brazdeikių kaime (700 m į šiaurės rytus nuo Baltežerio). Kitose teritorijose kasyba nevyksta, dalis jų jau rekultivuotos, sutvarkytos. Dviejose buvusiose kasavietėse suformuoti vandens telkiniai (kūdras), 2 buvę mažieji karjerai apsodinti mišku. 3 kasavietės apleistos, apauga medžiais ir krūmais, viena jų yra Vilkaičių geomorfologinio draustinio šiaurinėje dalyje, kitos dvi – Brizgų kaime (prie geležinkelio) ir Brazdeikių kaime (šiauriau Baltežerio).

Topografinių ir ortofotografinių žemėlapių duomenimis, planuojamoje teritorijoje yra keletas buvusių durpių gavybos plotų (17 pav.), kurie dabar nenaudojami (užleisti), jų vietoje telkšo šlapynės. 4 tokie plotai (29,5 ha, Lieplaukės ir Paprabučio pelkių dalys) yra į pietus nuo Lieplaukės kaimo, vienas (15,9 ha, Germanto pelkės dalis) – Pagermančio kaime šiauriau geležinkelio, dar vienas (3,9 ha) – Pagermantės miške į pietryčius nuo Šekščio ežero.

25 lentelė. Parengtiniai išžvalgyti naudingųjų iškasenų telkiniai ir prognozinių išteklių plotai planuojamoje teritorijoje.

Telkinys		Išteklių rūšis	Plotas (ha)	Pastabos
Kodas	Pavadinimas			
Parengtiniai išžvalgyti telkiniai				
1047	Alsėdžių tyrai	durpės	72,2	Į šiaurę nuo Alsėdžių ežero.
308	Bernotavas	durpės	11,0	Patenka į Vilkaičių geomorfologinį draustinį.
1043	Brazdeikiai	durpės	86,5	Į pietus nuo Germanto kraštovaizdžio draustinio. Pietiniai pakraščiai nepatenka į planuojamą teritoriją.
972	Dievo krėslas	durpės	81,3	Į planuojamą teritoriją patenka rytinė telkinio dalis (Dievo Krėslo miške).
1050	Gečkalnis	durpės	58,9	Piečiau Alsėdžių ežero, didžioji dalis Gečkalnio miške. Pietvakariniai pakraščiai nepatenka į planuojamą teritoriją.
307	Kalniškiai	durpės	16,8	Dalis telkinio patenka į Vilkaičių geomorfologinį draustinį.
1017	Kęstaičiai	durpės	102,4	Alsėdžių miško šiaurinėje dalyje, piečiau Buožėnų geomorfologinio draustinio.
1018	Pakalniškiai	durpės	112,8	
1023	Vilkaičiai (Katinas)	durpės	56,6	Dievo Krėslo miške
2128	Buožėnai	molis	26,1	Į planuojamą teritoriją patenka pietrytinis telkinio kampas.
2131	Eidintaičiai	žvyras	4,2	Kalnėnų miške prie Luknio ežero, šiaurinis pakraštys patenka į Buožėnų geomorfologinį draustinį.
2125	Lieplaukė	žvyras	2,9	Lieplaukės miške prie rajoninio kelio Nr. 4614 Žarėnai–Lieplaukė–Alsėdžiai
2144	Vigantiškiai IV	žvyras	5,6	Piečiau detalai išžvalgyto Vigantiškių IV telkinio.
2126	Vigantiškiai V	žvyras	9,4	Buožėnų geomorfologiniame draustinyje, piečiau detalai išžvalgyto Vigantiškių V telkinio.
Iš viso:			646,7	
Prognoziniai išteklių plotai				
4132	Pagermantis	Smėlis ir žvyras	82,8	Pagermantės miške, tarp detalai išžvalgytų Pagermančio ir Gelžės telkinių.

Nagrinėjant topografinius ir ortofotografinius žemėlapius nustatyta keletas seniau naudotų smėlio ir žvyro gavybos vietų (17 pav.). Dvi tokios vietos Alsėdžių miške (į vakarus nuo Gelžės karjero) jau rekultivuotos ir apsodintos mišku, patenka į valstybinės reikšmės miškus. Viena vieta (Pagermantės miške, prie Gelžės telkinio pietinio ploto, valstybinis 10,8 ha ploto žemės sklypas unikalus Nr. 4400-1979-5085) nebaigta rekultivuoti – iš dalies išlyginta, neužsodinta mišku. Išksploatuotoje Vigantiškių IV karjero dalyje susiformavęs 4,5 ha ploto vandens telkinys. Nedidelis (0,7 ha) vandens telkinys susiformavęs ir buvusio žvyro karjero vietoje Buožėnų kaime, ties rytine Buožėnų geomorfologinio draustinio riba. Ši privačiame žemės sklype esanti vieta naudojama privačiam poilsiui.

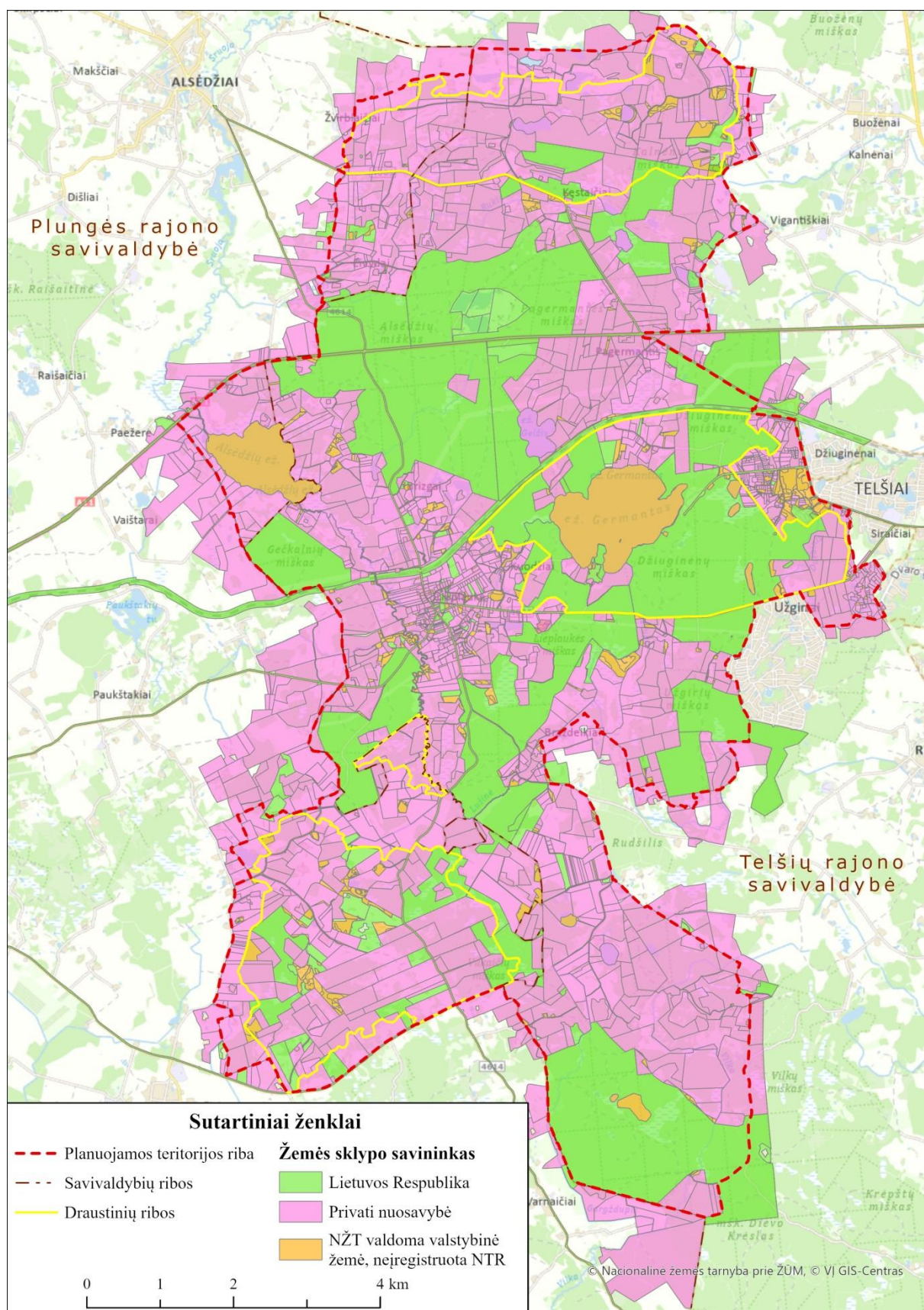
11. Žemėnauda ir žemėvalda

Planuojamoje teritorijoje vyrauja miškai ir žemės ūkio naudmenos. GRPK duomenimis, miškai dengia beveik du trečdalius ploto – 62,2 % (26 lentelė). Žemės ūkis nėra itin intensyvus – dirbama žemė sudaro 15,9 %, pažymėtinas palyginti didelis pievų ir ganyklų plotas (5,9 %). Didesnis pievų ir ganyklų plotas būdingas Žemaitijos regionui, kuriame gyvulininkystė išlieka viena svarbiausių žemės ūkio šakų. Nenaudojamos žemės užima 1,8 % (45,3 ha). Daugiausia apleistų, užaugančių žemės plotų pastebima pelkėtose vietose bei į miškus įsiterpusiose naudmenose. Reikšmingą planuojamos teritorijos dalį (5,4 %) užima vandenys. Užstatytos teritorijos, keliai ir gatvės užima palyginti nedidelį plotą (3,3 %). Užstatytos teritorijos daugiausia susitelkę Lieplaukės ir Džiuginėnų k.

26 lentelė. Planuojamos teritorijos žemės naudmenų struktūra (GRPK 2024 m. duomenimis).

Naudmenos	Plotas, ha	Dalis, %
Vandentėkmės	71,3	0,8
Vandens telkiniai (ežerai, kūdros, tvenkiniai)	400,2	4,6
Pelkės	382,7	4,4
Miškai, medžių, krūmų želdiniai ir žėliniai	5 443,6	62,2
Sodai	0,9	0,01
Dirbama žemė	1 395,0	15,9
Pievos ir ganyklos	520,0	5,9
Keliai ir gatvės	149,1	1,7
Užstatytos teritorijos	138,5	1,6
Gamybinės teritorijos	19,8	0,2
Karjerai	69,7	0,8
Stadionai, sporto aikštynai	2,2	0,03
Kapinės	6,2	0,1
Kita nenaudojama žemė	153,2	1,8
Iš viso:	8 752,4	100

NTR duomenimis, į planuojamą teritoriją visiškai ar iš dalies patenka 1 780 žemės sklypų, iš jų 91,4 % privatūs. Privati žemė užima daugiau kaip pusę planuojamos teritorijos ploto (18 pav., 27 lentelė). Daugiausia yra žemės ūkio paskirties privačių žemės sklypų (960), jie užima ir didžiausią plotą (19 pav.). Valstybiniai žemės sklypai (daugiausia valstybiniai miškai) užima 34,6 % teritorijos. Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau – NŽT) valdoma valstybinė žemė, neįregistruota NTR (daugiau kaip pusė šios žemės – valstybiniai vandens telkiniai), užima 6,9 % teritorijos.

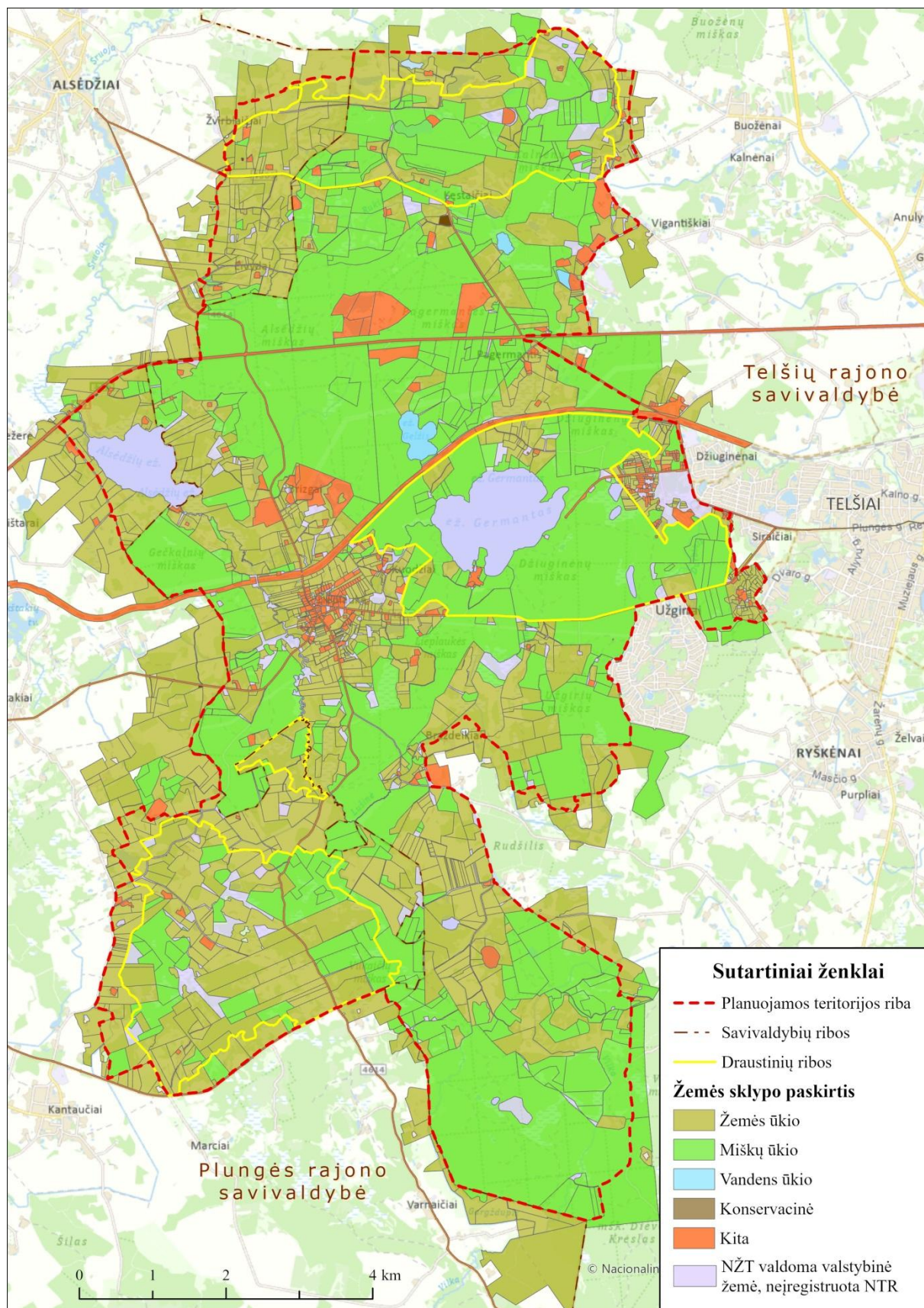

18 pav. Valstybiniai ir privatūs žemės sklypai.

27 lentelė. Planuojamos teritorijos žemėvaldų struktūra (NTR ir VŽA_DRLT* 2024 m. duomenimis).

Žemės nuosavybės forma ir pagrindinė paskirtis arba naudmenos	Žemės sklypų skaičius	Plotas, ha	Dalis, %
Privatūs žemės sklypai	1627	5120,7	58,5
Žemės ūkio paskirties žemė	960	3182,6	36,4
Miškų ūkio paskirties žemė	375	1717,8	19,6
Vandens ūkio paskirties žemė	3	30,7	0,4
Kitos paskirties žemė	289	189,6	2,2
Valstybiniai žemės sklypai	153	3023,5	34,6
Žemės ūkio paskirties žemė	49	145,4	1,7
Miškų ūkio paskirties žemė	46	2687,1	30,7
Vandens ūkio paskirties žemė	1	0,1	0,0
Konservacinės paskirties žemė	7	2,2	0,0
Kitos paskirties žemė	50	188,7	2,2
NŽT valdoma valstybinė žemė, neįregistruota NTR		608,2	6,9
Vandens telkiniai		279,4	3,2
Miškai		129,1	1,5
Želdiniai		11,2	0,1
Pelkės		35,7	0,4
Sodai		0,01	0,0001
Dirbama žemė		34,4	0,4
Pievos ir ganyklos		51,4	0,6
Keliai ir gatvės		45,8	0,5
Užstatytos teritorijos		13,9	0,2
Nenaudojama žemė		6,4	0,1
Pažeista žemė		0,9	0,01
Iš viso	1780	8752,4	100

* Lietuvos Respublikos teritorijos apskaitytų valstybinės žemės plotų erdviųjų duomenų rinkinys.

19 pav. Žemės sklypai ir jų paskirtis.

12. Miškų naudojimas

Planuojamos teritorijos valstybinius miškus patikėjimo teise valdo VĮ Valstybinių miškų urėdijos (toliau – VĮ VMU) Telšių regioninis padalinys (Platelių, Plungės ir Telšių girininkijos, 20 pav.). VĮ VMU patikėjimo teise valdomų Telšių regioninio padalinio administruojamų miškų vidinės miškotvarkos projektas [22] patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. D1-451.

Planuojamoje teritorijoje pagal Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro (toliau – Miškų kadastras) duomenis miško žemė užima 5 286,2 ha, tai sudaro 60,4 % ploto. Valstybinės reikšmės miškai užima 2 653,5 ha (4 priedas), tai sudaro 50,2 % visų miškų ploto [23].

Reprezentatyvių plotų sąrašas patvirtintas VĮ VMU Telšių regioninio padalinio vadovo 2024 m. kovo 8 d. potvarkiu Nr. 72-RP-557 „Dėl reprezentatyvių plotų sąrašo patvirtinimo“. Planuojamos teritorijos valstybiniuose miškuose šie plotai užima 39,3 ha. Šiuose plotuose jokia ūkinė veikla nėra vykdoma.

Miškų struktūros ir būklės įvertinimas

Planuojamoje teritorijoje miško žemė užima 5 286,2 ha (28 lentelė). Inventorizuota 69,3 ha miško laukymų, žemė skirta miškui įveisti sudaro 29,2 ha. Teritorijoje 67,9 % visų medynų yra savaiminės kilmės, 32,1 % – kultūrinės kilmės.

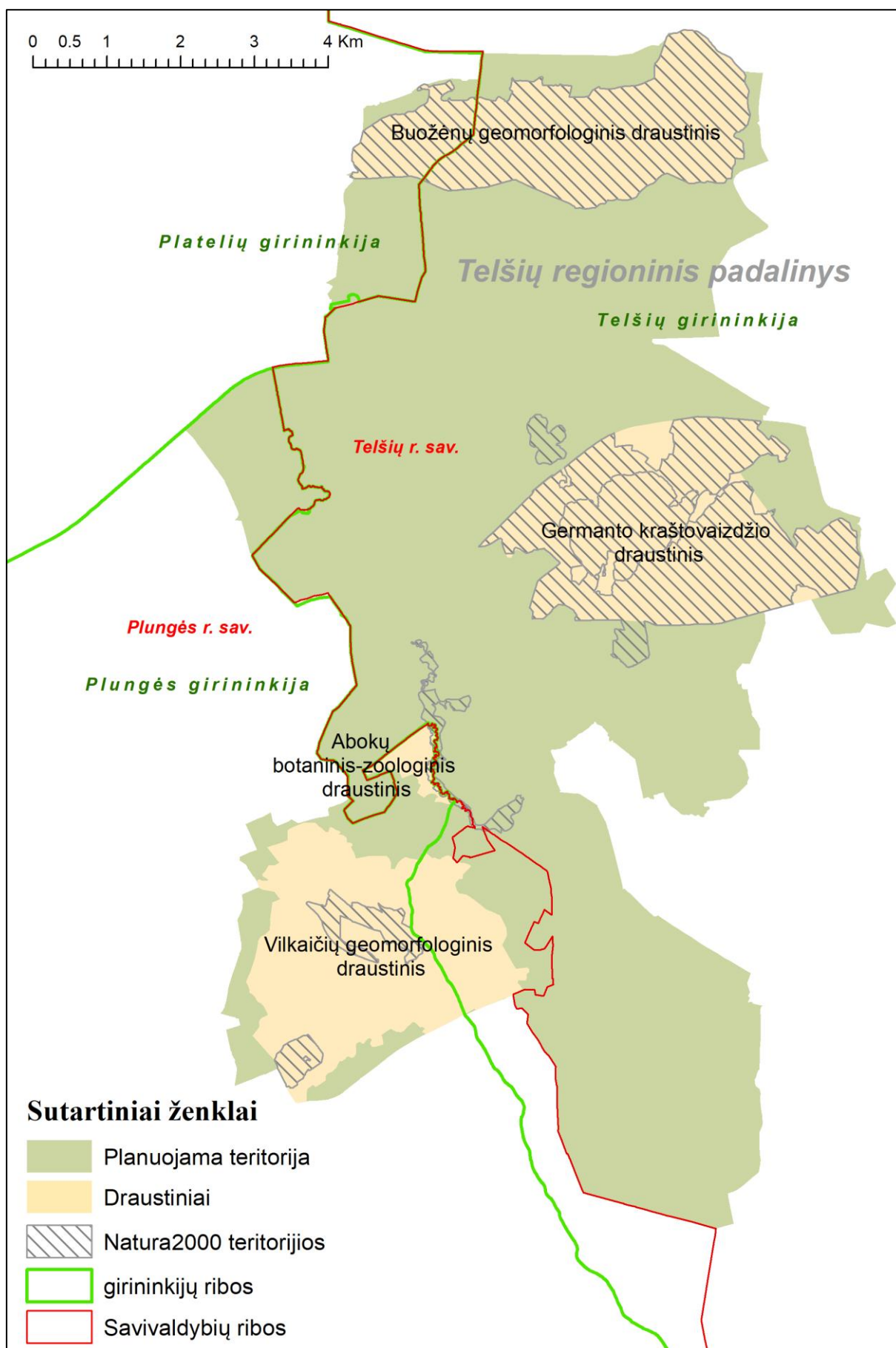
28 lentelė. Miško naudmenų grupės Miškų kadastro duomenimis.

Žemės naudmenų grupė	Plotas, ha	Dalis, %
Miško žemė	5 286,2	98,0
Ne miško žemė	108,6	2,0

Planuojamoje teritorijoje didžiausią miškų dalį sudaro IV miškų grupės ūkiniai miškai – 65,8 %. Apsauginiai III miškų grupės miškai sudaro 21,3 %, iš jų 17,2 % sudaro draustinių miškai, esantys Buožėnų ir Vilkaičių geomorfologiniuose draustiniuose. II miškų grupės miškai užima 12,9. Didžioji jų dalis yra Germanto kraštovaizdžio ir Abokų botaniniame-zoologiniame draustiniuose (29 lentelė). Rekreacinių miškų planuojamoje teritorijoje nėra.

29 lentelė. Miškai pagal grupes ir pogrupius Miškų kadastro duomenimis.

Miškų grupė, pogrupis	Plotas, ha	Dalis, %
II grupė. Specialiosios paskirties miškai. A. Ekosistemų apsaugos miškai		
51. Draustinių miškai	676,4	12,8
52. Priešeroziniai miškai	6,6	0,1
III grupė. Apsauginiai miškai		
71. Draustinių miškai	909,9	17,2
74. Laukų apsauginiai miškai	20,4	0,4
76. Vandens telkinių apsaugos zonų miškai	196,5	3,7
IV grupė. Ūkiniai miškai		
40. Ūkiniai miškai	3 487,5	65,8
Iš viso	5 297,2	100,0

20 pav. VĮ VMU Telšių regioninio padalinio girininkijos planuojamoje teritorijoje.

Miškuose vyrauja normalaus drėgnumo dirvožemiai (N), kurie sudaro 61,0 % visų augaviečių (30 lentelė). Iš jų daugiausia yra derlingų augaviečių, kurios užima 2 303,7 ha plotą. Laikiniai perteklinio drėgnumo dirvožemiuose auga 9,2 % miškų, vyrauja derlingi trofotopai. Nedidelis procentas miškų auga ant šlaitinių derlingų dirvožemių, kurie užima 0,5 % miškų ploto. Pelkinių augaviečių yra 26,2 %, iš jų nusaustos užima 454,2 ha (32,2 % nuo visų pelkinių augaviečių ploto). Pastoviai perteklinio drėgnumo, užmirkę dirvožemiai užima 2,6 % (6 priedas).

30 lentelė. Miško augaviečių struktūra (%).

Dirvožemio drėgnumo laipsnis		Dirvožemio derlingumo laipsnis					Iš viso
Kodas	Tipas	a	b	c	d	f	
		Labai nederlingi	Nederlingi	Derlingi	Labai derlingi	Ypač derlingi	
L	Laikiniai perteklinio drėgnumo (glėjiški) dirvožemiai	-	3,8	4,1	1,3	-	9,2
N	Normalaus drėgnumo dirvožemiai	0,1	14,4	42,9	3,6	-	61,0
P	Pelkiniai durpiniai dirvožemiai	1,0	10,9	14,0	0,3	-	26,2
Š	Normalaus drėgnumo šlaitų dirvožemiai	-	0,2	0,5	0,3	-	1,0
U	Pastoviai perteklinio drėgnumo (glėjiniai) dirvožemiai	-	0,2	1,4	1,0	-	2,6
Iš viso		1,1	29,5	62,9	6,5	-	100

Eglynai sudaro 36,7 % visų planuojamos teritorijos medynų, šie medynai pasiskirstę būdinguose normalaus drėgnumo derlinguose dirvožemiuose (7 priedas). Pušynai užima 32,5 % ploto visų medynų, daugiausia auga normalaus drėgnumo nederlinguose dirvožemiuose. Pastoviai perteklingo drėgnumo ir pelkiniuose dirvožemiuose vyrauja juodalksnynai ir mišrūs lapuočių medynai. Beržynai ir juodalksnynai sudaro atitinkamai 21,5 ir 2,7 %, baltalksnynai 2,9 %, ąžuolynai 1,5 %, o kitos medžių rūšys apie 0,1 % visų medynų ploto (31 lentelė).

31 lentelė. Medynų pasiskirstymas pagal vyraujančią medžių rūšį.

Vyraujanti medžių rūšis	Plotas, ha	Dalis, %
Ąžuolynai	72,4	1,5
Beržynai	1 070,6	21,5
Blindynai	3,8	0,1
Baltalksnynai	146,1	2,9
Drebulynai	82,4	1,7
Eglynai	1 824,9	36,7
Guobynai	0,2	0,0
Gluosnynai	0,7	0,0
Juodalksnynai	135,2	2,7
Klevynai	7,3	0,1
Liepynai	2,6	0,1

Maumedynai	3,0	0,1
Pušynai	1 613,4	32,5
Uosynai	6,1	0,1
Iš viso	4 968,7	100

Analizuojant medynų pasiskirstymą brandumo grupėmis (32 lentelė), matome santykinai didelį pusamžių medynų kiekį – jie sudaro beveik pusę (41,7 %) visų medynų. Tai lemia miškų grupės, nes II miškų grupėje į pusamžių medynų kategoriją patenka eglynai nuo 41 iki 110 metų, pušynai nuo 41 iki 160 metų, o ąžuolynai net iki 190 metų amžiaus. Pribręstantys, brandūs, perbrendę ir pasiekę gamtinę brandą medynai sudaro 37,3 % medynų ploto (8 priedas). Medynų struktūra atitinka Lietuvos nacionalinio FSC miškų valdymo standarto 5.2.5 punktą (pibręstančių ir brandžių medynų plotų sumos ir bendro medynų ploto santykis turi būti ne mažesnis kaip 20 %) [24].

32 lentelė. Brandumo grupės pagal vyraujančią medžių rūšį (%).

Vyraujanti medžių rūšis	Medynų brandumo grupės						Iš viso
	1 Jaunuo- lynai	2 Pusamžiai	3 Pibrę- stantys	4 Brandūs	5 Perbrendę	6 Pasiekę gamtinę brandą	
Ąžuolas	0,1	1,1	0,1	0,2	-	-	1,5
Beržas	2,5	8,0	4,5	5,4	0,7	0,4	21,5
Blindė	-	-	-	0,1	-	-	0,1
Baltalksnis	-	0,4	0,2	1,6	-	0,7	2,9
Drebulė	0,2	0,3	0,3	0,4	-	0,5	1,7
Eglė	10,8	12,2	3,2	9,1	0,9	0,5	36,7
Guoba	-	-	-	-	-	-	-
Gluosnis	-	-	-	-	-	-	-
Juodalksnis	0,4	1,0	0,6	0,5	0,1	0,1	2,7
Klevas	-	0,1	-	-	-	-	0,1
Liepa	0,1	-	-	-	-	-	0,1
Maumedis	0,1	-	-	-	-	-	0,1
Pušis	6,7	18,6	2,8	3,9	0,4	0,1	32,5
Uosis	0,1	-	-	-	-	-	0,1
Iš viso	21,0	41,7	11,7	21,2	2,1	2,3	100

Miškų naudojimas ir miškotvarkos projekte suprojektuotos veiklos

Pagal patvirtintą VĮ VMU Telšių regioninio padalinio administruojamų miškų vidinės miškotvarkos projektą [22], planuojamoje teritorijoje ūkinės priemonės numatytos 1 284,7 ha plote (33 lentelė). Pagrindiniai kirtimai sudaro 13,4 % nuo visų ūkinių priemonių (iš jų plynieji kirtimai 11,0 %). Miškotvarkos projekte suplanuota 2,3 ha grupinių atvejinių kirtimų; paskutiniu atveju numatyta kirsti 10,9 ha; dviejų atvejų atvejiniai kirtimai 14,9 ha plote ir 1,9 ha plote numatytas atvejinis (Labanausko) kirtimas. Pažymėtina, kad yra suprojektuoti rezerviniai kirtimai: 61,9 ha plynieji ir 3,7 ha atvejiniai 2 atvejų kirtimai. 53,4 % ūkinių priemonių ploto užima tarpinio naudojimo ugdomieji kirtimai (9 priedas).

33 lentelė. Suplanuotos miško ūkinės priemonės 2022–2026 metams.

Ūkinės priemonės pavadinimas	Plotas, ha	Dalis, %
Miško kirtimai		
Pagrindinio naudojimo kirtimai		
Plynieji	142,2	82,6
Atvejiniai (paskutinis atv.)	10,9	6,3
Atvejiniai 2 atvejų	14,9	8,7
Atvejiniai (Labanausko)	1,9	1,1
Grupiniai atvejiniai 1 atv.	2,3	1,3
Tarpinio naudojimo kirtimai		
Jaunuolynų ugdymas	267,5	38,0
Retinimai	191,9	27,2
Einamieji	226,3	32,1
Rekonstrukciniai	6,8	1,0
Ūkinės priemonės neprojektuojamos	7,6	1,1
Trako kirtimas	4,1	0,5
Pomiškio ugdymas	0,5	0,1
Visi kirtimai	876,9	100
Miško atkūrimas		
Želdinimas	102,9	25,2
Žėlimas	141,5	34,7
Želdinimas po laja	0,8	0,2
Jaunuolynų pildymas	5,5	1,3
Mišrus atkūrimo būdas(želdinimas)	0,3	0,1
Mišrus atkūrimo būdas(žėlimas)	0,7	0,2
Žėlinių ir želdinių priežiūra	156,1	38,3
Visas atkūrimas	407,8	100
Iš viso	1 284,7	

Genetiniai ištekliai, jų apsauga

Lietuvos sėklinės miško bazės pagrindą sudaro sėkliniai ir genetiniai medynai, sėklinės miško medžių plantacijos, miško medžių klonų rinkiniai, bandomieji miško medžių želdiniai, genetiniai miško medžių draustiniai, rinkiniai ir elitiniai medžiai, atrinkti medynai, kiti įvertinti miško medžių objektai (medynai, medžių grupės ir pavieniai medžiai), iš kurių gaunama miško dauginamoji medžiaga [25]. Planuojamoje teritorijoje yra 3 sėklinės medžių plantacijos: miškinės obels sėklinė plantacija – 0,26 ha ploto; miškinės kriaušės sėklinė plantacija – 0,26 ha ploto ir paprastosios eglės sėklinė plantacija – 4,33 ha ploto. Šias sėklines plantacijas (kodai Genetinių miško medžių išteklių informacinėje sistemoje – 39ESP028, 39OSP003, 39KsmSP003) tikslinga priskirti IV miškų grupei, nustatant ūkinių miškų (MŪa) kraštovaizdžio tvarkymo zoną.

13. Rekreacinis potencialas ir naudojimas

Planuojama teritorija patenka į didelio potencialo Platelių-Telšių-Varnių rekreacinį arealą, kuriame prioritetas skiriamas pažintiniam turizmui, pramoginei rekreacijai ir poilsiui gamtoje, taip pat vystytinos sportinė ir verslinė rekreacijos rūšys. Čia yra galimybė plėtoti regioninės reikšmės rekreacines sistemas.

Didelį planuojamos teritorijos rekreacinį potencialą lemia raiškus reljefas ir vaizdingi kraštovaizdžiai, poilsiui tinkama gamtinė aplinka (ežerai ir miškai). Šiuos veiksnius papildo planuojamos teritorijos padėtis šalia Telšių ir šio miesto – Žemaitijos sostinės – žinomumas, atraktyvus kultūros paveldas. Gana gerai išvystytas kelių tinklas ir ganėtinai gera kelių (taip pat žvyrkelių ir miško kelių) būklė sudaro prielaidas lengvai pasiekti daugelį poilsio vietų ir lankytinų objektų.

Klimato sąlygos poilsiui ir turizmui pagal šilumos jutimą (A–D), drėgmę (I–II) ir saulėtus orus (a–b) planuojamoje teritorijoje vertinamos kaip vidutiniškai palankios (CIIb). Sąlygos slidinėjimui pagal sniego dangos trukmę (A–D) ir orų atšiaurumą (I–II) taip pat vertinamos kaip vidutiniškai palankios (BII) [7].

Šalia planuojamos teritorijos esantis Telšių miestas yra regioninės svarbos turizmo ir rekreacijos aptarnavimo centras, kurio specializacija – pažintinis turizmas ir poilsis gamtoje. Telšių mieste ir jo aplinkoje vystoma rekreacinė infrastruktūra, vietos gyventojams ir lankytojams skirtos paslaugos ir pramogos.

Rekreacinis naudojimas ir infrastruktūra planuojamoje teritorijoje išplėta netolygiai, beveik visi rekreaciniai objektai ir paslaugos lankytojams išsidėstę Telšių rajone. Didžiausiu rekreaciniu potencialu ir naudojimu pasižymi Germanto ežeras ir jo apylinkės. Išsidėstęs šalia Telšių miesto Germanto kraštovaizdžio draustinis naudojamas poilsiui gamtoje. Pagal 2016 m. parengtą projektą, 2019 m. įgyvendintas draustinio tvarkymas. VSTT, miškininkų ir Telšių rajono savivaldybės pastangomis čia sukurta rekreacinė infrastruktūra lankytojams: įrengti dviračių ir pėsčiųjų takai, apžvalgos, poilsio, žaidimų ir pojūčių vietos, paplūdimys (rytiniame ežero krante). Pietiniame ežero krante išsidėstęs šiuo metu neveikiantis „Germanto vilos“ poilsio kompleksas, vakariniame ežero krante yra keletas mažų stovyklaviečių. Švari vandeniui pasižymintis Germanto ežeras yra pagrindinė maudymosi vieta Telšių apylinkėse. Germanto ežere taip pat žvejojama, plaukiojama valtimis ir irklentėmis.

Poilsio gamtoje potencialas pirmiausia susijęs su rekreacijai tinkamais vandens telkiniais ir miškais. Šiuo požiūriu išsiskiria Germanto ežeras – didžiausias ir tinkamiausias poilsiui vandens telkinys Telšių miesto aplinkoje ir planuojamoje teritorijoje.

Vertinant miškus, poilsiui tinkamiausi normalaus drėgnumo augavietėse augantys pušynai, kurie sudaro trečdalį planuojamos teritorijos miškų. Didesnius masyvus jie sudaro Dievo Krėslo miške, Alsėdžių ir Pagermantės miškuose. Germanto kraštovaizdžio draustinyje pušynų nedaug, vyrauja eglynai ir beržynai. Pažymėtina, kad planuojamoje teritorijoje nėra rekreacinių (IIB grupės) miškų.

Apgyvandinimo paslaugas planuojamoje teritorijoje teikia kaimo turizmo sodybos ir poilsio namai: kaimo turizmo sodyba „Minavuonė“, įsikūrusi šiaurinėje Gaudešiaus ežero pakrantėje, poilsio namai „Kurmio vila“ (prie Kurmio ežero, Buožėnų geomorfologiniame draustinyje), kaimo turizmo sodyba „Kvetera“ (Vigantiškių k., šalia užlieto karjero), sodyba „Lengvas pasaulis“ (Eivydu k., Plungės r.), Lukošių sodyba (Kuodžių k., šalia Germanto kraštovaizdžio draustinio). Sodyba „Žirgynas Irkiniai“ (Irkinų k.) teikia apgyvendinimo ir jodinėjimo žirgais paslaugas. Daugiau apgyvendinimo įstaigų yra Telšių mieste.

21 pav. Potencialios rekreacinės teritorijos 2023 m. ortofotografiniame žemėlapyje.

Maitinimo paslaugas planuojamoje teritorijoje teikia kavinė „7 kilometras“, įsikūrusi prie magistralinio kelio A11. Yra planų šį objektą plėtoti, prie kavinės statyti motelį. Daugiau maitinimo įstaigų yra Telšių mieste.

Potencialios rekreacinės teritorijos. Rekreacinio prioriteto teritorijų (funkcinio prioriteto zonų) planuojamoje teritorijoje šiuo metu nėra. Tačiau yra nemažai potencialių rekreacinių teritorijų (21 pav.), kurias reikėtų svarstyti dėl jų tinkamumo poilsiui ir turizmui:

- teritorija rytiniame Germanto ežero krante ties Lietuvos tūkstantmečio parku (21 pav.) patenka į Germanto kraštovaizdžio draustinį ir valstybinės reikšmės miškus, tačiau nepatenka į BAST vietovę. Čia įrengtas paplūdimys, apžvalgos aikštelė, trumpalaikio poilsio vietos, žaidimų ir automobilių stovėjimo aikštelės. Tai pagrindinė maudymosi vieta Telšių apylinkėse, esanti vos 1,5 km nuo Telšių. Su miestu ją jungia asfaltuotas kelias (Juzefo Perkovskio gatvė). Netoliese (400 m į pietvakarius, ežero pakrantėje šalia buvusios kavinės) įrengta poilsiavietė ir maudykla su ilgu lieptu;
- teritorija ties „Germanto vila“ Germanto ežero pietinėje pakrantėje, Germanto kraštovaizdžio draustinyje (21 pav., 22 pav.). Sovietmečio pabaigoje pastatyti poilsio namai nuo 2016 m. yra nenaudojami, apleisti, pastatai moraliai pasenę, neatitinka šiuolaikinių reikalavimų. Teritorijoje suformuotas 3 ha ploto valstybinis žemės sklypas, pastatai ir inžineriniai tinklai priklauso Telšių rajono savivaldybei, į valstybinės reikšmės miškus ir BAST vietovę nepatenka. 2021 m. Telšių rajono savivaldybės užsakymu buvo parengta „Germanto vilos“ pritaikymo turizmo, sveikatinimo ir rekreacijos poreikiams galimybių studija. Joje, išnagrinėjus platesnę teritoriją ir įvertinus alternatyvas, rekomenduojama rekonstruoti „Germanto vilą“ ir medinius poilsio namelius, atkurti prielauką ir jachtklubą, sutvarkyti paplūdimį ir įrengti vandenlenčių parką bei įrengti fizinio aktyvumo aikštynus teritorijoje, aikštelę kempingams ir kitą reikalingą infrastruktūrą (įskaitant pėsčiųjų ir dviračių takų vystymą objekto aplinkoje). Šie siūlymai apima ir gretimus žemės sklypus. Planuojamas rekonstruoti bendras pastatų plotas – 2 370 m², planuojama įrengti 10 km pėsčiųjų takų (pritaikytų asmenų su negalia poreikiams) ir 7,5 km dviračių takų. Poilsio namų („Germanto“ vilos) pastate siūloma įkurti viešbutį / motelį / svečių namus, taip pat restoraną / kavinę su pokylių sale, konferencijų salę. Numatoma, kad rekonstravus objektą, jame būtų įdarbinti 32 darbuotojai. Į vakarus nuo „Germanto vilos“, Germanto paežerėje esanti privati sodyba taip pat pasižymi potencialu poilsio paslaugoms plėtoti. Šiauriau šios sodybos, vakarinėje Germanto ež. pakrantėje, valstybiniame miške, įrengtos dvi nedidelės stovyklavietės;
- poilsio namai „Kurmio vila“, įsikūrę rytinėje Kurmio ežero pakrantėje, 1,7 ha ploto kitos paskirties žemės sklype (21 pav.). Tai buvusi žinybinė poilsiavietė, dabar privati, nuomojama poilsiui ir šventėms. Teritorija patenka į Buožėnų geomorfologinį draustinį ir BAST „Kęstaičių kaimo apylinkės“, tačiau sklype ir jo artimoje aplinkoje saugomų buveinių ar rūšių nėra nustatyta;
- teritorija prie Gaudešiaus ežero. Čia įsikūrusi kaimo turizmo sodyba „Minavuonė“, nuomojama poilsiui, šventėms, stovykloms, renginiams (21 pav.);
- teritorija prie Drūkčių ežero, šalia Vilkaičių geomorfologinio draustinio. Ežeras ir jo pakrantės patenka į vieną 12 ha ploto privatų žemės sklypą. Šiaurinė pakrantė jau pritaikyta poilsiui (sutvarkyta, įrengta pirtis, lieptas). Buvusios sodybos vietoje galėtų būti plėtojamos poilsio paslaugos;

- Alsėdžių ežero pakrantės. Alsėdžių ežeras – antras pagal dydį planuojamoje teritorijoje, telkšo šalia magistralinio kelio A11. Ežeras seklys, dalis pakrančių užpelkėję, tačiau aukštesnėse vietose (pietiniame, šiaurės rytiniame krante) galėtų būti plėtojamos poilsio paslaugos. Pietinėje pakrantėje tikslinga ieškoti galimybių įrengti viešą rekreacinę infrastruktūrą (šiuo metu visos ežero pakrantės privačios);
- dalis smėlio ir žvyro karjerų, baigus jų eksploatavimą, taip pat galėtų tapti rekreacinėmis teritorijomis. Pirmiausia tai pasakytina apie Brizgų, Gelžės ir Vigantiškių IV karjerus, kuriuose yra susidarę vandens telkiniai (21 pav.).

22 pav. „Germanto vila“: poilsio namų fragmentas, mediniai poilsio nameliai, žaidimų aikštelės, dirbtinė įlanka ir jachtklubo pastatas (fotografuota 2024-10-17).

Pažintiniam turizmui vystyti Lietuvos saugomose teritorijose teikiamas prioritetas. Pažintinis turizmas yra labai plati sąvoka, pagal pažinimo objektą jis skirstomas į gamtinį ir kultūrinį, pagal keliavimo būdą – į automobilių, dviračių, pėsčiųjų, vandens ir kt.

Planuojamą teritoriją kerta bendruosiuose planuose numatyti autoturizmo ir dviračių turizmo maršrutai: regioninės svarbos maršrutas „Žemaitijos parkų žiedas“, vietinės svarbos maršrutai „Plungės rajono turistinis žiedas“ ir „Telšių žemė“. Šalia (per Telšių miestą) driekiasi nacionalinis maršrutas „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“. Didelį turizmo potencialą turi Šv. Jokūbo piligrimų kelių tinklo Žemaitijos atšaka, vedanti per Alsėdžius, Kęstaičius ir Telšius.

Planuojamos teritorijos pažintinio turizmo potencialas yra didelis, tačiau dar mažai išnaudotas. Lankymui geriausiai pritaikyti šalia Telšių miesto esantys paveldo objektai ir kompleksai – Džiugo kalnas (Džiuginėnų piliakalnis), Džiuginėnų dvaro sodyba, Germanto kraštovaizdžio draustinis, kuriame įrengta takų ir poilsio vietų sistema. Kitur trūksta įrengtų pėsčiųjų ir dviračių trasų ir takų, privažiavimų ir sustojimo vietų prie dalies lankytinų objektų, neišplėtotą informacinę sistemą. Plėtojant pažintinį lankymą, būtina pritaikyti kitas gamtos ir

kultūros vertybes, įjungiant jas į pažintinio turizmo trasų sistemą: Buožėnų geomorfologinį draustinį ir Buožėnų piliakalnį, Dievo Krėslo mišką, buv. Kęstaičių šv. Roko bažnyčios vietą (Kęstaičių kryžius), Vorkalnį (šalia Lieplaukės k.), Vilkaičių geomorfologinį draustinį ir kt. Taip pat būtina gerinti (kurti) steigiamo regioninio parko informacinę sistemą (informacinės rodyklės, stendai, nuorodos, traukų ir takų žymėjimai, informacijos pateikimas internete ir kt.).

Automobilių turizmas. Automobiliu patogiau lankyti šiaurinę planuojamos teritorijos dalį, kurią kerta magistralinis kelias A11 bei asfaltuoti rajoniniai keliai: Nr. 4606 Telšiai–Lieplaukė–Plungė, Nr. 4603 Telšiai–Alsėdžiai–Barstyčiai–Skuodas, Nr. 4614 Lieplaukė–Alsėdžiai. Automobiliais patogiu pasiekti Germanto ežerą ir jo apylinkes, Lieplaukės kaimą, Buožėnų geomorfologinį draustinį. Pietinėje planuojamos teritorijos dalyje (į pietus nuo Lieplaukės kaimo) keliai prastesni, čia mažai valstybinės reikšmės kelių, nėra asfaltuotų kelių, vyrauja žvyrkeliai, tačiau jų būklė gana gera. Planuojamoje teritorijoje kol kas trūksta įrengtų privažiavimų ir sustojimo vietų prie dalies lankytinų kultūros paveldo objektų, nėra kempingų ar kemperių aikštelių, didesnių stovyklaviečių. Prie magistralinio kelio A11 veikia kavinė „7 kilometras“ (šalia kavinės yra elektromobilių krovimo stotelė), miškininkai yra įrengę autoturistams skirtą atokvėpio vietą „Prie sankryžos“.

Dviračių ir pėsčiųjų turizmui vystyti planuojamoje teritorijoje, pirmiausia Germanto ežero apylinkėse, skiriamas didelis dėmesys. Germanto kraštovaizdžio draustinyje įrengta ir nužymėta 12,4 km pažintinių pėsčiųjų ir dviračių takų: įrengta 650 m pažintinių takų su medine danga, beveik 5 km pažintinių sutvirtinto grunto pėsčiųjų takų, beveik 6 km dviračių takų. Taip pat įrengtos atokvėpio vietos, sutvarkyti želdiniai (23 pav.). Atkreiptinas dėmesys, kad 2019 m. draustinyje įrengti takai iki šiol nėra perduoti Valstybinei miškų urėdijai.

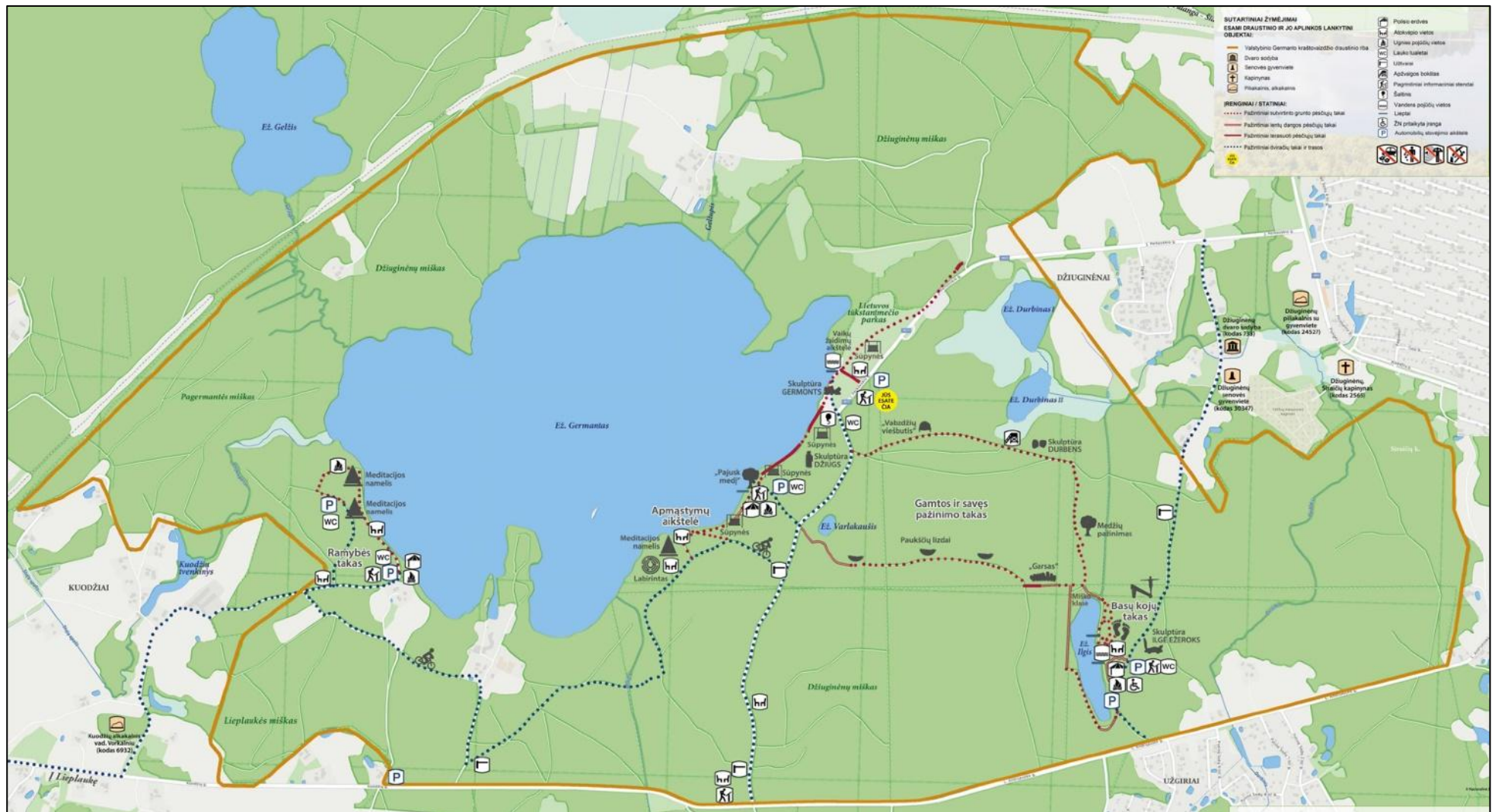
Dviračių ir pėsčiųjų takai jungia Germanto ir Ilgio ežerus, be to, draustinio takų sistema sujungta su Telšių miestu ir Lieplaukės k. Susiorientuoti pažintiniuose takuose padeda ženklavimas ant medžių kamienų, 5 dideli informaciniai stendai, 15 informacinių rodyklių, stendai prie objektų. Germanto pažintinius takus prižiūri VĮ VMU Telšių regioninis padalinys.

Germanto ežero pažintinis takas veda pro Lietuvos tūkstantmečio parką, rytinę ežero pakrantę ir Džiuginėnų mišką. Germanto ežero pakrantėje įrengtas paplūdimys, vaikų žaidimų aikštelė. Take gausu atokvėpio vietų, sūpynių, skulptūrų. Įrengtos pavėsinės ir laužavietės, lauko tualetai. Išskirtinis objektas – lauko akmenų energetinis labirintas.

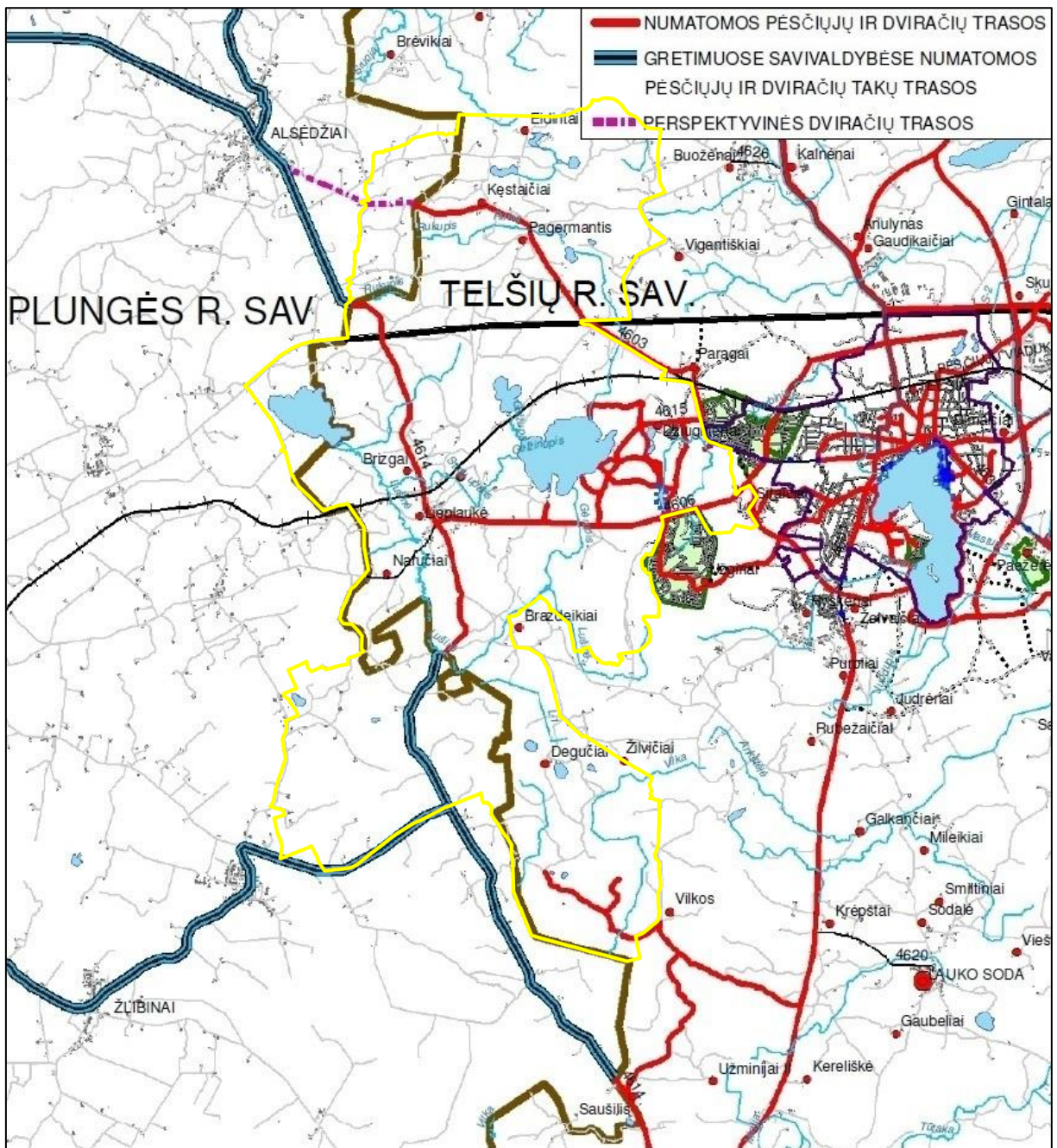
Labai patrauklus lankytojams pažintinis takas aplink Ilgio ežerą (1,2 km). Čia įrengti mediniai takai neįgaliesiems su patogiu privažiavimu prie vandens. Lankytojai gali išbandyti pojūčių taką basomis per pelkę, žvyrą, durpes, akmenis. Mažųjų lankytojų edukacijai skirti gamtos pažinimo įrenginiai: „Paukščio lizdas“, „Vabalų viešbutis“, „Medžių pažinimas“, „Miško klasė“.

2012 m. patvirtintas Pėsčiųjų-dviračių takų išvystymo Telšių r. ir Telšių mieste su priemiestinėmis gyvenvietėmis specialusis planas. Jame numatyti Telšių miestą ir Germanto ežerą jungiantys pėsčiųjų ir dviračių takai. Į tolimesnes vietas (Lieplaukės ir Kęstaičių apylinkes, Dievo Krėslo mišką) numatomos pėsčiųjų ir dviračių trasos, kurios turėtų būti sujungtos su gretimomis Plungės r. pėsčiųjų ir dviračių trasomis (24 pav.). Dalis numatytų sprendinių dar nėra įgyvendinti. Šiuo metu specialusis planas koreguojamas. Pažymėtina, kad pėsčiųjų ir dviračių turizmo plėtra svarbi ne tik turistams, bet ir vietos gyventojų susisiekimui.

Aktualūs dviratininkų ir pėsčiųjų judėjimo duomenys (25 pav., 26 pav.) gali pasitarnauti pažintinio turizmo trasų ir takų sistemos optimizavimui, naujų maršrutų ir jungčių paieškai.

23 pav. Germanto kraštovaizdžio draustinio takai ir kita infrastruktūra lankytojams.

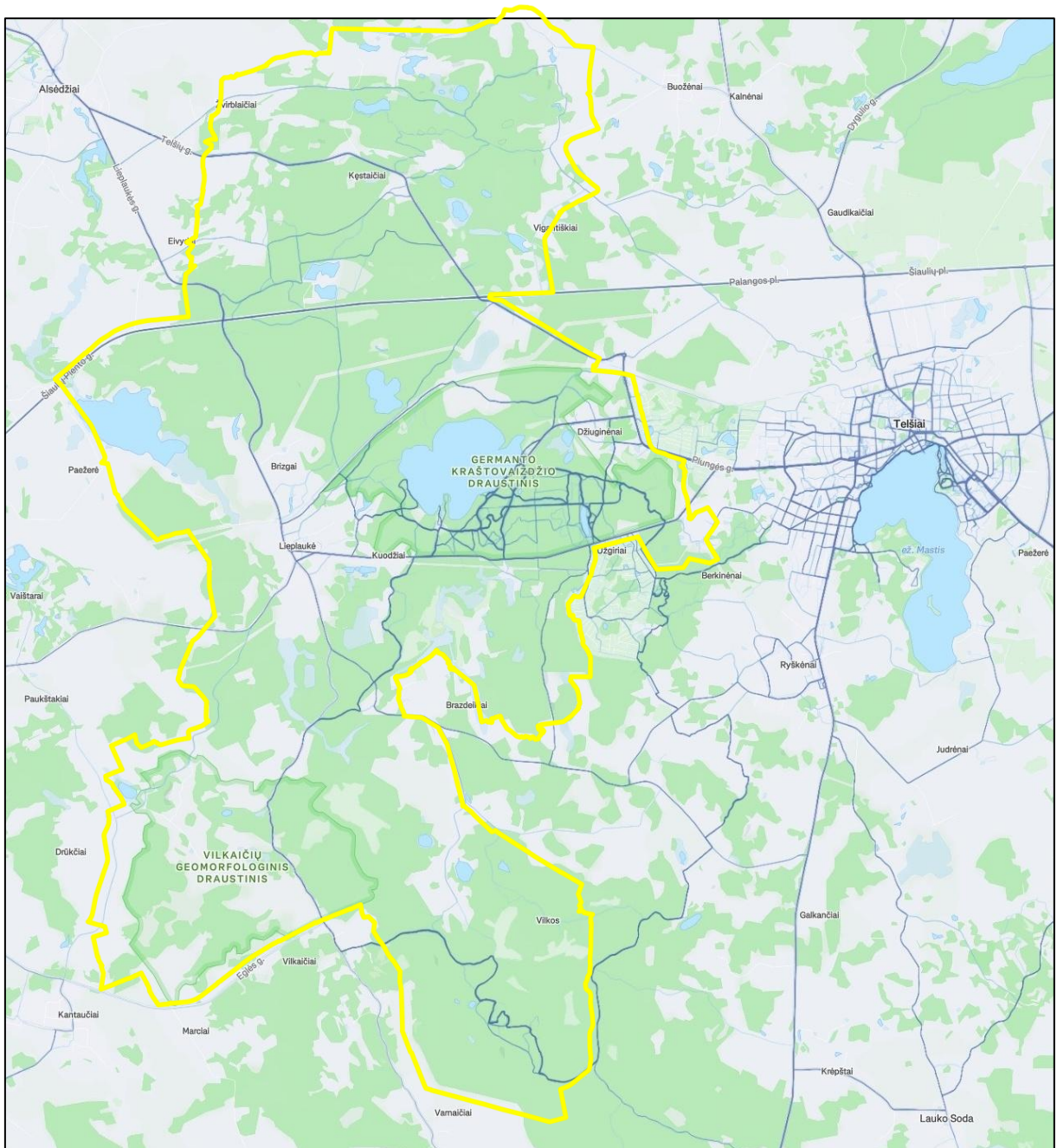
24 pav. Pėsčiųjų-dviračių takų išvystymo Telšių rajone ir Telšių mieste su priemiestinėmis gyvenvietėmis specialiojo plano iškarpa. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.

Labai tinkama vietovė pėsčiųjų pažintiniam takui įrengti yra Dievo Krėslo miškas. Į planuojamą teritoriją patenkančioje miško dalyje yra valstybės saugomas mitologinis kultūros paveldo objektas – Dievo Krėslo kalnas, šalia jo telkšo gražus ir paslaptingas Katinėlio ežeras. Vietovė pasižymi raiškiu reljefu, miške vyrauja pušynai, yra nemažai europinės svarbos natūralių buveinių ir keletas pokario laisvės kovas menančių vietų (mūšio ir partizanų žūties atminimo vietos, privačia iniciatyva atkurtos partizanų žeminės). Čia plyti valstybinės reikšmės miškai. Pažymėtina, kad miškas ir dabar yra lankomas, tai liudija lankytojų atsiliepimai internete bei *Strava* programėlės duomenys (26 pav.).

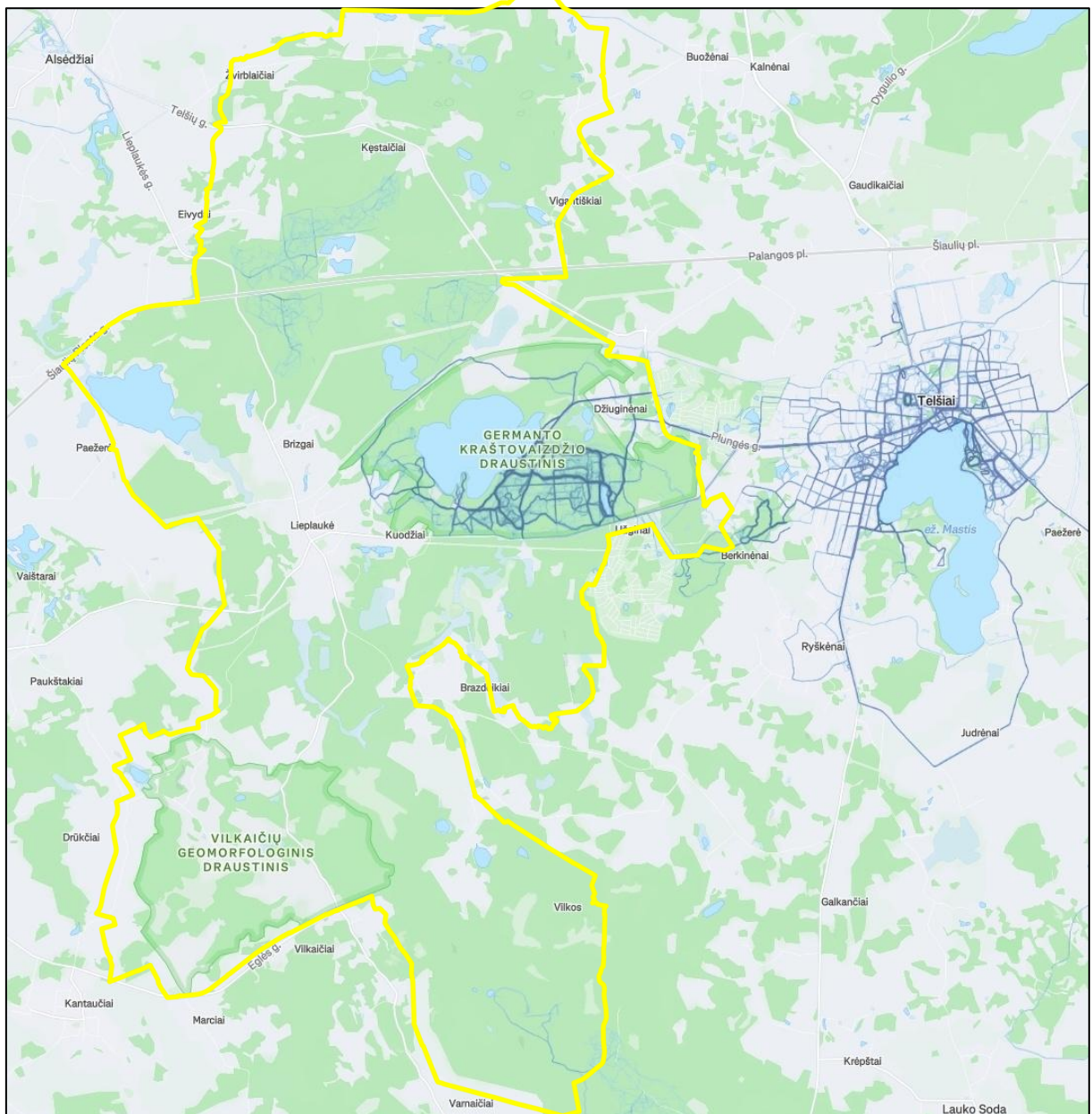
Svarstyтина pažintinių takų įrengimo galimybė Buožėnų ir Vilkaičių geomorfologiniuose draustiniuose. Pažintinių takų ar trasų įrengimą čia gali apsunkinti

vyraujanti privati nuosavybė. Geresnės galimybės įrengti žiedinį pažintinį taką yra rytinėje Buožėnų geomorfologinio draustinio dalyje, tarp Buožėnų piliakalnio ir Kęstaičių kryžių.

Aktualūs pėsčiųjų judėjimo duomenys (26 pav.) rodo vaikščiojimą Alsėdžių ir Pagemantės miškuose, kuriuose vyrauja pušynai ir yra tinkamų pasivaikščiojimams miško kelių. Tačiau šiuose miškuose nėra reikšmingesnių paveldo objektų, o kraštovaizdis nėra itin raiškus.

25 pav. *Važinėjimo dviračiais intensyvumas planuojamoje teritorijoje ir artimiausioje aplinkoje Strava programėlės (<https://www.strava.com/heatmap>) duomenimis. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.*

26 pav. Bėgiojimo ir vaikščiojimo intensyvumas planuojamoje teritorijoje ir artimiausioje aplinkoje Strava programėlės (<https://www.strava.com/heatmap>) duomenimis. Planuojamos teritorijos ribą žymi geltonas kontūras.

Vandens turizmas planuojamoje teritorijoje nevystomas, kadangi tam nėra tinkamų sąlygų (didesnių upių ar susijungiančių ežerų).

Žiemos turizmo vystymą planuojamoje teritorijoje apsunkina klimato pokyčiai. Pastaruoju metu žiemos švelnėja, vis dažniau pasitaiko žiemų, kai nesudaro pastovi sniego danga. Esant sniego dangai, Germanto kraštovaizdžio draustinio dviračių ir pėsčiųjų takai naudojami slidinėjimui. Slidžių ar rogučių nusileidimo trasų planuojamoje teritorijoje nėra.

14. Galiojantys teritorijų planavimo dokumentai

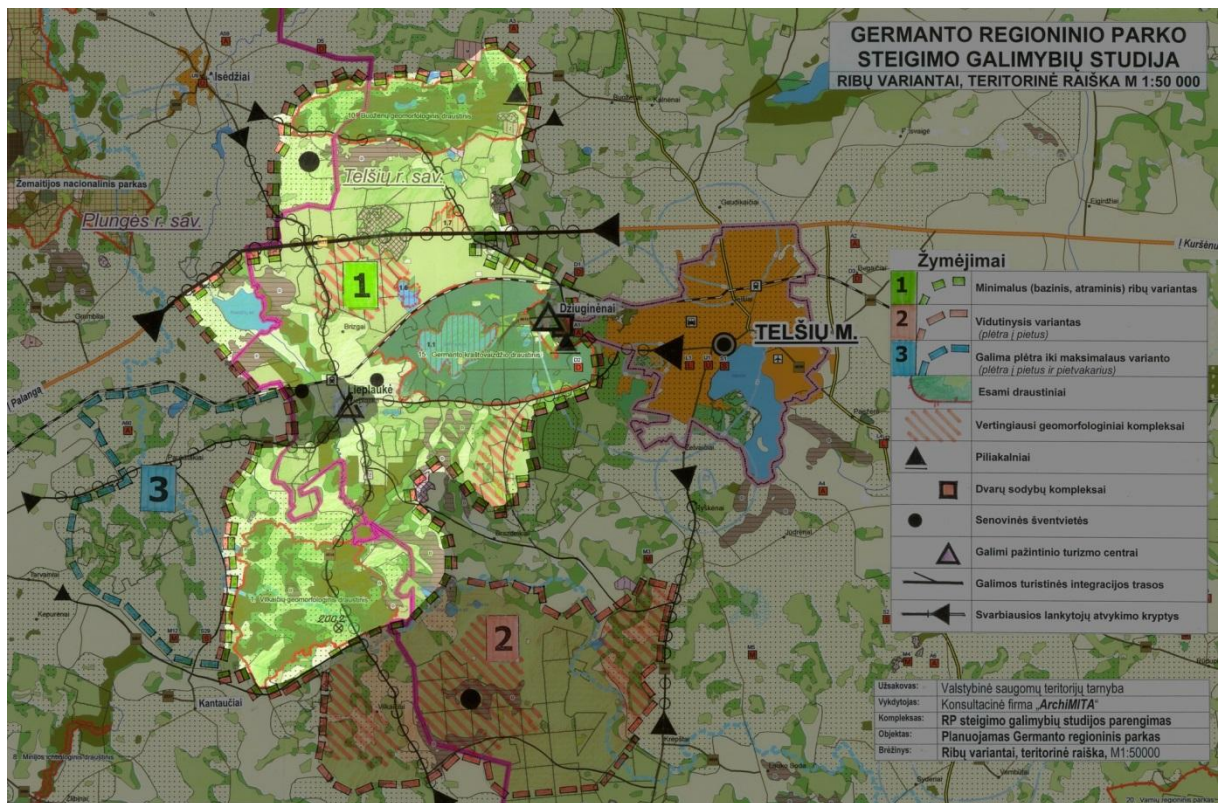
Galimybė šioje vietovėje steigti regioninį ar rekreacinį parką numatyta įvairių lygmenų teritorijų planavimo dokumentuose: Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane, Plungės ir Telšių rajonų savivaldybių teritorijų bendruosiuose planuose.

Jau 2002 m. patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane buvo numatyta atlikti Germanto RP organizavimo galimybių analizę, preliminari teritorija pažymėta brėžinyje (27 pav.).

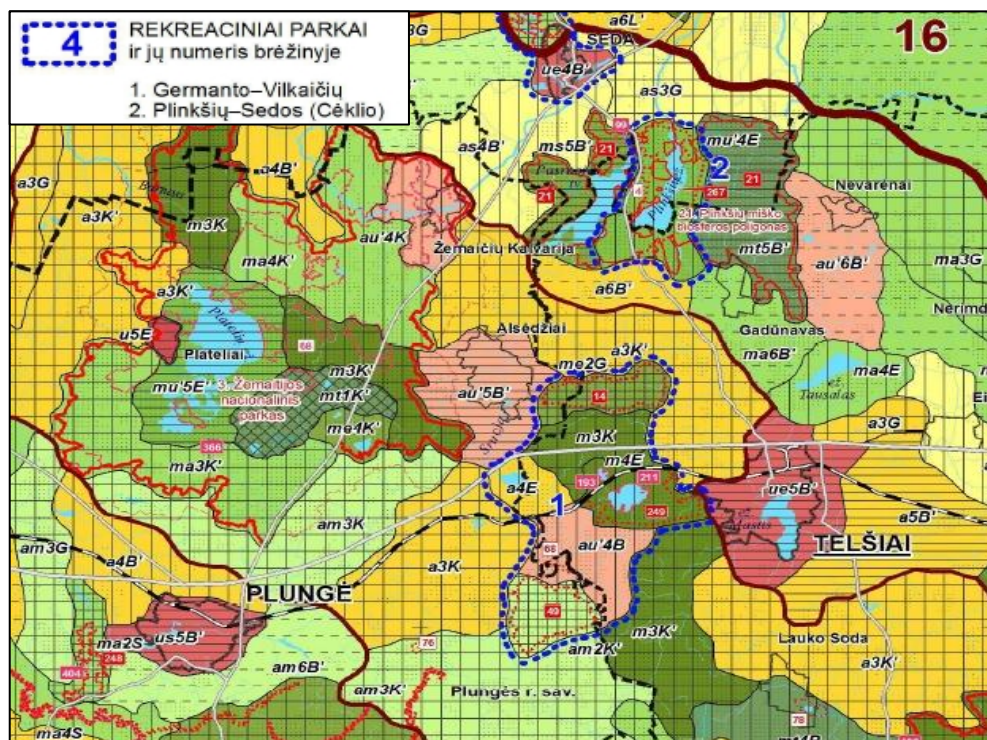
27 pav. LR bendrojo plano (2002 m.) brėžinio „Gamtinis karkasas“ fragmentas.

Įgyvendinant LR teritorijos bendrojo plano sprendinius, 2008 m. buvo parengta Germanto RP steigimo galimybių studija [5], kuri pasiūlė galimas regioninio parko ribas (28 pav.). Buvo pasiūlyti 3 parko ribų variantai. Planuojama steigiamo regioninio parko teritorija apima bazinį (minimalų) ribų variantą, kuris atitinka teritorijų planavimo dokumentuose pažymėtas preliminarias ribas, papildomai įtraukiant Dievo Krėslo miško dalį.

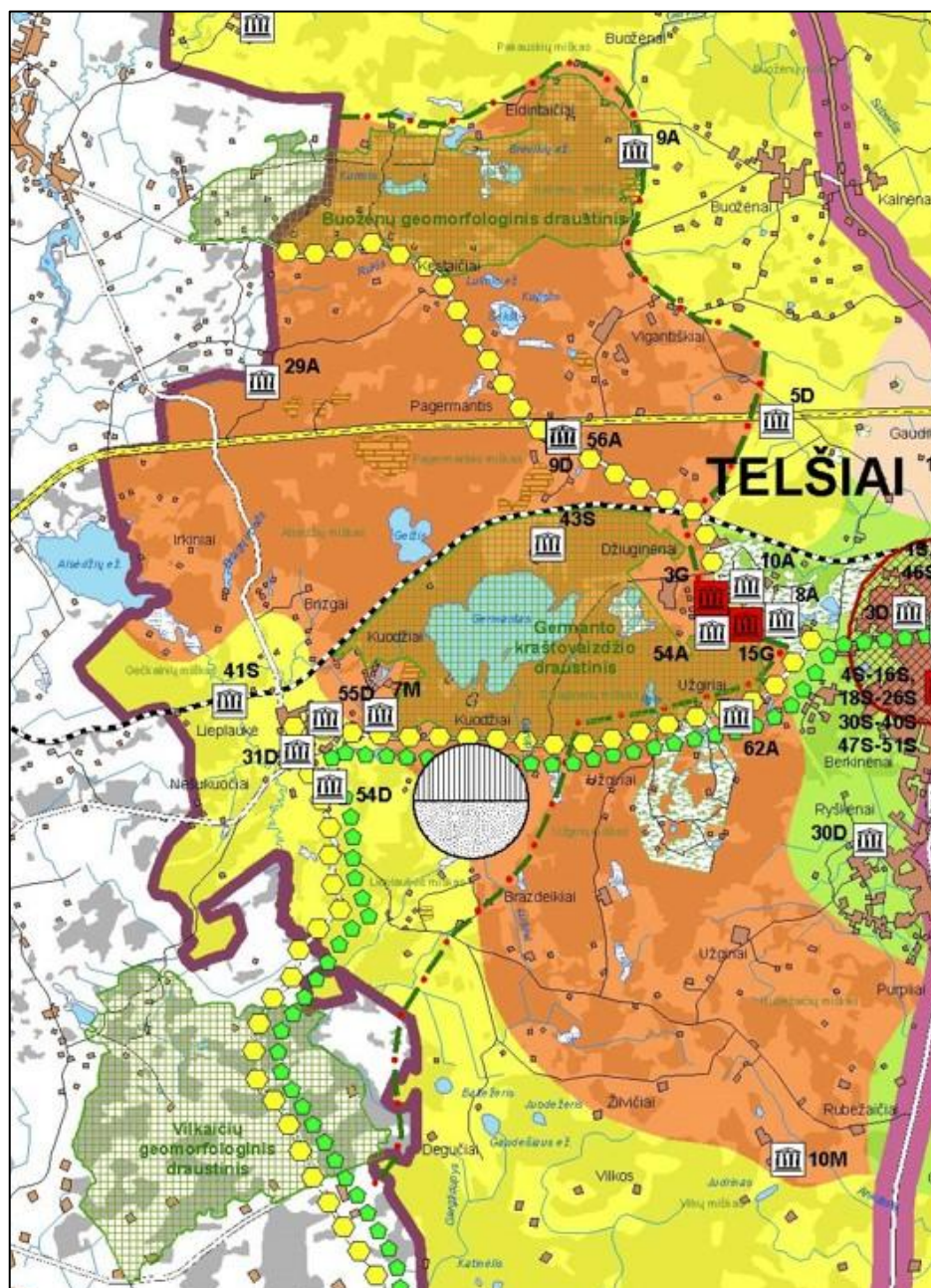
28 pav. Germanto RP steigimo galimybių studijos brėžinio „Ribų variantai, teritorinė raiška“ fragmentas.

2021 m. patvirtintame Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane „Lietuva 2030“ kraštovaizdžio sprendiniuose rekomenduojamas rekreacinio tipo Germanto-Vilkaičių (Telsių ir Plungės r. sav.) parko kūrimas. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų brėžinyje pažymėta siūlomo parko teritorija (29 pav.).

29 pav. LR bendrojo plano (2021 m.) brėžinio „Kraštovaizdžio tvarkymo zonos“ fragmentas.

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniuose (2008 m., 30 pav.) tose pačiose ribose yra numatytas Germanto RP (Germanto kraštovaizdžio draustinio, Buožėnų ir Vilkaičių geomorfologinių draustinių pagrindu) steigimas. Telšių rajono savivaldybės taryba 2022 m. spalio 27 d. sprendimu Nr. T1-379 „Dėl Germanto regioninio parko steigimo“ pritarė siūlymui steigti regioninį parką ir kreipėsi į VSTT su pasiūlymu inicijuoti regioninio parko steigimą, pradėti steigimo procedūras. Dalis regioninio parko patektų ir į Plungės rajono savivaldybės teritoriją.

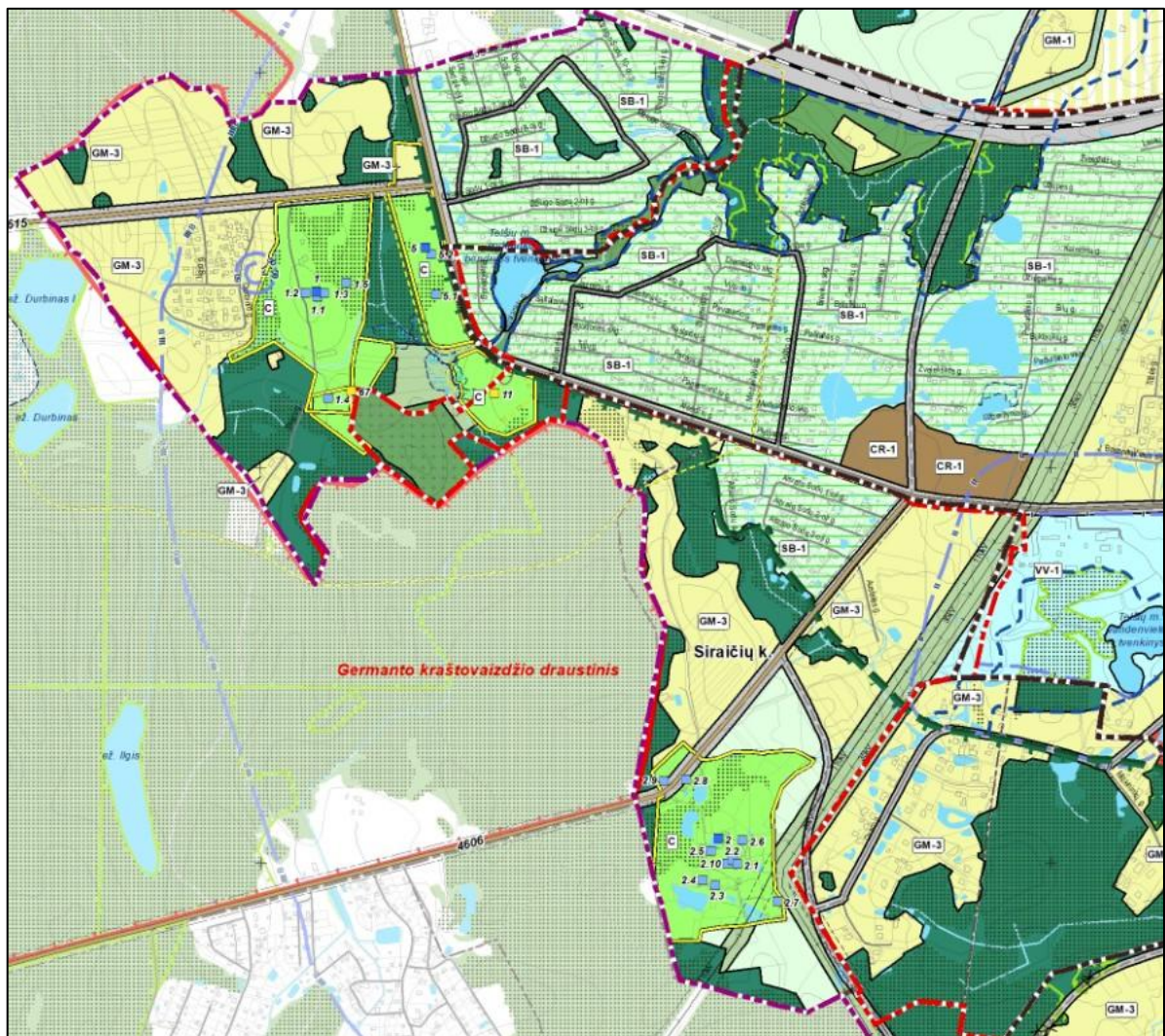

30 pav. *Telšių rajono bendrojo plano brėžinio „Rekreacijos, turizmo, gamtos ir kultūros paveldo plėtojimas“ fragmentas.*

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas parengtas ir patvirtintas seniai, iki šiol nebuvo koreguotas, yra mažo detalumo. Šis bendrasis planas artimiausiu metu turėtų būti keičiamas. Keičiant Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą, jo sprendiniai turėtų būti derinami su Germanto regioninio parko planavimo schema.

parko ribose išskirtos žemės ūkio, miškų ir vandenų funkcinės zonos, urbanizuojamų (gyvenamųjų ar rekreacinių) funkcinių zonų nėra išskirta (31 pav.).

2018 m. patvirtintas Telšių miesto bendrojo plano koregavimas. Pakoreguoto bendrojo plano sprendiniai apima ir priemiestines teritorijas. Miesto pakraštys su naujosiomis kapinėmis ir dalis priemiestinių teritorijų Dziuginėnų ir Siraičių kaimuose patenka į planuojamą teritoriją (32 pav.). Jose nemažus plotus sudaro urbanizuojamos teritorijos (gyvenamosios mažo užstatymo intensyvumo zonos, pažymėtos geltona spalva ir indeksu GM-3), menkai derančios su regioninio parko steigimo tikslais.

32 pav. *Telšių miesto bendrojo plano koregavimo pagrindinio brėžinio fragmentas.*

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. vasario 2 d. nutarimu Nr. 95 patvirtino Transeuropinio IX B transporto koridoriaus geležinkelių linijos Vilnius–Kaišiadorys–Šiauliai–Klaipėda ir Klaipėdos geležinkelio mazgo dalies (ruože nuo Klaipėdos iki „Draugystės“ geležinkelio stoties) susisiekimo komunikacijų inžinerinės infrastruktūros vystymo plano (TPD Nr. SNC-00-19-167) sprendinius. Planuojamoje teritorijoje nenumatoma naujų inžinerinės infrastruktūros objektų statyba.

Pėsčiųjų-dviračių takų išvystymo Telšių rajone ir Telšių mieste su priemiestinėmis gyvenvietėmis specialusis planas, patvirtintas 2012 m. gruodžio 27 d. Telšių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-501, nagrinėjamas 13 skyriuje „Rekreacinis potencialas ir naudojimas“. Šiuo metu specialusis planas koreguojamas.

Naudingųjų iškasenų telkiniai (smėlio ir žvyro karjerai) eksploatuojami pagal parengtus ir patvirtintus žemės gelmių naudojimo specialiuosius planus ar projektus.

Galiojančiuose teritorijų planavimo dokumentuose nustatyti reglamentai kultūros paveldo srityje

Planuojamoje teritorijoje yra patvirtintų ir galiojančių teritorijų kompleksinio ir specialiojo planavimo dokumentų, kurių sprendiniai turi ar gali turėti poveikį steigiamo Germanto RP nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimui. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiųjų planų teritorijoje nėra parengta. Toliau aptariami aktualių dokumentų sprendiniai.

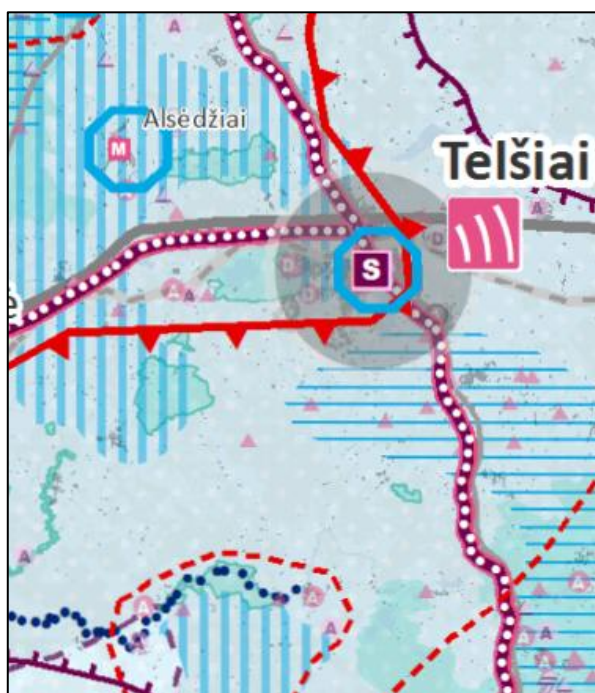
Bendrieji planai

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas

Reg. Nr. T00052507 (100002000075)

Patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789

Pagal LR teritorijos bendrąjį planą „Lietuva 2030“ (TPD reg. Nr. TPDR T00087007, rengėjas UAB „PLENTPROJEKTAS“, PV L. Janulienė, PDV I. Kliobavičiūtė) [26], didžioji planuojamos teritorijos dalis priskirta nacionalinės reikšmės Klaipėdos krašto ir Vakarų Žemaitijos kultūros paveldo arealui, kuriame gausu visų tipų ypač vizualiai raiškaus saugomo kultūrinio kraštovaizdžio [26, p. 65 AR], pagal kultūros paveldo išteklių tvarkybos darbų ir įveiklinimo valstybės politiką, numatytas vidutinio rėmimo intensyvumas archeologinių objektų, vietovių, statinių ir statinių kompleksų bei urbanistinių vietovių prioritetams. Per teritoriją eina Šv. Jokūbo kultūros kelias.

33 pav. Bendrojo plano „Lietuva 2030“ brėžinio „Kultūros politika ir rekreacija“ fragmentas.

Bendrajame plane nurodyta, kad saugant kultūrinį kraštovaizdį „prioritetas teikiamas KVR registruotų pastatų, pastatų kompleksų, vietovių nustatytų vertingųjų savybių išsaugojimui, saugomų panoramų, siluetų, perspektyvų, gatvių išklotinių matomumui, apžvelgiamumui.“ Pažymėta, kad negalima pažeisti susiklosčiusių erdvių formavimo dėsnų [26, pp. 63-64 AR].

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas

Pagal Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą (TPD reg. TPDR Nr. T00045093, 2008-05-06, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Teritorijų planavimo institutas, PV – prof. dr. m. Burinskienė) didžioji teritorijos dalis pažymėta kaip labai didelio, likusi – didelio vaizdingumo laipsnio, sužymėta dauguma teritorijoje esančių kultūros paveldo objektų, planuojamą teritoriją kerta Žemaitijos parkų žiedo ir Telšių žemės turistų judėjimo keliai [27].

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimas

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitime (TPD reg. TPDR Nr. T00090794, 2024-05-01, UAB „Atamis“, PV – A. Kažienė) nurodyta, kad rajone dominuoja archeologinis paveldas (atitinkamai – archaiškasis kraštovaizdis), pabrėžta kultūrinio kraštovaizdžio svarba [28, pp. AR 61-68].

Specialieji planai

Telšių apskrities ir Telšių rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schemos

Telšių apskrities nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schemoje (TPD Reg. TPDR Nr. T00053910 (100002000243), 2009-04-08, rengėjas UAB „Aplinkos inžinerija“, PV G. E. Miknevičienė) ir Telšių rajono nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schemoje (TPD Reg. TPDR T00053916, 2009-05-06, rengėjas UAB „Aplinkos inžinerija“, PV G. E. Miknevičienė) [29] pagal paveldo rūšis (vertingųjų savybių pobūdį) sužymėti tuo metu buvę kultūros paveldo objektai. Šios schemos jau paseno ir planuojamoje teritorijoje neatitinka esamos padėties.

Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas

Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano (TPD Reg. TPDR Nr. T00068000 (SP-12-2), 2014, rengėjas UAB „Urbanistika“, PV A. Kažienė) kultūros paveldo apsaugos teritorinių prioritetų brėžinyje [30] pažymėta nacionalinio reikšmingumo paveldo arealų zona, dominuojančio architektūros paveldo teritorija.

Detalieji planai

Informacija apie planuojamoje teritorijoje parengtus detaliuosius planus gauta iš Teritorijų planavimo dokumentų registro (TPDR). Nustačius, kad viešai prieinama ne visa aktuali informacija, šis poskyris būtų papildytas. Identifikuotas tik vienas kultūros paveldo objektų teritorijoje rengtas dokumentas, kurio duomenys pateikiami 34 lentelėje.

34 lentelė. Informacija apie planuojamoje teritorijoje parengtus detaliuosius planus.

Nr.	Adresas	Projektuotojas, PV	Metai	Žemės naudojimo būdas ir pobūdis	Maks. pastatų aukštis, m	Maks. užstatymo tankis kv. m. / sklypo plotas, kv. m (vnt. dalimis)	Kita
1.	Žemės sklypas kadastrinis Nr. 7888/0003:40 Vigantiškių k. v. Džiuginėnų k., Gadūnavo sen., Telšių r.	Projektavimo įmonė „Arka“	2020	G1	1–2 aukštai	25 %	Iš dalies patenka į Džiuginėnų piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 24527) teritoriją, kuri pažymėta kaip detalių archeologinių tyrimų zona (neužstatoma)

15. Probleminės situacijos ir arealai

Biologinės įvairovės apsaugą veikiančios probleminės situacijos

Gelžio ežeras yra paskelbtas BAST, kurios apsaugos tiksluose yra numatyta atkurti gerą EB svarbos buveinės 3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis būklę. Ežeras yra privatus, šiuo metu jis nepatenka į saugomą teritoriją. Apsaugos sutartis nebuvo sudaryta, nes apsaugos įvertinimo ataskaitoje padaryta prielaida, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme nurodytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, taikomos paviršiniams vandens telkiniams, jų apsaugos zonoms ir pakrantės apsaugos juostoms gali užtikrinti EB svarbos natūralios buveinės 3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis apsaugą. Ši prielaida nėra teisinga, nes žvejyba, žuvų veisimas, kurio nereglamentuoja minėtas teisės aktas, gali reikšmingai paveikti tiek tikslinės buveinės, tiek ežero ekosistemos būklę. Apsaugos įvertinimo ataskaitoje taip pat minima, kad gamtosauuginėms problemoms spręsti parengtas Gelžio gamtotvarkos planas. Tačiau jame numatytos priemonės negalėjo būti įgyvendintos, nes savininkas atsisakė bendradarbiauti su ežero vandens kokybės tyrimus norėjusiais atlikti Žemaitijos NP direkcijos specialistais. Galima teigti, kad BAST apsaugos tiksluose išvardytų vertybių apsauga šiuo metu negali būti užtikrinta. Numatomo steigti Germanto RP planavimo schema gali padėti išspręsti šią problemą numatydama reikalingą apsaugos statusą ir naudojimo reglamentą.

BAST „Kęstaičių kaimo apylinkės“, kurios ribos sutampa su Buožėnų geomorfologinio draustinio ribomis, yra išskirta 15,2 ha 9010 *Vakarų taigos, 2,3 ha 9020 *Plačialapių ir mišrių miškų“, 15 ha 9050 Žolių turtingų eglynų ir 11,7 ha 91D0 *Pelkinių miškų buveinių. Visi BAST esantys miškai yra priskirti III miškų gr., kurios naudojimo reglamentavimas nepakankamas norint išsaugoti šias buveines ir pasiekti gerą jų būklę.

Toje pačioje BAST išskirta 20,6 ha 6510 Šienaujimų mezofitų pievų, tačiau didžioji jų dalis nepatenka į SŽNS PG plotus, todėl jos nėra apsaugotos nuo žemės naudojimo pokyčių – pavertimo dirbamais laukais ar apsinėjimo mišku.

BAST vietovėje „Germanto apylinkės“ išskirti reikšmingi plotai 9010 *Vakarų taigos, 9050 Žolių turtingų eglynų, 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų ir 91D0 *Pelkinių miškų. BAST vietovės dalyje, patenkančioje į Germanto kraštovaizdžio draustinį, visi miškai priskirti IIA miškų gr., o dalyje, esančioje už kraštovaizdžio draustinio ribų – IV miškų gr. Siekiant BAST vietovėje išsaugoti steigimo tiksluose numatytą buveinių plotą ir užtikrinti gerą jų būklę dabartinis miškų naudojimo reglamentavimas, įskaitant II miškų gr., yra nepakankamas.

BAST vietovėje „Kantaučių apylinkės“ išskirta 30,3 ha 6450 Aliuvinių pievų, kurių didžioji dalis dėl bebrų veiklos Lušinės upelyje yra patvenkta, jų naudojimas neįmanomas, vyksta intensyvūs pelkėjimo procesai. Toje pačioje BAST vietovėje išskirtos 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų ir 91E0 *Aliuvinių miškų buveinės, patenkančios į Vilkaičių geomorfologinį draustinį, priskirtos III gr. miškams, o 91D0 *Pelkinių miškų buveinė, esanti už draustinio ribų – IV gr. miškams. Toks miškų naudojimo reglamentavimas nesudaro prielaidų buveinėms išsaugoti ir gerai būklei atkurti.

KMB ir PKMB. Planuojamoje teritorijoje yra 3 ha KMB ir 9,25 ha PKMB už reprezentatyvių plotų ribų, todėl neturi reikiamos teisinės apsaugos ir medžiai jose gali būti iškirsti. Dalis šių buveinių yra privačiuose miškuose.

Planuojamos teritorijos dalyje už esamų draustinių, BAST ir BAST vietovių ribų yra inventorizuoti reikšmingi EB svarbos miško buveinių plotai (7 lentelė). Didžiosios šių buveinių dalies išsaugojimas yra būtinas siekiant įgyvendinti BD ir Gamtos atkūrimo

reglamento (2024 m. birželio 24 d. Europos parlamento ir Tarybos reglamentas 2024/1991) tikslus. Šiuo metu absoliuti dauguma buveinių priskirtos IV gr. ūkiniam miškams, kuriuose buveinių išsaugojimas ir geros būklės pasiekimas yra neįmanomas. Dalis 91D0 *Pelkinių miškų ir 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų buveinių yra sausintos. Tokiais atvejais geros būklės atkūrimas galimas tik užtvėnkiant sausinimo griovius.

Už saugomų teritorijų ribų inventorizuoti ir vertingi pievų buveinių plotai. Ne visi yra įtraukti į SŽNS PG plotus, todėl gali būti transformuoti į kitas naudmenas. Santykinai daug deklaruojama pievų ir ganyklų yra už nustatytų buveinių ribų. Tikslinga ateityje plėsti SŽNS PG plotus, ypač su buveinėmis besiribojančiose ar drėgnesnėse vietose.

Už saugomų teritorijų ribų nustatytos vertingos pelkių ir vandens telkinių buveinės ir su jomis susijusios retų rūšių radavietės, kurių apsauga šiuo metu nėra užtikrinama. Tokia vertybių koncentracija pasižyminti teritorija išsiskiria piečiau Buožėnų geomorfologinio draustinio ir apima Šėkščio, Luknio, Kupsčio ežerus, į pietus nuo jų esančią buvusio durpių gavybos teritoriją ir į vakarus nuo ežerų esančias 6510 Šienaujamų mezofitų pievas.

Kitas planuojamoje teritorijoje už saugomų teritorijų ribų esantis vertingas kompleksas – Dievo Krėslo miškas. Svarstyta į steigiamo regioninio parko konservacinio funkcinio prioriteto zoną įjungti vertingiausią miško dalį, kuri daugiausia yra valstybinės reikšmės miškuose (vyrauja IV grupė – ūkiniai miškai), pasižymi raiškiu reljefu ir vaizdingu kraštovaizdžiu, joje yra EB svarbos ir kertinių miško buveinių.

Kultūros paveldo apsaugą veikiančios probleminės situacijos

Pagrindinės, tarpusavyje susijusios nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos problemos yra jų geros fizinės būklės ir tinkamų lankymo galimybių užtikrinimas. Kai kurie objektai keliais ar takais nepasiekiami (pavyzdžiui, Abokų piliakalnis, Eivydų alkakalnis). Architektūros paveldo objektuose (dvarų sodybos, koplytėlės, Lieplaukės bažnyčios vartai su skulptūromis) aktualios ir autentiškumo, integralumo bei vizualinės taršos problemos. Siekiant išsaugoti vertybių autentiškumą, išvengti netinkamų medžiagų naudojimo ir netinkamų sprendimų taikymo, reikalingas aiškus reglamentavimas ir reali informacinė bei finansinė pagalba tvarkybos darbus vykdančioms valdytojoms. Esami planavimo dokumentai yra palankūs paveldui, tačiau trūksta konkrečių reglamentų (paveldosaugos reikalavimų), nustatančių objektų teritorijų ir statinių tvarkymo principus, kurie padėtų užtikrinti kultūros paveldo objektų vertingųjų savybių bei kraštovaizdžio apsaugą.

Dalis pavienių kultūros paveldo objektų nėra tinkamai lokalizuoti KVR GIS duomenų bazėje, o apskaita ne visada atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Pavyzdžiui, Vartams su Pietos ir Kristaus, nešančio kryžių, skulptūromis (u. k. 15182) nėra parengta šiuo metu galiojančius teisės aktų reikalavimus atitinkanti apskaitos dokumentacija, objektas nėra tinkamai lokalizuotas. KVR nurodoma, kad Buožėnų piliakalnis su gyvenviete turi 2 000 000 m² ploto apsaugos zoną, tačiau ji nėra lokalizuota KVR žemėlapyje.

Dalies objektų ribos nesutampa su kadastrinių sklypų ribomis. Atkreiptinas dėmesys į Džiuginėnų piliakalnio su gyvenviete (u. k. 24527) teritorijos ribas (TRP parengtas 2022-12-30, aktas patvirtintas 2023-05-17), kurios nesutampa su 2025 m. suformuoto konservacinės paskirties sklypo ribomis. Šiaurėje į šio objekto teritoriją patenka Juzefo Perkovskio gatvės atkarpa, privačių namų valdų sklypų dalys. Siraičių dvaro sodybos teritorijos ribos taip pat daugelyje vietų nesutampa su žemės sklypų ribomis. Rekomenduojama ribų nesutapimus ateityje peržiūrėti, jei atsirastų naujų tyrimų duomenų.

Planuojamoje teritorijoje yra nemažai į KVR neįrašytų kultūrinės vertės požymių turinčių objektų: Lieplaukės šv. Jurgio bažnyčia su klebonija ir varpine, buv. Kęstaičių šv. Roko bažnyčios vieta (Kęstaičių kryžiai), senosios kapinės, atminties vietos, susijusios su pokario partizaniniu pasipriešinimu sovietinei okupacijai Dievo Krėslo miške. Tikslinga apsvarstyti jų įpaveldinimo ir (ar) įtraukimo į pažintinius maršrutus galimybes.

Su rekreaciniu naudojimu susijusios probleminės situacijos

Rekreacinis naudojimas ir infrastruktūra planuojamoje teritorijoje išplėta netolygiai, beveik visi rekreaciniai objektai ir paslaugos lankytojams išsidėstę Telšių rajone. Didžiausiu rekreaciniu potencialu ir naudojimu pasižymi Germanto ežeras ir jo apylinkės. Būtina siekti tolygesnio rekreacinės infrastruktūros ir paslaugų vystymo, įveikinti potencialias ar jau realiai naudojamas poilsui teritorijas. Tikslinga numatyti galimybes smėlio ir žvyro karjerų su besiformuojančiais vandens telkiniais rekultivavimui į rekreacines teritorijas, pabaigus jų eksploatavimą.

Dalis poilsui naudojamų teritorijų patenka į draustinius. Keletas svarbių rekreacinių objektų yra prie Germanto ežero, Germanto kraštovaizdžio draustinyje (paplūdimys, „Germanto vila“). Prie Kurmio ežero, Buožėnų geomorfologiniame draustinyje, veikia poilsio namai „Kurmio vila“. Draustinio režimas riboja šių objektų vystymą, šiuo metu nenaudojamos „Germanto vilos“ atgaivinimą. Steigiant Germanto RP, svarstyтина šiuos objektus išjungti iš draustinių, išskirti rekreacinio funkcinio prioriteto zonas.

Trūksta įrengtų stovyklaviečių ir trumpalaikio poilsio vietų, kempingų ar kemperių aikštelių, valčių ir laivų nuleidimo vietų, apgyvendinimo ir sveikatinimo paslaugų. Prie Alsėdžių ežero apskritai nėra viešos rekreacinės infrastruktūros (šiuo metu visos ežero pakrantės privačios).

Planuojamos teritorijos pažintinio turizmo potencialas yra didelis, tačiau dar mažai išnaudotas. Lankymui geriausiai pritaikyti šalia Telšių miesto esantys paveldo objektai ir kompleksai – Džiugo kalnas (Džiuginėnų piliakalnis), Džiuginėnų dvaro sodyba, Germanto kraštovaizdžio draustinis. Kitur trūksta įrengtų pėsčiųjų ir dviračių trasų ir takų, privažiavimų ir sustojimo vietų prie dalies lankytinų objektų, neišplėta informacinė sistema. Plėtojant pažintinį lankymą, būtina pritaikyti kitas gamtos ir kultūros paveldo vertybes, įjungiant jas į pažintinio turizmo trasų sistemą: Buožėnų geomorfologinį draustinį ir Buožėnų piliakalnį, Dievo Krėslo mišką, buv. Kęstaičių šv. Roko bažnyčios vietą (Kęstaičių kryžius), Vorkalnį (šalia Lieplaukės k.), Vilkaičių geomorfologinį draustinį ir kt. Buožėnų ir Vilkaičių geomorfologiniuose draustiniuose pažintinių takų ar trasų įrengimą gali apsunkinti vyraujanti privati nuosavybė. Taip pat būtina gerinti (kurti) steigiamo regioninio parko informacinę sistemą (informacinės rodyklės, stendai, nuorodos, trakų ir takų žymėjimai, informacijos pateikimas internete ir kt.).

Atkreiptinas dėmesys, kad 2019 m. Germanto kraštovaizdžio draustinyje, valstybiniuose miškuose įrengta lankytojams skirta infrastruktūra (pėsčiųjų ir dviračių takai, atokvėpio vietos ir kt.) iki šiol nėra perduota Valstybinei miškų urėdijai.

Naudingųjų iškasenų telkinių ir karjerų probleminės situacijos

Į planuojamą teritoriją patenka nemažai detalčiai išžvalgytų naudingųjų iškasenų telkinių ir karjerų. Pagal įstatymu nustatytas specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, valstybiniame parke draudžiama įrengti naujus karjerus. Įsteigus Germanto RP, jo ribose negalėtų atsirasti

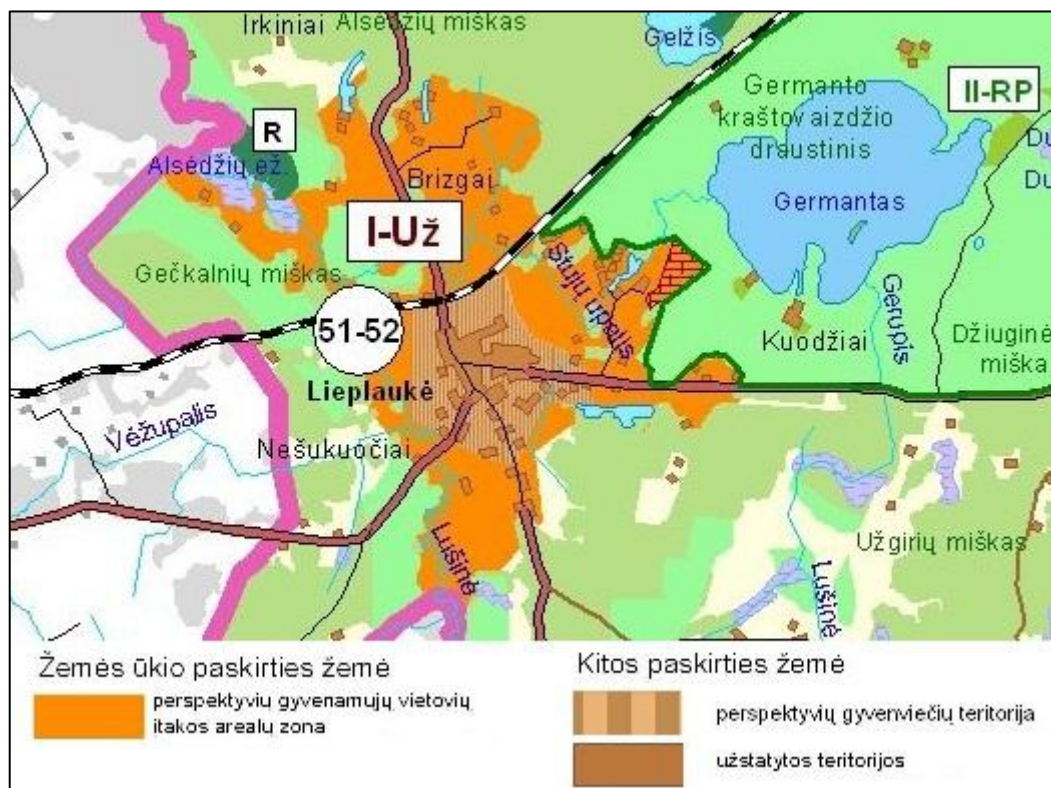
nauji karjerai, tačiau galėtų būti tęsiamas esamų karjerų naudojimas. Šią aplinkybę reikia įvertinti, nustatant RP ribas ir zonas.

Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos 2024-12-12 išduotose planavimo sąlygose Nr. REG27413511, siekdama užtikrinti racionalų žemės gelmių ir jų išteklių naudojimą ir apsaugą, prašo numatyti priemones, sudarančias galimybes racionaliam išteklių išgavimui detaliai išžvalgytuose ir aprobuotuose naudingųjų iškasenų telkiniuose, patenkančiuose į planuojamą teritoriją, nustatant funkcinius naudingųjų iškasenų teritorijų prioritetus bei jų tvarkymo reglamentavimo ypatumus, parengiant sprendinius detaliai išžvalgytų telkinių eksploatavimui pilna apimtimi arba nenumatyti saugomos teritorijos statuso detaliai išžvalgytuose ir aprobuotuose naudingųjų iškasenų telkiniuose. Šiuo požiūriu labiausiai problemiški Pagermančio II detaliai išžvalgytas telkinys ir VĮ VMU kasybos sklypas vakarinėje Pagermančio telkinio dalyje, kuriuose gavyba dar nėra pradėta. Pažymėtina, kad Vigantiškių V telkinys negali būti eksploatuojamas, nes jau patenka į saugomą teritoriją – Buožėnų geomorfologinį draustinį.

Dalį smėlio ir žvyro karjerų, kuriuose yra susidarę vandens telkiniai (pvz.: Brizgų, Gelžės ir Vigantiškių IV karjerai) baigus jų eksploatavimą, galima būtų versti rekreacinėmis teritorijomis. Taip pat tikslinga pasiūlyti apleistų ir nesutvarkytų kasaviečių rekultivavimo priemones.

Su urbanizacija susijusios probleminės situacijos

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatyta plati perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zona ties Lieplaukės, Kuodžių ir Brizgų kaimais (34 pav.).

34 pav. Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinio fragmentas.

Tai sudaro prielaidas ekstensyviai, išsklaidytai urbanizacijai centrinėje steigiamo regioninio parko dalyje. Šis bendrasis planas parengtas ir patvirtintas seniai (2008 m.), iki šiol nebuvo koreguotas, yra mažo detalumo. Artimiausiu metu jis turėtų būti keičiamas. Keičiant Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą, jo sprendiniai turėtų būti derinami su Germanto regioninio parko planavimo schema.

Pagal 2018 m. patvirtintus Telšių miesto bendrojo plano koregavimo sprendinius (32 pav.) Džiuginėnų ir Siraičių kaimuose šalia Germanto kraštovaizdžio draustinio rytinės ribos numatomos urbanizuojamos teritorijos (gyvenamosios mažo užstatymo intensyvumo zonos). Siekiant apsaugoti draustinio aplinką nuo vizualinės taršos ir neigiamo veiklos poveikio, svarstyтина šias teritorijas įjungti į Germanto RP ekologinės apsaugos funkcinio prioriteto ar regioninio parko buferinės apsaugos zoną.

LITERATŪRA IR KITI ŠALTINIAI

- [1] VVU Gamtos mokslų fakultetas, vadovas P. Kavaliauskas, „Ypač saugomų Respublikos teritorijų plėtros schema ir jos mokslinis pagrindimas. 5. Vakarų Lietuvos regionas,“ Valstybinis gamtos apsaugos komitetas, Vilnius, 1985.
- [2] J. Sasnauskas ir G. Raščius, Saugomos gamtos teritorijos ir jų tvarkymas, Vilnius: Respublikinis ekologinių tyrimų ir informacijos centras, 1989, pp. 64, 65, 82, 83.
- [3] R. Baškytė, G. Raščius, P. Kavaliauskas ir T. Tukačiauskas, Lietuvos saugomos teritorijos. Informacinis leidinys, Vilnius: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, 2019, p. 70.
- [4] „Saugomų teritorijų valstybės kadastras,“ Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://stvk.lt/map>. [Kreiptasi 03 12 2024].
- [5] Konsultacinė firma ArchiMITA, „Alaušo, Avilio-Čičirio, Germanto, Plinkšių regioninių parkų steigimo galimybių studija,“ Vilnius, 2008.
- [6] „Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registras,“ Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://kvr.kpd.lt>. [Kreiptasi 11 10 2024].
- [7] Lietuvos nacionalinis atlasas, t. 1, Vilnius: Distantinių tyrimų ir geoinformatikos centras "Gis-Centras", 2016.
- [8] Keršytė, D., Rimkus, E., Kažys, J., „Klimato rodiklių scenarijai Lietuvos teritorijoje XXI a.,“ *Geologija. Geografija*, t. 1, nr. 1, 2015.
- [9] K. Kilkus ir E. Stonevičius, „Lietuvos vandenių geografija,“ 2011. [Tinkle]. Available: http://www.hkk.gf.vu.lt/publikacijos/2011_Lietuvos_vandenu_geografija.pdf.
- [10] „Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastras (UETK),“ Aplinkos ministerija, [Tinkle]. Available: <https://uetk.biip.lt/zemelapis/>. [Kreiptasi 10 12 2024].
- [11] A. Povilaitis, J. Taminskas, Z. Gulbinas, R. Linkevičienė ir M. Pileckas, Lietuvos šlapynės ir jų vandensauginė reikšmė, Vilnius: Gamtos paveldo fondas, 2011.
- [12] „Lietuvos pelkių ir durpynų erdvinių duomenų rinkinys,“ Lietuvos gamtos fondas, Gamtos paveldo fondas, Vilnius, 2018.
- [13] „Skirtingų tipų kertinių miško buveinių palaikymo ir tvarkymo rekomendacijos,“ [Tinkle]. Available: http://www.amvmt.lt/images/veikla/kmb/KMB_tvarkymo_rekomendacijos.pdf.
- [14] G. Brazaitis, V. Marozas, D. Augutis, Ž. Preikša, S. Šaudytė-Manton, „Naturalių miško buveinių tvarkymo rekomendacijos,“ 02 2021. [Tinkle]. Available: <https://naturalit.lt/wp-content/uploads/2021/02/Naturaliu-misko-buveiniu-tvarkymo-rekomendacijos.pdf>.
- [15] „Saugomų rūšių informacinė sistema,“ Aplinkos ministerija, [Tinkle]. Available: <https://sris.am.lt>. [Kreiptasi 28 11 2024].
- [16] Lietuvos raudonoji knyga, Vilnius: Aplinkos ministerija, 2021.
- [17] „Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas,“ UAB „Urbanistika“, Vilnius, 2015.
- [18] A. Servienė, „Gyvenimas Siraičių dvare: anuomet ir dabar,“ Telšių žinios, 19 08 2022. [Tinkle]. Available: <https://tzinios.lt/gyvenimas-siraiciu-dvare-anuomet-ir-dabar/>. [Kreiptasi 06 12 2024].
- [19] „Kultūros vertybių registras,“ KPD, [Tinkle]. Available: <https://kvr.kpd.lt/KvrWcf/LabbisServiceKvr.svc/GetDocument/679B6DDD-773F-4471-9F3A-ABA723B04777>. [Kreiptasi 06 12 2024].
- [20] „Dvarų duomenų bazė,“ 2004. [Tinkle]. Available: <https://kpc.kpd.lt/dvaras->

- 227/Siraiciu/. [Kreiptasi 06 12 2024].
- [21] J. Petrauskienė, „Lietuvos gyventojai 2021 metais. Lietuvos Respublikos 2021 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai,“ 2021. [Tinkle]. Available: <https://storymaps.arcgis.com/stories/d7ac6efa3e99480992e956f440a1b3ec>. [Kreiptasi 10 12 2024].
- [22] Valstybinis miškotvarkos institutas, „VĮ VMU patikėjimo teise valdomų Telšių regioninio padalinio administruojamų miškų vidinės miškotvarkos projektas,“ Kaunas, 2017.
- [23] „Geoinformacija apie miškus (M-GIS),“ Valstybinė miškų tarnyba, [Tinkle]. Available: <https://bit.ly/2XOCesI>. [Kreiptasi 10 12 2024].
- [24] „Lietuvos nacionalinis FSC miškų valdymo standartas,“ Forest Stewardship Council, 2020. [Tinkle]. Available: <https://lt.fsc.org/sites/default/files/2021-10/STD-LTU-01-2020%201-0.pdf#viewer>.
- [25] „Lietuvos sėklinės miško bazės objektų sąrašai,“ 2021. [Tinkle]. Available: <http://www.amvmt.lt/index.php/misko-seklines-bazes-savadas/2021>. [Kreiptasi 15 09 2023].
- [26] UAB "Plentprojektas", PV L. Janulienė, PDV I. Kliobavičiūtė, *Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąsias planas „Lietuva 2030“*.
- [27] M. Burinskienė ir kt., *Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrąsias planas*, VGTU Teritorijų planavimo institutas, 2008.
- [28] A. Kažienė, *Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimas*, UAB "Atamis", 2024.
- [29] G. E. Miknevičienė, *Telšių apskrities nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema*, UAB "Aplinkos inžinerija", 2009.
- [30] UAB "Urbanistika", Pr. vad. A. Kažienė, *Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas. Kultūros paveldo apsaugos teritoriniai prioritetai*, 2014.
- [31] V. Vaitkevičius, *Senosios Lietuvos šventvietės. Žemaitija*, Lietuvos istorijos institutas, 1998.
- [32] A. Petrauskienė, „su Dievo Krėslo kalnu potencialiai kompleksą galintis sudaryti Dievo krėslo miškas, anot archeologo V. Vaitkevičiaus – viena paslaptiniausių Žemaitijos šventviečių su šalia esančiu Katino ežeru,“ *Gimtasai kraštas*, t. 10, pp. 44-51, 2016.
- [33] V. Rašomavičius, Mont., *EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimo vadovas*, Vilnius: Petro ofsetas, 2012.
- [34] „Valstybinė geologijos informacinė sistema (GEOLIS),“ Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, [Tinkle]. Available: <https://www.lgt.lt/epaslaugos/pages/trees/geolis.xhtml>. [Kreiptasi 17 08 2023].
- [35] B. Gailiušis, J. Jablonskis ir M. Kovalenkoviėnė, *Lietuvos upės: hidrografija ir nuotėkis*, Kaunas: Lietuvos energetikos institutas, 2001.
- [36] Gamtos paveldo fondas, „Buveinių ir rūšių apsaugos tinkamumas ir apsaugai skirtų teritorijų plėtros poreikiai,“ 2023. [Tinkle]. Available: https://www.litpas.gpf.lt/uploads/Life_NVO_ataskaitu_priedai/2_2_ataskaita_ir_priedai/2.2%20veiklos%20ataskaita.pdf.

Planavimo dokumentai

Lietuvos Respublikos bendrasis planas „Lietuva 2030“ (2021 m.)

Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas (2015 m.)

Telšių apskrities miškų tvarkymo schema (2019 m.)

Telšių rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas (2008 m.)

Telšių miesto bendrasis planas (2008 m.)

Telšių miesto bendrojo plano koregavimas (2018 m.)

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimas (2024 m.)

Pėsčiųjų-dviračių takų išvystymo Telšių rajone ir Telšių mieste su priemiestinėmis gyvenvietėmis specialusis planas (2013 m.)

Transeuropinio IX B transporto koridoriaus geležinkelių linijos Vilnius–Kaišiadorys–Šiauliai–Klaipėda ir Klaipėdos geležinkelio mazgo dalies (ruože nuo Klaipėdos iki „Draugystės“ geležinkelio stoties) susisiekimo komunikacijų inžinerinės infrastruktūros vystymo planas (2021 m.)

Didžiųjų prekybos įmonių išdėstymo Telšių mieste specialiojo plano keitimo specialusis planas (2013 m.)

Telšių apskrities miškų tvarkymo schema (2019 m.)

Lietaus tinklų išvystymo Varnių ir Telšių miestuose su priemiestinėmis gyvenvietėmis specialusis planas (2013 m.)

Šilumos tinklų išvystymo Telšių mieste ir priemiestinėse gyvenvietėse specialusis planas (2013 m.)

Telšių rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialiojo plano keitimas (2022 m.)

Telšių rajono savivaldybės vietinės reikšmės kelių tinklo išdėstymo žemėtvarkos schemas keitimas (2023 m.)

Telšių apskrities nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema (2009 m.)

Naudoti erdviniai duomenys

Biologinės įvairovės duomenų bazė – BĮDB © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2024.

Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių erdvinių duomenų rinkinys © Gamtos tyrimų centro Botanikos institutas, 2015.

Georeferencinio pagrindo kadastro (GRPK) erdvinių duomenų rinkinys © Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2024.

Lietuvos erdvinės informacijos portalas. Prieiga internete: <https://www.geoportal.lt/>

Lietuvos pelkių ir durpynų erdvinių duomenų rinkinys © Lietuvos gamtos fondas, Gamtos paveldo fondas, 2018.

Lietuvos Respublikos teritorijos apleistų žemių erdvinių duomenų rinkinys (AŽ_DRLT) © VšĮ Statybos sektoriaus vystymo agentūra, 2024.

Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registro skaitmeniniai duomenys © Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, 2024.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro ir registro duomenys © VĮ Registrų centras, 2024.

Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro skaitmeniniai duomenys © Valstybinė miškų tarnyba, 2024.

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastro skaitmeniniai duomenys © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2024.

Lietuvos Respublikos teritorijos apskaitytų valstybinės žemės plotų erdvinių duomenų rinkinys (VŽA_DRLT) © Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2024.

Lietuvos Respublikos teritorijos M 1:10 000 skaitmeninis rastrinis ortofotografinis žemėlapis ORT10LT © Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2023.

Lietuvos Respublikos teritorijos skaitmeninis erdvinis žemės paviršiaus modelis (DTM-LT 1m) © Nacionalinė žemės tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Aplinkos apsaugos agentūra, UAB Hnit-Baltic, 2022.

Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastras © Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2024.

Lietuvos Respublikos teritorijos žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotų, auginamų kultūrų duomenų rinkinys © VšĮ Statybos sektoriaus vystymo agentūra, 2024.

Miško ūkinių priemonių ir reprezentatyvių plotų skaitmeniniai duomenys © VĮ Valstybinių miškų urėdija, 2024.

Natūralių pievų ir ganyklų, pelkių ir šaltynų žemėlapių skaitmeniniai duomenys © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2024.

Saugomų rūšių informacinės sistemos (SRIS) skaitmeniniai duomenys © Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2024.

Žemės gelmių registro duomenys © Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2024.

PRIEDAI

1 priedas. Planuojamoje teritorijoje esantys kultūros paveldo objektai

Eil. Nr.	Pavadinimas	u. k.	Adresas	Statusas	Reikšmin-gumo lygmuo	Sandara	Teritorija, m ²	Apsaugos zona, m ²	Objektų sk.	Kitų obj. sk.	Gali būti rengiamas SP	Vertingųjų savybių pobūdis	Akto Nr.	Akto patvirtinimo data	Reglamentas, specialusis planas	Pastabos
1.	Buožėnų piliakalnis su gyvenvieta	24517	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Buožėnų k.	Valstybės saugomas	Nacionalinis	Kompleksas	27529	2000000	2	0	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); Kraštovaizdžio; Mitologinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-VL-883	2016-03-08	n	Kompleksą sudaro: 1. Buožėnų piliakalnio su gyvenvieta piliakalnis, vad. Pilale (3469); 2. Buožėnų piliakalnio su gyvenvieta gyvenvietė (24518). Apsaugos zona nelokaluota KVR žemėlapyje.
2.	Džiuginėnų dvaro sodyba	733	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Džiuginėnų k., Dvaro g. 6	Valstybės saugomas	Regioninis	Kompleksas	115523	16613	5	5	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą svarbus); Kraštovaizdžio; Memorialinis (lemiantis reikšmingumą svarbus); Želdynų (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-AV-374/1	2023-03-06	n	Kompleksą sudaro: 1. Džiuginėnų dvaro sodybos ponų namas (11261); 2. Džiuginėnų dvaro sodybos virtuvė (27009); 3. Džiuginėnų dvaro sodybos ledainė (27010); 4. Džiuginėnų dvaro sodybos daržinė (27011); 5. Džiuginėnų dvaro sodybos parko fragmentai (27012). Ribojasi su Džiuginėnų senovės gyvenvieta (30347).
3.	Džiuginėnų piliakalnis su gyvenvieta	24527	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Džiuginėnų k.	Valstybės saugomas	Nacionalinis	Kompleksas	47654	70083	2	0	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); Kraštovaizdžio; Mitologinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-VL-1034/1	2023-05-17	n	Kompleksą sudaro: 1. Džiuginėnų piliakalnio su gyvenvieta piliakalnis, vad. Džiugo kalnu (3470); 2. Džiuginėnų piliakalnio su gyvenvieta gyvenvietė (24528). Teritorijos ribos nesutampa su 2025 m. suformuoto konservacinės paskirties žemės sklypo ribomis
4.	Siraičių dvaro sodyba	742	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Siraičių k.	Valstybės saugomas	Regioninis	Kompleksas	139126	n	10	20	taip	Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą svarbus); Kraštovaizdžio; Memorialinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-AV-789	2014-11-24	n	Kompleksą sudaro: 1. Siraičių dvaro sodybos rūmai (26999); 2. Siraičių dvaro sodybos namas (27000); 3. Siraičių dvaro sodybos svirnas (27001); 4. Siraičių dvaro sodybos tvartas I (27002); 5. Siraičių dvaro sodybos tvartas II (27003); 6. Siraičių dvaro sodybos ūkinis pastatas (27004); 7. Siraičių dvaro sodybos skalbykla (27005); 8. Siraičių dvaro sodybos kumetynas (27006); 9. Siraičių dvaro sodybos kalvė (27007); 10. Siraičių dvaro sodybos šulinys (27008). Teritorijos ribos daugelyje vietų nesutampa su žemės sklypų ribomis.

Eil. Nr.	Pavadinimas	u. k.	Adresas	Statusas	Reikšmingumo lygmuo	Sandara	Teritorija, m ²	Apsaugos zona, m ²	Objektų sk.	Kitų obj. sk.	Gali būti rengiamas SP	Vertingųjų savybių pobūdis	Akto Nr.	Akto patvirtinimo data	Reglamentas, specialusis planas	Pastabos
5.	Užgirių kaimo senųjų kapinių ir Lietuvos partizanų kapo kompleksas	45161	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Užgirių k.,	Registrinis	Nacionalinis	Kompleksas	211	n	2	3	ne	Istorinis (lemiantis reikšmingumą svarbus); Memorialinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-KP-2876	2021-12-13	n	Kompleksą sudaro: 1. Užgirių kaimo senųjų kapinių ir Lietuvos partizanų kapo komplekso Užgirių kaimo senosios kapinės (45162); 2. Užgirių kaimo senųjų kapinių ir Lietuvos partizanų kapo komplekso Lietuvos partizanų kapas (45163).
6.	Vartai su Pietos ir Kristaus, nešančio kryžių, skulptūromis	15182	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Lieplaukės k.	Registrinis	n	Pavienis objektas	n	n	n	n	ne	n	n	n	n	Neparengta galiojančius teisės aktus atitinkanti apskaitos dokumentacija, nelokaluotas GIS.
7.	Džiuginėnų senovės gyvenvietė	30347	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Džiuginėnų k.	Valstybės saugomas	Nacionalinis	Pavienis objektas	2086	20281	1	0	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą)	KPD-VL-1035/1	2023-05-10	n	Ribojasi su Džiuginėnų dvaro sodyba (733).
8.	Džiuginėnų, Siraičių kapinynas	2565	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Džiuginėnų k.	Valstybės saugomas	Nacionalinis	Pavienis objektas	2275	30569	1	0	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą)	KPD-VL-897/1	2023-05-10	n	
9.	Eivydų pilkapynas, vad. Milžinų kapais	16317	Telšių rajono sav., Gadūnavo sen., Kęstaičių k.	Valstybės saugomas	Nacionalinis	Pavienis objektas	4462	793	1	0	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą)	KPD-VL-1830	2022-03-02	n	
10.	Kuodžių kalnas, vad. Vorkalniu	6932	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Kuodžių k.	Valstybės saugomas	Regioninis	Pavienis objektas	22166	18606	1	1	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); Kraštovaizdžio; Mitologinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-VL-1814	2021-12-01	n	
11.	Vilkų kalnas, vad. Dievo Krėslo kalnu	21457	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Vilkų k.	Valstybės saugomas	Regioninis	Pavienis objektas	100227	232441	n	n	ne	Kraštovaizdžio; Mitologinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-VL-2276	2025-02-19	n	
12.	Užgirių kapinynas, vad. Ukrino kapeliais	6937	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Užgirių k.	Registrinis	Regioninis	Pavienis objektas	8496	n	1	1	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); Mitologinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-VL-2258	2024-11-27	n	

Eil. Nr.	Pavadinimas	u. k.	Adresas	Statusas	Reikšmingumo lygmuo	Sandara	Teritorija, m ²	Apsaugos zona, m ²	Objektų sk.	Kitų obj. sk.	Gali būti rengiamas SP	Vertingųjų savybių pobūdis	Akto Nr.	Akto patvirtinimo data	Reglamentas, specialusis planas	Pastabos
13.	Eivydu kalnas, vad. Alkos kalnu	31754	Plungės rajono sav., Alsėdžių sen., Eivydu k.	Registrinis	Regioninis	Pavienis objektas	16200	n	1	0	ne	Kraštovaizdžio; Mitologinis (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-RM-634	2008-02-26	n	Aktas turėtų būti tikslinamas, kad atitiktų galiojančius teisės aktus.
14.	Koplytėlė	14258	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Lieplaukės k.	Registrinis	Regioninis	Pavienis objektas	160	n	1	0	ne	Dailės (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-AV-849	2015-06-01	n	
15.	Geležinkelio tiltas	26979	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Lieplaukės k.	Valstybės saugomas	Regioninis	Pavienis objektas	2169	n	1	0	ne	Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą tipiškas); Inžinerinis (lemiantis reikšmingumą tipiškas); Kraštovaizdžio	KPD-RM-1900	2013-02-12	n	
16.	Koplytėlė	14260	Telšių rajono sav., Ryškėnų sen., Lieplaukės k., Stoties g. 40	Registrinis	Vietinis	Pavienis objektas	9	n	1	0	ne	Dailės (lemiantis reikšmingumą tipiškas)	KPD-AV-808	2015-01-26	n	Nelokalizuota GIS.
17.	Abokų piliakalnis, vad. Pilale	42949	Plungės rajono sav., Žlibinų sen., Abokų k.	Registrinis	Regioninis	Pavienis objektas	5985	n	1	0	ne	Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); Kraštovaizdžio	KPD-VL-1405	2019-01-15	n	
18.	Abokų kaimo koplytėlė	13317	Plungės rajono sav., Žlibinų sen., Abokų k., Paežerio g. 3	Registrinis	Regioninis	Pavienis objektas	10	n	1	n	ne	Dailės (lemiantis reikšmingumą svarbus)	KPD-AV-1172	2017-11-01	n	

2 priedas. Siraičių dvaro sodybos (u. k. 742) vertingosios savybės

Siraičių dvaro sodybos (u. k. KVR 742) vertingosios savybės, nurodytos 2014-11-24 NKPV Akte Nr. KPD-AV-789.

Vertingųjų savybių pobūdis

Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą svarbus); Kraštovaizdžio; Memorialinis (lemiantis reikšmingumą svarbus);

Vertingosios savybės

7.1.3.1. planavimo sprendiniai – **sodybos planinės erdvinės, tūrinės struktūros tipas – daugiaerdvis, su viena centrine erdve (reprezentacinės sodybos dalies kiemas), dominuoja kompozicinis centras – rūmai, apie kuriuos išdėstyti išlikę pastatai: namas, svirnas, du tvartai, ūkinis pastatas, skalbykla, kumetynas, kalvė, šulinys bei želdinių liekanos ir vandens telkinių sistemos liekanos** (būklė patenkinama; TRP; FF Nr. 1-14; 2014 m.);

7.1.3.3. įvairūs mažosios kraštovaizdžio architektūros statiniai ir vaizduojamojo meno formos – **rausvo granito kryžius įstatytas į didelį lauko akmenį** (būklė patenkinama; FF Nr. 15-17; 2014 m.);

7.1.3.4. žemės ir jos paviršiaus elementai – **reljefas** (centrinė dvaro sodybos dalis yra kalvelėje, ant kurios stovi

rūmai, nežymūs nuolydžiai į Š, V ir R puses, kitur reljefas lygus; FF Nr. 1-14; 2014 m.);

7.1.3.5. takai, keliai ar jų dalys, dangos – **senojo kelių tinklo fragmentai: ŠV dvaro sodybos dalyje asfaltuotas Telšių–Plungės kelias, nuo jo atsišakojantis P kryptimi gruntinis kelias į dvaro sodybos centrinę dalį bei kelio atkarpa vedanti iki skalbyklos** (senasis takų tinklas neišlikęs; būklė patenkinama; TRP; FF Nr. 5, 7, 10, 13, 14; 2014 m.);

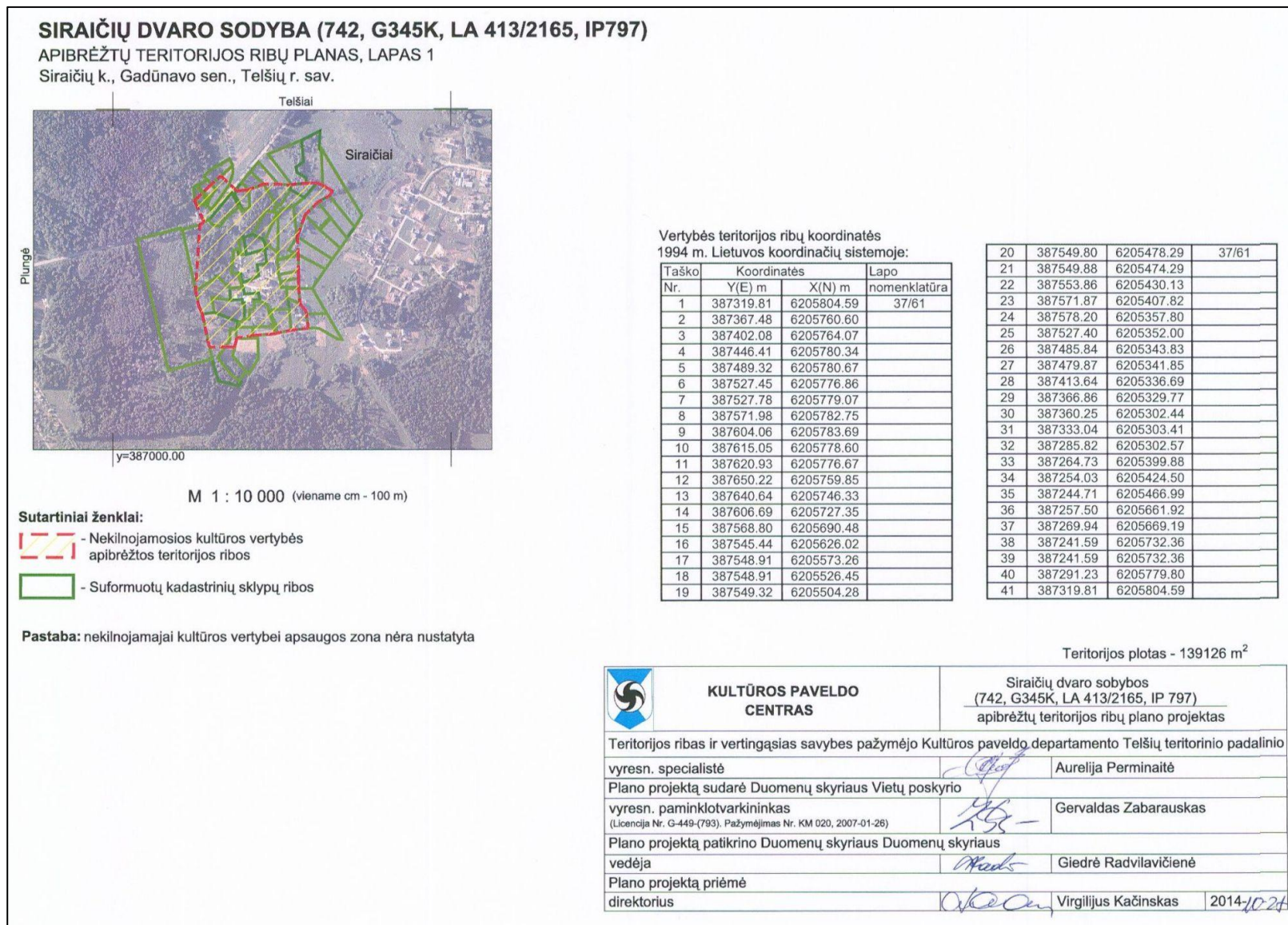
7.1.3.6. želdynai ir želdiniai – **medžių grupės, pavieniai medžiai, alėjų fragmentai** (sodybos apželdinimo pobūdis pakitęs, parkas neišlikęs; FF Nr. 1, 2, 4, 7, 10, 12, 13; 2014 m.);

7.1.3.7. upės, natūralūs vandens telkiniai ir hidrotechniniai įrenginiai – **vandenių sistemos liekanos: tarpusavyje susisiekusių tvenkinių grandinės V ir P dvaro sodybos dalyse bei pavieniai telkiniai – kūdros Š sodybos dalyje** (daugelis vandens telkinių užpelkėję, apaugę; TRP; FF Nr. 6, 8, 9, 11, 12; 2014 m.).

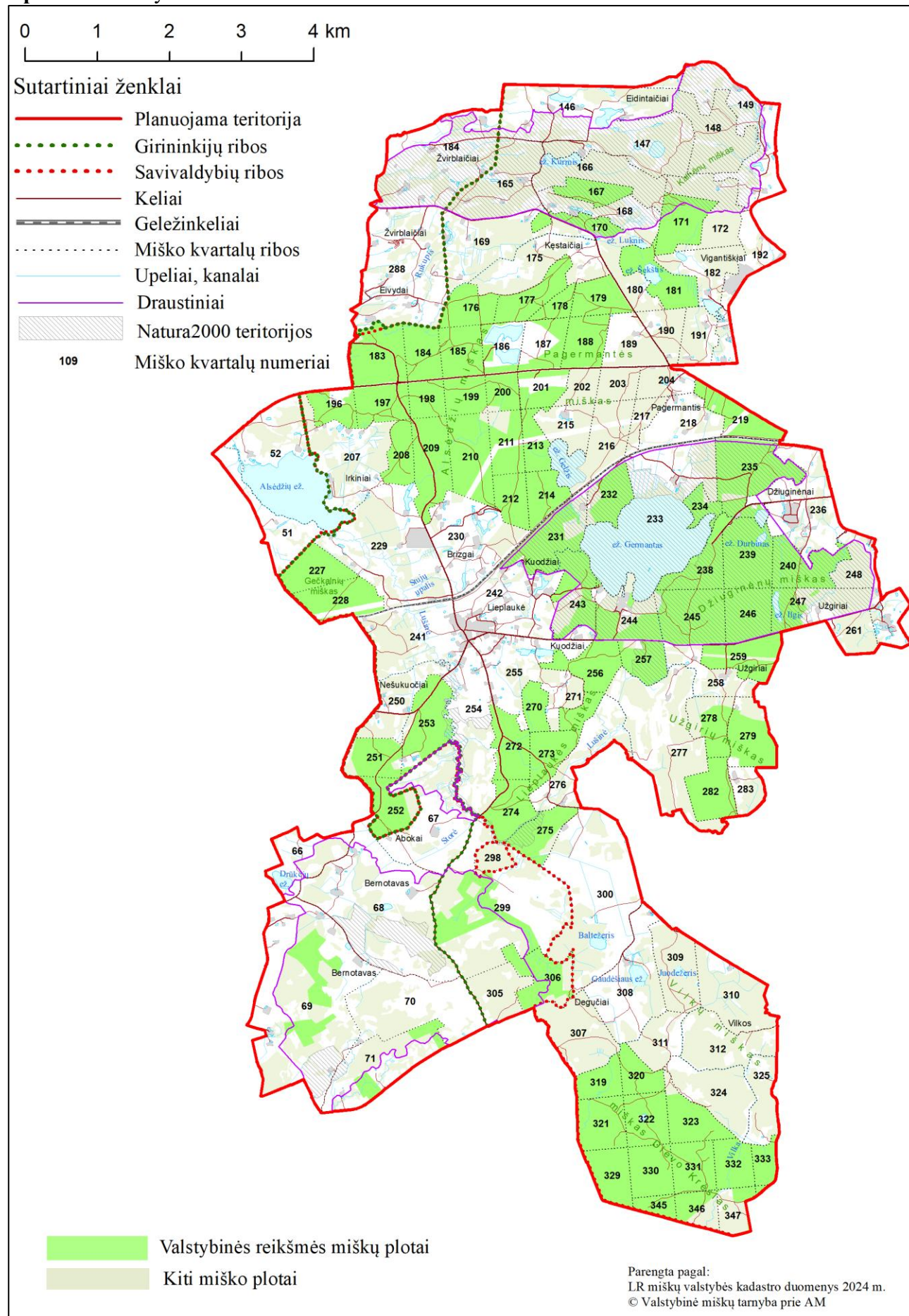
7.5. Faktai apie svarbias visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos asmenybes, įvykius, susijusius su objektu ar vietoje – **Siraičių dvaras iki 1871 m. priklausė grafams Opulskiams. Motiejus Opulskis Siraičius testamentu užrašė savo sūnui Jurgiui Opulskui. Jurgio sesuo Gertrūda ištekėjo už netoliese gyvenusio (prie Luokės) Kentralių dvarininkaičio Pranciškaus Andrijausko. 1829 m. Kentraliuose jiems gimė sūnus Engelbertas Leopoldas. Jurgis Opulskis Siraičius užrašė sūnėnui Engelbertui Andrijauskui. 1868 m. Engelberto Leopoldo ir Malvinos Andrijauskų šeimoje gimė sūnus Leopoldas Petras Andrijauskas, būsimasis dailininkas ir paskutinysis Siraičių dvarininkas. Studijavo dailę Peterburge, Miunchene, gyveno Paryžiuje, Varšuvoje, o nuo 1907 m. Kentraliuose, dažnai išvykdamas į tėvo namą Palangoje, kur daug tapė. 1910 m. mirus tėvui Leopoldas Petras Andrijauskas persikėlė į tėvo paveldėtą dvarą – Siraičius, kur gyveno iki mirties – 1947 m. Palaidotas Telšių kapinėse (Gėlių g.) šalia tėvų. Leopoldo Andrijausko tapytų peizažų, portretų yra Telšių „Alkos“ muziejuje.**

Kryžius 1905 m. pastatytas dvaro žemėje dvaro savininko Engelberto Leopoldo Andrijausko iniciatyva. Kryžiumi įamžino 1863 m. sukilime dalyvavusių brolių Bonaventūro, Vladimiro ir savo atminimą. Postamentui panaudotas mitologinis Velnio akmuo. Manoma, kad akmuo atitemptas iš kitos vietos, o statant kryžių, dalis akmens nuskelta.

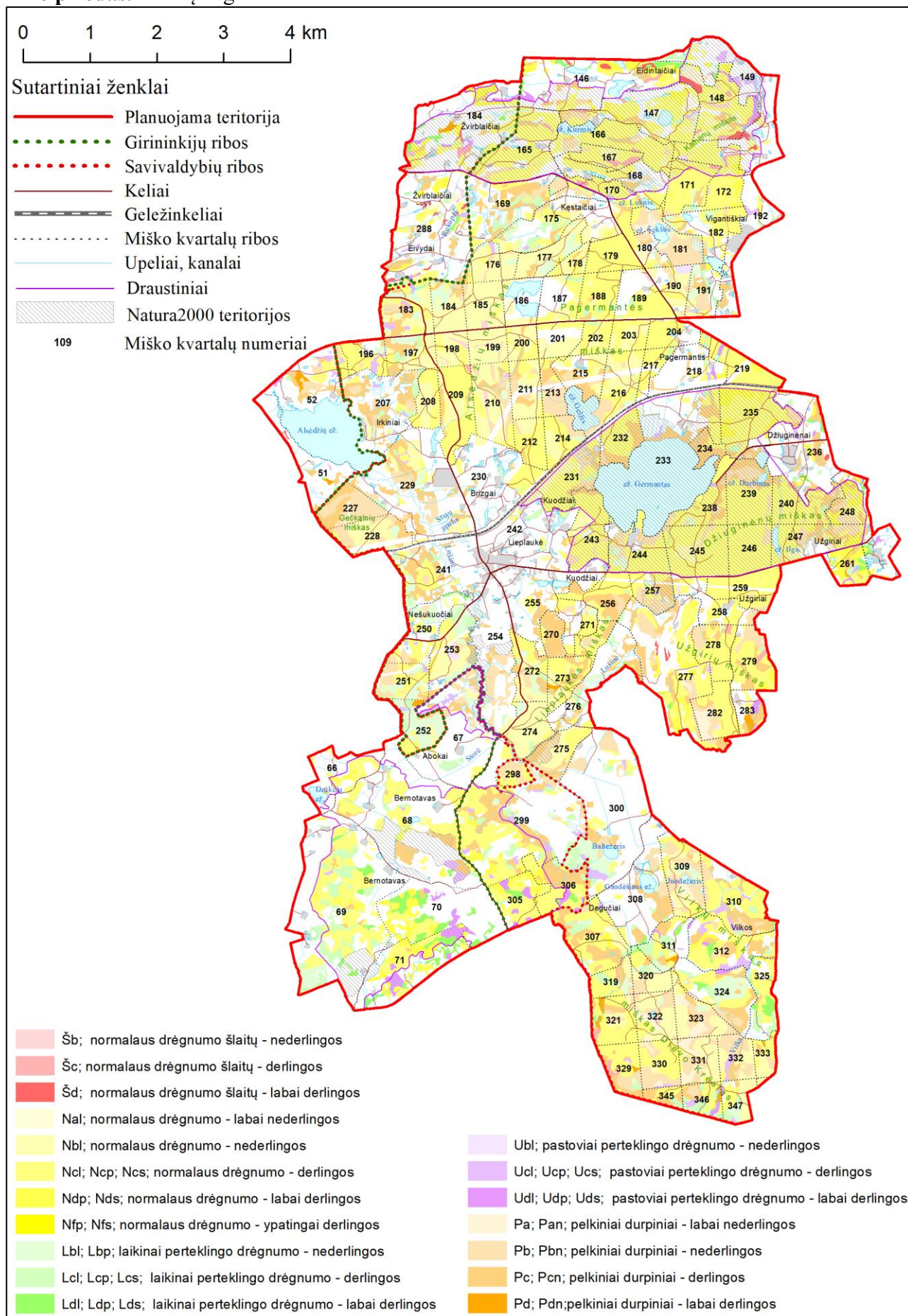
3 priedas. Siraičių dvaro sodybos (u. k. 742) teritorijos ribų planas

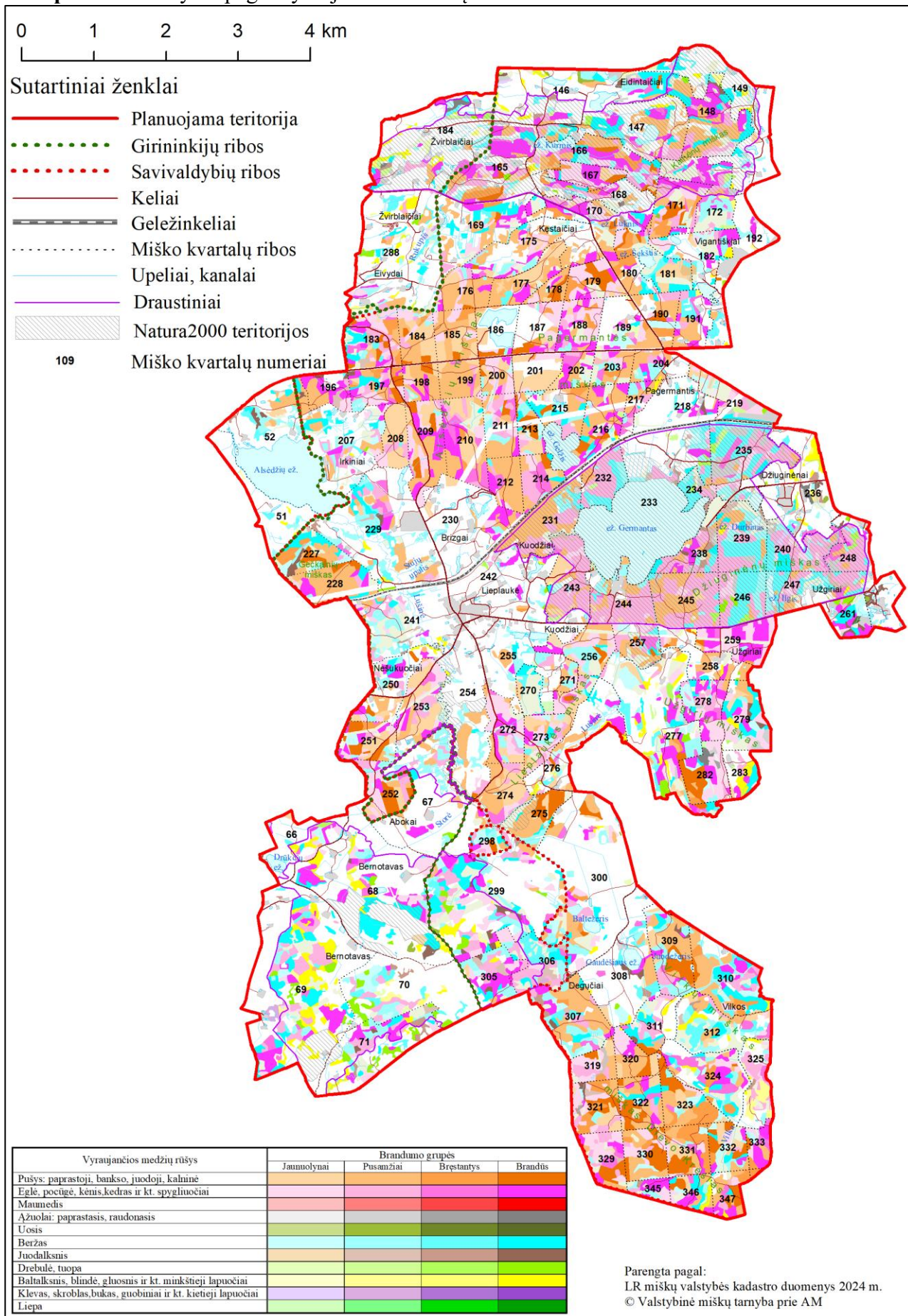
4 priedas. Valstybinės reikšmės miškai

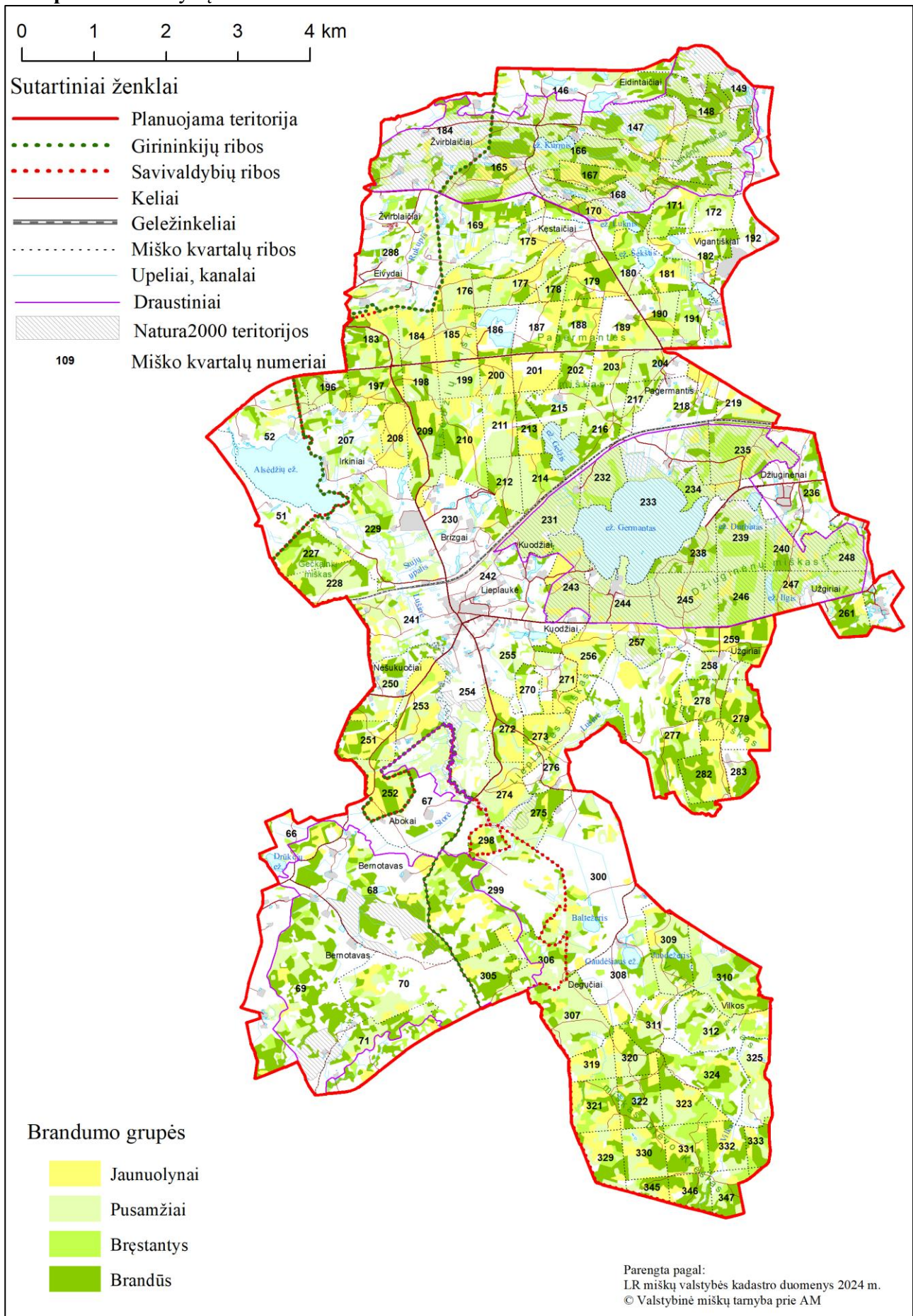
6 priedas. Miškų augavietės

7 priedas. Medynai pagal vyraujančias medžių rūšis

8 priedas. Medynų brandumo klasės

9 priedas. Miško ūkinės priemonės

